

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

İSTANBUL KENT
ÜNİVERSİTESİ

BORDERLINE KİŞİLİK ÖRÜNTÜSÜ GÖSTEREN YETİŞKİN
BİREYLERİN YAKINLIK KORKUSUNUN BAĞLANMA STİLLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zulfiyya AGHAYEVA

İSTANBUL – 2024

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

BORDERLINE KİŞİLİK ÖRÜNTÜSÜ GÖSTEREN YETİŞKİN
BİREYLERİN YAKINLIK KORKUSUNUN BAĞLANMA STİLLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zulfiyya AGHAYEVA

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Volkan DEMİR

İSTANBUL – 2024

KABUL VE ONAY

Zulfiyya Aghayeva tarafından hazırlanan “Borderline Kişilik Örüntüsü Gösteren Yetişkin Bireylerin Yakınlık Korkusunun Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi” adlı tez çalışmasının savunma tarihi 16.01.2024 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından oy birliği /oy. çokluğu ile İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Volkan DEMİR

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Rukiye KÖROĞLU

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Bahar AKOĞLU

.....

İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

.....

Doç. Dr. Bülent. DEMİR

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Zulfiyya AGHAYEVA

16.01.2024

ÖN SÖZ

Bu tezin yazılması aşamasında, çalışmamı sahiplenerek titizlikle takip eden, tüm bilgi ve deneyimlerini paylaşan çok değerli hocam, tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Volkan DEMİR'e değerli katkı ve emekleri için içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Eğitimim süresince bilgi ve tecrübelerini esirgmeden paylaşan, mesleğimi daha çok sevmemi sağlayan çok kıymetli hocalarım Prof. Dr. Mehmet Zihni SUNGUR ve Dr. Öğr. Üyesi Anıl GÜNDÜZ'e teşekkür ederim.

Lisans ve yüksek lisans eğitiminde her zaman yanımda olan, hayatımın her aşamasında desteğini üzerimden hiç çekmeyen, sevgisiyle bana güç veren, her zaman beni motive eden Gülendam AĞAZADE'ye iyi ki varsın diyerek teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak bu günlere ulaşmamda emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim aileme sükranlarımı sunarım.

Zulfiyya AGHAYEVA

16.01.2024

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	i
TABLO LİSTESİ.....	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
1.1. Borderline Kişilik Bozukluğu Kavramı İle İlgili Alanyazın	5
1.1.1. Borderline Kişilik Bozukluğunun Tanımı ve Tarihsel Gelişimi	5
1.1.2. Borderline Kişilik Bozukluğunun Etiyolojisi.....	8
1.1.2.1. Genetik ve nörobiyolojik faktörler	8
1.1.2.2. Çevresel faktörler	11
1.1.3. Borderline Kişilik Bozukluğunun Tanı Ölçütleri ve Klinik Özellikler	12
1.1.4. Borderline Kişilik Bozukluğunun Tedavisi	16
1.1.5. Borderline Kişilik Bozukluğu İle İlgili Araştırmalar	17
1.2. Yakınlık Korkusu Kavramı İle İlgili Alanyazın	18
1.2.1. Yakınlık Korkusunun Tanımı	18
1.2.2. Yakınlık Korkusunun Kuramsal Gelişimi	19
1.2.3. Yakınlık Korkusunun Etiyolojisi	20
1.2.4. Yakınlık Korkusunun Belirtileri	23
1.2.5. Yakınlık Korkusu İle İlgili Araştırmalar	24
1.3. Bağlanma Kavramı İle İlgili Alanyazın	26
1.3.1. Bağlanma Kavramının Tanımı ve Tarihi Gelişimi	26
1.3.2. Bağlanmayı Etkileyen Faktörler	28
1.3.3. Bağlanma Stilleri	28
1.3.4. Yetişkinlerde Bağlanma	29
1.3.5. Bağlanma İle İlgili Araştırmalar	30
BÖLÜM 2: YÖNTEM.....	31
2.1. Araştırmanın Modeli	31
2.2. Evren ve Örneklem	31
2.3. Veri Toplama Araçları	31
2.3.1. Demografik Özellikler Formu	31

2.3.2. Yakınlık Korkusu Ölçeği.....	31
2.3.3. Bağlanma Stilleri Ölçeği	32
2.3.4. Borderline Kişilik Ölçeği	33
2.4. Verilerin Analizinde Kullanılan Yöntemler	33
BÖLÜM 3: BULGULAR	35
3.1. Ölçek ve Alt Boyutlarına Yönelik Elde Edilen Bulgular	35
3.2. Normallik Test Sonuçları	36
3.3. Katılımcıları Tanımlayıcı Bulgular	37
3.4. Korelasyon Analizi Bulguları.....	37
3.4.1. Yakınlık Korkusu İle Bağlanma Stilleri Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Analizi Bulguları	38
3.4.2. Yakınlık Korkusu İle Borderline Kişilik Arasındaki Korelasyon Analizi Bulguları	39
3.4.3. Bağlanma Stilleri İle Borderline Kişilik Arasındaki Korelasyon Analizi Bulguları..	40
3.5. Yakınlık Korkusunun Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Test Bulguları.....	42
3.6. Bağlanma Stiller Alt Boyutlarının Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Test Bulguları	45
3.7. Borderline Kişilik Özelliklerinin Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Test Bulguları	47
BÖLÜM 4: TARTIŞMA	53
4.1. Yakınlık Korkusu İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Elde Edilen Bulguların Tartışılması	53
4.2. Yakınlık Korkusu İle Borderline Kişilik Arasındaki İlişkiye Yönelik Elde Edilen Bulguların Tartışılması	54
4.3. Borderline Kişilik İle Bağlanma Stilleri Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Elde Edilen Bulguların Tartışılması	55
4.4. Yakınlık Korkusu İle Demografik Özellikler Arasındaki Karşılaştırmaya Yönelik Elde Edilen Bulguların Tartışılması	56
4.5. Bağlanma Stilleri Alt Boyutları İle Demografik Özellikler Arasındaki Karşılaştırmaya Yönelik Elde Edilen Bulguların Tartışılması	57

4.6. Borderline Kişilik İle Demografik Özellikler Arasındaki Karşılaştırmaya Yönelik Elde Edilen Bulguların Tartışılması	58
SONUÇ	61
KAYNAKÇA.....	64
ÖZ GEÇMİŞ	81

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
APA	: Amerikan Psikiyatri Birliği
BKB	: Borderline Kişilik Bozukluğu
DBT	: Diyalektik Davranışçı Terapi
DDT	: Diyalektik Davranış Terapisi
DSM 5	: Mental Bozuklukların Teşhis ve İstatistik El Kitabı
FMRI	: Fonksiyonel Manyetik Rezonans Görüntüleme
MBT	: Zihinselleştirmeye Dayalı Tedavi
MİT	: Üstbilişsel Kişilerarası Terapi
MRG	: Manyetik Rezonans Görüntüleme
PET	: Pozitron Emisyon Tomografisi

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Araştırma Kapsamında Yer Alan Değişkenleri Tanımlayıcı Bulgular	35
Tablo 2: Ölçek ve Alt Boyutlarının Normallik Test Bulguları.....	36
Tablo 3: Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri.....	37
Tablo 4: Yakınlık Korkusu İle Bağlanma Stilleri Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları	38
Tablo 5: Yakınlık Korkusu İle Borderline Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları	39
Tablo 6: Borderline Kişilik Özellikleri İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları	41
Tablo 7: Yakınlık Korkusu Ölçeğinin Cinsiyete Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar	42
Tablo 8: Yakınlık Korkusu Ölçeğinin Yaşa Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar	43
Tablo 9: Yakınlık Korkusu Ölçeğinin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar	44
Tablo 10: Yakınlık Korkusu Ölçeğinin Psikolojik Tedavi Görme Durumuna Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar.....	44
Tablo 11: Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Cinsiyete Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar	45
Tablo 12: Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Yaşa Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar	46
Tablo 13: Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar	46
Tablo 14: Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Psikolojik Tedavi Görme Durumuna Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar.....	47
Tablo 15: Borderline Kişilik Ölçeğinin Cinsiyete Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar	48
Tablo 16: Borderline Kişilik Ölçeğinin Yaşa Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar	49
Tablo 17: Borderline Kişilik Ölçeğinin Psikolojik Tedavi Görme Durumuna Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar.....	50

Tablo 18: Borderline Kişilik Ölçeğinin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırmasına Yönelik	
Elde Edilen Sonuçlar.....	51

ÖZET

İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Borderline Kişilik Örüntüsü Gösteren Yetişkin Bireylerin Yakınlık Korkusunun
Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi

Zulfiyya AGHAYEVA

Yüksek Lisans Tezi

Psikoloji Anabilim Dalı / Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Volkan DEMİR

Ocak, 2024 – 81

Bu araştırmanın temel amacı DSM-V'e göre borderline kişilik örüntüsü gösteren kişilerde yakınlık korkusunun bağlanma stilleri açısından incelenmesidir. Ayrıca yakınlık korkusu, bağlanma stilleri ve borderline kişiliğin demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi de araştırmanın bir başka amacıdır. Araştırma tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kapsamında yürütölmektedir. Araştırmanın evreni, Türkiye'de yaşayan 18-45 yaş arası yetişkinler tarafından oluşmakta örneklemi için uygun örnekleme yöntemi kullanılarak 382 gönüllü yetişkinden oluşmuştur. Araştırmada verileri toplamak için “Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği”, “Borderline Kişilik Anketi'nin Türkçe versiyonu” ve “Yakınlık Korkusu Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 26 paket programı ile analiz edilmiştir.

Yakınlık korkusu ile bağlanma stilleri alt boyutları arasındaki korelasyon analizi bulgularına göre, yakınlık korkusu ile güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı-kararsız bağlanma stilleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca, hayali yakınlık korkusu, hayali açıklık, ve geçmiş dönem yakınlık korkusu alt boyutları ile bağlanma stilleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Yakınlık korkusu ile borderline kişilik arasındaki korelasyon analizi sonuçlarına göre, yakınlık korkusu ile borderline kişilik ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Ancak, belirli alt boyutlarda dürtüsellik, terk edilme, ilişkiler, kendilik imgesi, yoğun öfke ve psikoz benzeri durumlar arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Bağlanma stilleri ile borderline kişilik arasındaki korelasyon analizi bulgularına göre, güvenli bağlanma stili ile borderline kişilik ölçeği toplam puanı arasında negatif bir ilişki bulunmuş, kaçınan bağlanma stili ile borderline kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Kaygılı-kararsız bağlanma stili ile ise çeşitli alt boyutlarda anlamlı ilişkiler bulunmuştur, ancak terk edilme ve boşluk duygusu ile anlamlı bir ilişki

saptanmamıştır. Cinsiyet, eğitim düzeyi ve yaş değişkenlerine göre yapılan analiz sonucunda, yakınlık korkusunun ve bağlanma stillerinin anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Borderline Kişilik Bozukluğu, Yakınlık Korkusu, Bağlanma

ABSTRACT

Istanbul Kent University Postgraduate Education Institute

Investigation of Intimacy Fear in Terms of Attachment Styles of Adults Showing

Borderline Personality Patterns

Zulfiyya AGHAYEVA

Master Thesis

Department of Psychology / Division of Clinical Psychology

Advisor: Dr. Lecturer Volkan DEMİR

January, 2024 – 81

The main purpose of this research is to examine the fear of intimacy in terms of attachment styles in people with borderline personality pattern according to DSM-V. In addition, another aim of the research is to examine whether fear of intimacy, attachment styles and borderline personality differ according to demographic variables. The research is carried out within the scope of the relational scanning model, one of the scanning models. The population of the research consists of adults between the ages of 18-45 living in Turkey, and the sample consists of 382 volunteer adults using the simple random sampling method. “Three-Dimensional Attachment Styles Scale”, “Turkish version of the Borderline Personality Questionnaire” and “Fear of Intimacy Scale” were used to collect data in the study. The data obtained was analyzed with the SPSS 26 package program.

According to the research findings, the correlation analysis results between intimacy fear and attachment styles' sub-dimensions reveal a significant negative relationship between intimacy fear and secure attachment, avoidant attachment, and anxious-ambivalent attachment styles. Additionally, significant relationships were found between the sub-dimensions of imaginary intimacy fear, imaginary openness, past period intimacy fear, and attachment styles. Concerning the correlation analysis results between intimacy fear and borderline personality, no significant relationship was observed between intimacy fear and the total score of the borderline personality scale. However, significant relationships were identified among specific sub-dimensions, including impulsivity, fear of abandonment, relationships, self-image, intense anger, and psychosis-like symptoms. Regarding the correlation analysis findings between attachment styles and borderline personality, a negative relationship was found between secure attachment style and the total score of the borderline personality scale, while an significant relationship was detected between avoidant attachment style and borderline personality traits. Various significant relationships were observed for anxious-

ambivalent attachment style, though no significant relationships were found with abandonment and emptiness feelings. Analysis based on gender, education level, and age variables indicated a significant differentiation in intimacy fear and attachment styles.

Keywords: Borderline Personality Disorder, Fear of Intimacy, Attachment

GİRİŞ

Yakınlık kavramı, kimliklerin birbirine uydurulması ve kaynaştırılması olarak tanımlanmaktadır (Erikson, 1968). Yakınlık kavramına kuramında ilk yer veren isimlerden birisi olan Sullivan (1953) yakınlığı iki kişi arasında kişisel değer yapılarının sürdürülmesine olanak sağlayan bir durum olarak tanımlamıştır. Yakınlık, insanların çok istedikleri ama aynı zamanda korktukları bir şeydir. Birçok kişi, çocuklukta yaşadıkları zorluklar ve yetişkinlikteki başarısız ilişkiler yüzünden, yakınlığın aldatıcı veya acı verici olduğunu düşünür. Özellikle yakın bir partner arayanlar, istedikleri kişiyi bulup bulamayacakları, doğru yöntemleri seçip seçmedikleri ve bir partner bulduklarında mutlu olabilecekleri mi yoksa hayal kırıklığına uğrayacakları mı konusunda kaygılanabilirler (Vangelisti ve Beck, 2007). Bu endişe ve korkuyu yoğun şekilde hissedenler yakınlık kurmaktan korkmaktadırlar. Yakınlık korkusu; bireylerin kişiler arası ilişkilerini etkileyen, bilinç dışında yakınlık kurmaktan kaçınma ve yakınlık kurmaktan korkma gibi duygu ve davranışlarla açıklanmaktadır (Firestone, ve Catlett, 1999).

Yakınlık kavrama yönelik araştırmalar Bowlby (1969) ile Ainsworth ve arkadaşlarının (1979, 2015) bağlanma stilleri hakkındaki görüşlerine dayanmaktadır. Bowlby (1969) bağlanmayı bireylerin kendileri açısından önemli olan kişilerle zor zamanlarda yakın olma ve bu yakınlığı sürdürebilmek için geliştirdikleri duygusal bağ olarak tanımlamaktadır. Bu alandaki en önemli araştırmalardan birinde Hazan ve Shaver (2017) güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin daha kolay yakınlık kurabildiklerini, yakınlık kaygısı duymadıklarını ve terk edilme korkusu yaşamadıklarını ileri sürmektedir. Kaçınmacı bağlanma stiline sahip olan yetişkinler, reddedilme korkusu nedeniyle yakın ilişkiler kurmaktan kaçınır ve kendilerini korumak için kısa süreli ilişkiler tercih eder. Buna karşılık, kaygılı bağlanma stiline sahip olan yetişkinler, ilişkilerinde partnerlerine çok yakın olmak ister, ancak partnerlerinin yakınlık göstermesini yetersiz bulur ve terk edilmekten çok korkar (Hazan ve Shaver, 2017).

Daha eski tarihli bir çalışmada Bartholomew'e (1990) göre bağlanma teorisinin temel bir ilkesi, bakıcılarla erken bağlanma ilişkilerinin daha sonraki sosyal ilişkiler için prototip oluşturmasıdır. Buna göre yakınlıktan korkarak kaçınanlar, kaçınmacı bağlanma stiline sahiptir ve kendilerini başkalarının sevgisini ve desteğini hak etmeyen olarak görürler. Yakınlığı reddeden bu kişiler, sıkıntı veya sosyal ihtiyaçların öznel farkındalığını en aza indiren olumsuz bir benlik modeline sahiptirler. Bu sonuçları destekler nitelikte başka bir çalışmada Thorberg ve Lyvers (2006) güvensiz bağlanma stiline yüksek yakınlık korkusu ile

ilişkili olduğunu belirtmektedir. Görüldüğü gibi bağlanma kuramına göre güvensiz bağlanma, yüksek yakınlık korkusu ile ilişkilendirilirken; güvenli bağlanma kolay yakınlık kurma ve yakınlık kaygısı duymama ile ilişkilendirilmektedir.

Bağlanmanın kişilik sisteminin gelişimi üzerindeki etkisi ise yadsınamaz. Öyle ki travma, kayıp veya gelişimsel engellerin yokluğunda güvenli bağlanma, kişiyi uyumlu ve istikrarlı bir kişilik sistemine götürmektedir. Buna karşın travma, kayıp veya gelişimsel engellerin varlığında ortaya çıkan güvensiz bağlanma ise bireyi istikrarsız ve uyumsuz bir kişi haline getirir (Magnavita 2013) ve bazı kişilik problemlerine zemin hazırlar. Yakınlık problemi ise kişilik bozukluklarında bozukluğun temel özelliklerinden biridir. Kişilik bozukluğu olan bireyler açısından yakınlık kurmak gerçek bir ihtiyaç olsa da (Masterson, 2008) bu kişilerin özerklikten yoksun, başkalarına güvensiz ve çarpık olan gerçek benlikleri, terk edilme korkusuna neden olduğu için kişilik bozukluğu olan bireyler gerçekten samimi ilişkileri sürdürmez, bunlara tahammül edemez ve yakınlık kurmaktan korkarlar (Konduz, 2016). Bununla ilişkili bir çalışmada Aydın ve Yavuzer'e (2022) göre narsisistik kişilik özelliklerine sahip kişiler terk edilme korkusunu yoğun yaşadıkları için yakınlık kurmada zorluk yaşarlar.

Baytimur (2022) ise şizoid kişilik bozukluğu örüntüsüne sahip kişiler kendileriyle yakınlık kurmayı isteyen kişilere karşı sevimsiz ve soğuk davranışlarda bulunurlar ve onları uzak tutmaya çalışırlar. Genç erişkinlikte başlayan Borderline Kişilik Bozukluğu (BKB) da aşırı dürtüsellik, duygusal ve kişilerarası dengesizlik, uygunsuz benlik imajı ve terk edilmeye karşı artan duyarlılık ile karakterize bir sendromdur (Sargın ve Sargın, 2015).

Magnavita'a (2013) göre borderline kişilik örüntüsüne sahip bireyler kimi zaman kendilerini güvensiz ve değer verilmeye layık olmayan bir kişi olarak hissettikleri için savunmacı bir duruş sergilerler ve samimiyet ve yakınlık kurma konusunda endişelenirler (Magnavita, 2013). Tüm bu literatür bilgileri ışığında BKB örüntüsüne sahip bireylerin yakınlık korkusunun bağlanma stilleri ile ilişkili olması beklenmektedir. Ancak literatürde bu ilişkinin sınındığı bir çalışmaya rastlanmadığında bu ilişkiyi sınamak amacıyla borderline kişilik örüntüsü gösteren yetişkin bireylerin yakınlık korkusu bağlanma stilleri açısından incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Problem Cümlesi ve Hipotezler

Araştırmanın temel problem cümlesi: Borderline kişilik örüntüsü gösteren yetişkin bireylerde yakınlık kurma korkusu ile bağlanma stilleri arasında bir ilişki var mıdır? şeklindedir. Bu doğrultuda araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Yakınlık korkusu ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- Yakınlık korkusu ile borderline kişilik arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- Borderline kişilik ile kaçınan bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- Borderline kişilik ile kaygılı-kararsız bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- Borderline kişilik ile güvenli bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- Yakınlık korkusu yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve daha önce psikolojik tedavi görme durumuna göre farklılaşmaktadır.
- Kaçınan bağlanma stili yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve daha önce psikolojik tedavi görme durumuna göre farklılaşmaktadır.
- Kaygılı-kararsız bağlanma stili yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve daha önce psikolojik tedavi görme durumuna göre farklılaşmaktadır.
- Güvenli bağlanma stili yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve daha önce psikolojik tedavi görme durumuna göre farklılaşmaktadır.
- Borderline kişilik özellikleri yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve daha önce psikolojik tedavi görme gibi demografik özelliklere göre farklılaşmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı DSM-V'e göre borderline kişilik örüntüsü gösteren kişilerde yakınlık korkusunun bağlanma stilleri açısından incelenmesidir. Ayrıca borderline kişilik örüntüsü gösteren kişilerde yakınlık korkusunun demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi de araştırmanın bir başka amacıdır.

Araştırmanın Önemi

Literatürde, kişilik bozuklukları ile bağlanma ve yakınlık kurma korkusu arasındaki ilişki genellikle farklı kişilik bozuklukları bağlamında ayrı ayrı ele alınmıştır. Önceki çalışmalarda, araştırmacılar bağlanma stillerini örneğin şizoid kişilik bozukluğu (Baytimur, 2022) ve narsistik kişilik bozukluğu (Aydın ve Yavuzer, 2022; Elibol, 2018) gibi farklı kişilik bozukluklarıyla ilişkilendirmişler, aynı şekilde yakınlık kurma korkusunu da bağlanma stilleri ile (Bingöl ve Çelik, 2021; Elibol ve Tok, 2019) ayrı ayrı değerlendirmişlerdir. Ancak, literatürde borderline kişilik bozukluğuna sahip bireylerin bağlanma ve yakınlık korkusu arasındaki ilişkiyi inceleyen yeterli teorik veya deneysel çalışma bulunmamaktadır. Bu bağlamda, mevcut araştırma, bu önemli boşluğu doldurarak literatüre değerli bir katkı sunmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın bulgularının, gelecekteki araştırmacılara rehberlik etmesi ve konuyla ilgili daha fazla anlayış sağlaması beklenmektedir. Bu sayede, borderline kişilik bozukluğuyla ilişkilendirilen bağlanma ve yakınlık korkusu konularında daha kapsamlı bir bilgi tabanı oluşturulabilir.

Araştırmanın Sayıtları

- Katılımcıların evreni temsil ettiğı varsayılmıştır.
- Katılımcıların bütün ölçeklerde yer alan soruları gerçeğe uygun, samimi ve içten bir tavırla cevapladıkları varsayılmıştır.
- Araştırmada kullanılan ölçekler geçerli, güvenilir ve çalışmanın amaçlarına uygundur.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma örneklemini, araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 18-45 yaş arasındaki yetişkinlerle sınırlıdır.
- Araştırmanın sonuçları, katılımcıların kişisel yanıtlarıyla sosyo-demografik bilgi formu ile ölçülen nitelikler ve kullanılan ölçeklerle sınırlıdır.

BÖLÜM 1: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. Borderline Kişilik Bozukluğu Kavramı İle İlgili Alanyazın

Kişilik, psikoloji biliminde her zaman ilgi çekici bir konu olmuştur ve farklı alanlarda birçok araştırmacı tarafından araştırılmaktadır. Klinik psikolojide kişilikle ilgili temel alanlardan biri de kişilik bozukluklarıdır. Bir kişilik bozukluğu, yaygın ve sabit bir davranış modeli olarak tanımlanır ve bireyin toplumunun varsayımlarından sapan, rahatsız edici ve zarar verici davranışlarla karakterize edilir. Kişilik bozukluğu yaygın olarak ergenlik veya erken yetişkinlik döneminde ortaya çıkmaktadır (Hashmani, 2017). Bu dönemlerde kişilik bozuklukları oldukça yaygındır ve ciddi morbidite ile ilişkilidir. Kişilerarası zorluklar ise kişilik bozukluklarında gözlemlenen patolojinin merkezinde yer almaktadır (Levy ve diğ., 2015).

Kişilik bozuklukları, bir bireyin kişiliğinin bozulmuş ve uyumsuz olduğu düşünüldüğünde ortaya çıkan heterojen bir ruhsal bozukluklar grubudur. BKB, ise en yaygın, karmaşık, maliyetli ve ciddi şekilde yıkıcı kişilik bozukluklarından biri olarak açıklanmaktadır (Cameron ve diğ., 2018). BKB, uzun süredir “tedavi edilemez” olarak değerlendirilse de, hastalığın etiolojisi, tanı ve tedavisi ile ilgili araştırmaların çokluğu nedeniyle, klinik araştırmalar, durumun resmedildiği kadar kötü olmadığını ortaya koymaktadır. Bu anlamda devam eden araştırmalar ve klinik deneyler, bozukluğun anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Çalışmanın bu başlığında BKB kavramı ile ilgili alanyazın gözden geçirilmektedir. Bu bağlamda bu bölümde, önce kişilik ve kişilik bozuklukları tanımlanarak, tarihsel perspektife dayalı olarak BKB’nin tanımı, etiolojisi, tanı ve klinik özellikleri ile tedavisine ilişkin ayrıntılara yer verilmektedir.

1.1.1. Borderline Kişilik Bozukluğunun Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

Kişilik, ruh sağlığı metinleri bağlamında farklı şekillerde tanımlanmış, yaygın olarak kullanılan bir terimdir (Livesley, 2001). Çoğu anlayış, kişiliği, çeşitli koşullarda esnek bir şekilde deneyimlenebilen ve ifade edilebilen kalıcı ve tutarlı düşünce, duygu ve davranış kalıplarının psikolojik işleyişinin dinamik organizasyonunu kapsayan bir şemsiye kavram olarak açıklamaktadır (Allport, 1961; Mischel ve Shoda, 1995). Dolayısıyla kişilik, nispeten tutarlı ama aynı zamanda esnek ve koşullara duyarlı olan tutarlı bir kendilik sistemidir. Özünde kişilik, kim olduğunuzdur. Bu haliyle kişilik, mizacın, içselleştirilmiş deneyimlerin ve bu niteliklere ilişkin yorumumuzla ve yaşam seçimlerimizin sonuçlarıyla şekillenen

evrimleşmiş davranış kalıplarının karmaşık bir etkileşimini temsil etmektedir (Levy ve Johnson, 2016).

Kişilik bozuklukları ise genellikle değişkenlik açısından sınırlı olan ve bağlama uygunluğuna bakılmaksızın katı bir şekilde uygulanan sıkıntıya tepki vermenin özelliklerinin ve kalıplarının kronik, uzun süredir devam eden doğasını vurgulamaktadır (Blatt ve diğ., 1997). Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından beşinci sürümü yayımlanan Mental Bozuklukların Teşhis ve İstatistik El Kitabında (DSM 5) kişilik bozuklukları, kültürel normlardan sapan bir içsel deneyim ve davranış modeli olarak tanımlanmaktadır (APA, 2013). Kişilik bozukluklarında çevreyi ve kendini algılama, ilişki kurma ve düşünme kalıpları yaygındır, esnek değildir ve zaman içinde sabittir ve sıkıntıya veya işlevsellikte bozulmaya neden olur (APA, 2000). Kişilik bozukluğu olan kişiler kendilerini, kaçınılmaya çalışılan deneyimleri canlandırdıkları “kısır döngüler” içinde bulma eğilimindedir ve bu kalıplar, o bireyin deneyimini tanımlamaya başlar (Wachtel, 1997).

Kişilik bozuklukları bireyin düşünme, hissetme, hareket etme ve başkalarıyla ilişki kurma biçimleri, çalışma, hedefleri takip etme ve yakın ilişkilerden zevk alma kapasitesini doğrudan kısıtlamaktadır. Çoğu kişilik bozukluğu modeli, bu patolojileri öncelikle kendilik ve ilişkili olma bozuklukları olarak kavramsallaştırır. DSM-5'in II. Bölümünde kişilik bozukluklarının her biri için belirtilen ölçütler, merkezi olarak kimlik duygusu ve/veya kişilerarası sorunları tanımlar. Örneğin, zayıflamış kişilerarası ilişkiler, hem şizoid hem de çekingen kişilik bozukluklarının önemli bir özelliğidir; bu tür bireyler yalnız olmayı tercih ederler ve genellikle yalnızlık ararlar (APA, 2013). Hem bağımlı hem de borderline kişilik bozukluğunun merkezinde, yalnızlıkla ilgili güçlüklerin yanı sıra terk edilme korkuları ve yakın ilişkilerin dağılmasıyla meşgul olma yer almaktadır (Gunderson, 1996; Zanarini ve diğ.,2007). BKB en karmaşık, yaygın, maliyetli ve ciddi şekilde zarar veren kişilik bozukluklarından biri olarak tanımlanmaktadır (Ahluwalia Cameron ve diğ.,2018).

Borderline kişilik bozukluğu, bir kişinin duygularını düzenleme yeteneğini ciddi şekilde etkileyen ruh sağlığı problemidir. Bu duygusal kontrol kaybı, dürtüsellliği artırabilir, bir kişinin kendisi hakkında nasıl hissettiğini etkileyebilir ve başkalarıyla olan ilişkilerini olumsuz etkileyebilir (Levy ve Johnson, 2016). BKB, yüksek intihar oranları, ciddi işlevsel bozulma, yüksek oranda eşlik eden ruhsal bozukluklar, yoğun tedavi kullanımı ve topluma yüksek maliyeti ile ilişkili yaygın bir ruhsal bozukluktur (Oldham, 2006).

Zeigler-Hill ve Abraham (2006), borderline kişilik özelliklerine sahip bireylerin özsaygı ve duygusal istikrarsızlık belirtileri göstereceği hipotezine odaklanır. Çalışma sonuçları, bu bireylerin düşük ve istikrarsız özsaygıya ve yüksek ve istikrarsız negatif duygulara sahip olduğunu göstermektedir. BKB, duygu düzenleme, dürtü kontrolü, kişilerarası ilişkiler ve öz imajda yaygın bir istikrarsızlık modeli ile karakterize edilir (Lieb ve diğ.,2004). Bu bozukluğun seyri, kişilik bozuklukları için beklenenden daha az kararlıdır (Leichsenring ve diğ.,2011).

BKB aynı zamanda “Sınırdaki kişilik bozukluğu” olarak adlandırılmaktadır. “Sınırdaki kişilik” terimi, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 1938'de Adolph Stern tarafından önerilmiştir. Stern, “ne psikotik ne de psikonevrotik gruba açıkça uymayan” bir hasta grubunu tanımlamış ve diğer koşullarla “sınırlandığı” için gözlemlediklerini tanımlamak için “sınır çizgisi” terimini kullanmıştır. Stern (1938) “Sınır çizgisi” terimini çabuk sinirlilik, depresyon, kaygı, derinlemesine düşünme, akıl yürütme ve empati gibi becerilerde nevroz ve psikoz arasındaki eksiklikleri tanımlamak için kullanmıştır. Daha sonra Zilboorg (1941), çoğu durumda şizofreni tanısına uymayan, ancak normal görünen ancak kişiler arası istikrarsız, bir işi sürdürmenin zor olduğu ve gerçekçi olmayan eylemlere eğilimli durumlar için kullanılan “ayaktan şizofreni” olarak tanımlamıştır.

Otto Kernberg (1975) tarafından istikrarsızlıkla karakterize edilen ve rahatsız bir psikolojik öz-örgütlenmeyi yansıtan tutarlı bir işleyiş ve davranış modeline atıfta bulunmak için Sınırdaki Kişilik Organizasyonu terimi kullanılmıştır. Bu kavramsallaştırma BKB için köklü çerçevelerden birini sağlamıştır. Kernberg'in kavramsallaştırmasına göre, mizacın borderline kişilik organizasyonu üzerinde çok önemli bir etkisi vardır. Ayrıca, benlik kavramının parçalanması, borderline kişilik organizasyonu için anahtar bir bileşendir ve borderline kişilik organizasyonuna sahip bireyler, kendilerinin ve başkalarının duygularını ayırt etme yeteneğinden yoksundur ve bu kişilerin yoğun duyguları düzenleme girişimleri, diğer insanlardan istikrarlı ve sürekli bir benlik duygusu geliştirilemez. Borderline kişilik örgütlenmesinde en çok kullanılan savunma mekanizmaları bölme gibi ilkel savunmalardır (Kernberg, 1975). Bölünme, rahatsız edici çelişkili duygular nedeniyle gelişen ve kendisinin ve başkalarının kutuplaşmış görüşlerinden oluşan olgunlaşmamış bir savunma şeklidir. Örneğin, bölme savunmasını kullanan kişiler, birini tamamen iyiymiş gibi idealize edecek ve ardından tamamen kötü biri olarak birinin değerini düşürecektir (Boag, 2017).

BKB için öne çıkan diğer bir bakış açısı, Masterson (1976) tarafından tanıtılmıştır. Bu bakış açısına göre ayrılma-bireyselleşme aşaması, BKB'nin gelişiminde hayati bir role sahiptir. Çocuğun bireyselleşme ile ilgili bir gelişim krizi yaşaması durumunda, bakıcı krizin çözümü için gerekli desteği sağlayamazsa terk edilme korkusu ortaya çıkar. Terk edilme korkusu, depresyon, öfke, panik, suçluluk, pasiflik ve çaresizlik, boşluk ve hiçlik gibi bazı bileşenleri içerir. Tüm bu bileşenler, Masterson tarafından “mahşerin altı atlısı” olarak tanımlanmaktadır ve kişinin işlevselliği bu duygularla baş etme biçimlerine bağlıdır (Masterson, 1976). Kısa bir süre sonra “borderline” terimi ilk kez DSM-III tarafından bir kişilik bozukluğu tanısı olarak kullanılmıştır (APA, 1980). Böylece altta yatan psikolojik yapılar ne olursa olsun, borderline kişilikle ilişkili semptom ve davranış kümesi daha yaygın bir şekilde tanınmaya başlanmıştır.

1.1.2. Borderline Kişilik Bozukluğunun Etiyolojisi

Araştırmacılar yıllardır BKB'nin etiyojisini keşfetmeye çalışıyor olsalar da, bunun altında yatan kesin biyolojik mekanizmalar hakkında henüz bir fikir birliği yoktur. Çocukluk boyunca hem genetik mekanizmaların hem de çevresel faktörlerin BKB'nin oluşumunda rol oynadığı öne sürülmüştür (Cattane ve diğ.,2017). Genetik ve yapısal güvenlik açıkları; duygusal düzenleme ve stresin nörofizyolojik ve nörobiyolojik işlev bozuklukları; çocuklukta kötü muamele ve istismarın psikososyal öyküleri ve ilişkisel davranış sisteminin, özellikle de bağlanma sisteminin yönlerinin düzensizliği BKB'nin gelişmesinde etkili olabilir. Bu nedenle BKB multifaktöryel etiyojiye sahip bir bozukluk olarak değerlendirilebilir (Bandelow ve diğ.,2005; Ruocco ve Carcone, 2016).

1.1.2.1. Genetik ve nörobiyolojik faktörler

BKB'nin genetik ve nörobiyolojik nedenleri karmaşıktır. Mevcut tüm kanıtları entegre edebilen güncel model geliştirilemediği için BKB'nin genetik ve nörobiyolojik nedenleri belirsizliğini korumaktadır.

Genetik faktörlerin BKB'nin gelişimine katkıda bulunduğu dair kanıtlar ortaya çıkmıştır (Siever ve diğ.,2002; Torgersen ve diğ.,2008). BKB'nin kalıtsallığının %40 ila %42 olduğu tahmin edilmektedir (Amad ve diğ.,2014; Distel ve diğerleri, 2007). Bornovalova ve arkadaşları (2009) tarafından yürütülen 10 yıllık boylamsal bir çalışma, BKB özelliklerinin seyrini ve genetik yönünü incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonucu, genetik faktörlerin BKB'nin özelliklerinin hem stabilitesini hem de değişimini yüksek oranda etkilediğini göstermiştir. BKB özelliklerinin kalıtsallığını inceleyen başka bir çalışma, BKB özelliklerinin

genetik kökenli olduğunu bildirmiştir (Distel ve diğ.,2007). Çalışmada üç farklı ülkeden (Hollanda, Belçika, Avustralya) ikiz katılımcılar BKB özellikleri açısından incelenmiştir. Yazarlar, BKB özelliğindeki varyansın %42'sinin aditif genetik etkilerle açıklanabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca, bu genetik etkinin üç ülkede de benzer olduğu bulunmuştur.

İkiz çalışmaları, BKB için kalıtım faktörünün 0,69 olduğunu öne sürmektedir (Torgersen ve diğ.,2000), ancak BKB'nin kendisinden ziyade dürtüsel saldırganlık ve duygudurum düzensizliği ile ilgili özelliklerin ailelerde bulaşması muhtemeldir. Mevcut kanıtlar, genel olarak kişilik bozukluğu üzerindeki genetik etkinin, özel olarak BKB'nin değil, hem bireysel olarak hem de anormal çevresel faktörlerle kombinasyon halinde hareket ettiğini göstermektedir (Whiteve diğ.,2003 ; ve diğ.,2002 ; Caspi ve diğ.,2003). Kalıtımla ilgili daha yeni çalışmalar, C kümesi bozuklukları için kalıtım faktörünün %27 ila %35 aralığında olduğunu göstermektedir (Reichborn-Kjennerud ve diğ.,2007), bu da genetik faktörlerin daha önce düşünülenenden daha az önemli bir rol oynadığını düşündürmektedir.

BKB'nin oluşmasında nedensel faktörler sadece kısmen bilinmektedir, ancak genetik faktörler ve çocukluk dönemindeki fiziksel ve cinsel istismar gibi olumsuz olaylar bozukluğun gelişimine katkıda bulunmaktadır (Lieb ve diğ.,2004). Bu anlamda BKB'nin iyi bilinen modeli Linehan (1993) tarafından önerilmiştir, onun Biyososyal Modeli'ne göre, BKB'nin oluşumu genetik yatkınlıklar ve çevresel faktörler arasındaki etkileşimin sonucu olarak düşünülebilir. Başka bir deyişle, duygusal savunmasızlığa yönelik biyolojik bir eğilime sahip olmak ve istismarcı veya ihmalkar ebeveynlere sahip olmak gibi olumsuz bir çocukluk ortamında büyümek, BKB'nin gelişimine katkıda bulunur. Linehan (1993) duygu düzensizliğinin bozukluğun temel bileşeni olduğunu ve bu düzensizliğin BKB hastalarının sahip olduğu üç özellikte yakından bağlantılı olduğunu öne sürmüştür

- Duygusal uyaranlara karşı artan hassasiyet,
- Duyguları aşırı derecede yoğun yaşamak,
- Duygusal taban çizgisine dönmekte zorluk çekmek (Linehan, 1993).

Daha yakın zamanlarda, Fonagy ve Bateman (2008) tarafından önerilen BKB'nin zihinselleştirme modeli, çok faktörlü bir model olarak kabul edilebilir. Model, genetik kırılganlıkların, özellikle duygusal düzenleme, limbik sistem, yürütücü kontroldeki nöropsikolojik mekanizmaların bazı işlevsizliklerinin ve çocukluk çağı travmaları gibi

psikososyal faktörlerin ve bağlanma ilişkilerindeki bozulmaların genel olarak BKB'nin gelişimine katkıda bulunduğunu öne sürmektedir. Zihinselleştirme kapasitesi, kişinin kendi zihinsel durumunu ve başkalarının zihinsel durumunu kavramasını sağlar. Bu kapasite, BKB hastalarında azalmış veya kararsız olabilir ve bozukluğun çekirdek oranı olarak kabul edilebilir (Fonagy ve Bateman, 2008).

Lis ve arkadaşları (2007) tarafından yürütülen bir gözden geçirme çalışması, nörogörüntüleme teknikleriyle yürütülen çalışmaların beyinde BKB ile ilgili anormallikler bildirdiğini göstermiştir. Pozitron Emisyon Tomografisi (PET) çalışmaları, limbik bölgelerin ve duygu düzenleme ve kontrolünden sorumlu bölgelerin işlev bozukluğunun, duygusal işlev bozukluğu (örneğin, duygusal dengesizlik, duyguları kontrol etme) ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca Manyetik Rezonans Görüntüleme (MRG) çalışmalarında olumsuz duygularla ilgili limbik bölgelerde anormalliklerin bulunduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde, fonksiyonel Manyetik Rezonans Görüntüleme (fMRI) çalışmaları, amigdala'daki hiper-metabolizma, prefrontal korteksteki aktivasyon anormallikleri ve fusiform girus gibi BKB hastalarında duyguyla ilişkili işleme ile ilişkili anormallikleri gösteren bu bulguları desteklemiştir (Lis ve diğ.,2007).

Sistemik bir derleme olan başka bir çalışmanın sonucuna göre bilişsel işlevsellik ile duygu düzenleme arasındaki etkileşimden sorumlu beyin bölgeleri, sağlıklı bireylere göre BKB hastalarında bozulmaktadır. Özellikle olumsuz duygular açısından, BKB hastalarında anterior singulat korteks, inferior frontal girus ve inferior parietal sulkus gibi bilişsel kontrol bölgelerinde nöral işlev bozukluğu vardır (Ruocco ve Carcone, 2016). Duygusal durumların düzenlenmesi, BKB'de temel bir sorundur. Nörotransmitterler, dürtülerin, saldırganlığın ve duygulanımın düzenlenmesinde yer almıştır. Serotonin bunlar arasında en kapsamlı çalışılanıdır ve serotonin seviyeleri ile saldırganlık seviyeleri arasında ters bir ilişki olduğu gösterilmiştir. Azalan serotonerjik aktivite, bir kişinin yıkıcı dürtüleri düzenleme veya kontrol etme yeteneğini engelleyebilmektedir (Rinne ve diğ.,2000).

Düzenleme, dikkat ve özdenetim ve yürütücü işlevi etkileyen merkezi beyin bölgelerinde yapısal ve işlevsel eksiklik kanıtı, BKB'de tanımlanmıştır. Alanlar, amigdala (Rusch ve diğ.,2003), hipokampus (Tebartz van Elst ve diğ.,2003) ve orbitofrontal bölgeleri (Stein ve diğ.,1993; Kunert ve diğ.,2003; De la Fuente ve diğ.,1997) içermektedir. Çalışmaların çoğu duygusal uyarı olmadan gerçekleştirilir, ancak duygusal meydan okuma koşulları altında yapılan son çalışmalar da benzer bulguları göstermektedir. BKB olan kişiler, dorsolateral

prefrontal kortekste ve kuneusta artmış aktivite ve sağ ön singulatta aktivitede azalma gösterirler (Schmahl ve diğ.,2003). Duygusal olarak tiksindirici görüntülere (Herpertz ve diğ.,2001) veya duygusal yüzlere (Donegan ve diğ.,2003) bakarken amigdalanın daha fazla aktivasyonu da tarif edilmiştir.

Ayrıca, bazı araştırmalar BKB ile ilişkili nörometabolitlerde anormallikler olduğunu göstermiştir. Örneğin, azalmış serotonerjik aktivite ve kolinerjik mekanizmaların artan duyarlılığının, dürtüsel saldırganlık ve duygusal dengesizlik gibi BKB semptomlarıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (Skodol ve diğ.,2002). Daha yakın zamanlarda, artmış kortizol seviyesi, hipotalamik-hipofiz-adrenal eksen hiperaktivitesinin BKB patolojisi ile ilişkili olduğu öne sürülmüştür. Ayrıca BKB olan bireylerin dürtüsellik, saldırganlık ve intihar eğilimi gibi belirtileriyle ilişkili serotonerjik sistem işlev bozukluğuna sahip oldukları belirtilmektedir (Ferreira ve diğ.,2017).

1.1.2.2. Çevresel faktörler

BKB'nin gelişimi sadece genetik faktörlere bağlı değildir, aynı zamanda çevresel deneyimlerden de etkilenir. Örneğin, çocukluk çağı travmalarının BKB gelişimine katkıda bulunan başlıca faktörlerden biri olduğu tespit edilmiştir (Annemiek van ve diğ.,2011; İbrahim ve diğ.,2017). Ball ve Links (2009) yaptıkları çalışmada, çocukluk çağı travmaları ile BKB arasındaki nedensel ilişkiyi destekleyen bazı kanıtlar bildirmiştir. Başka bir kapsamlı çalışma, istismar, ihmal, erken çevrenin istikrarsızlığı ve koruyucu faktörlerin eksikliğinin BKB'nin gelişiminde önemli bir rol oynayabileceğini göstermiştir (Helgeland ve Torgersen, 2004). Ayrıca, yakın zamanda yapılan bir araştırma, olumsuz çocukluk deneyimlerinin, hipotalamus-hipofiz-adrenal eksen, nörotransmitter ve opioid mekanizmaları ve nöroplastisite gibi BKB ile ilişkili biyolojik mekanizmaların işlev bozukluğuna yol açtığını göstermiştir. Bu bulgular aynı zamanda epigenetiğin BKB patolojisindeki rolünü de açıkça göstermektedir (Cattane ve diğ.,2017). Rinne ve arkadaşları (2000) tarafından gerçekleştirilen başka bir çalışmada BKB uzun süreli çocuk istismarı öyküsü olan kadınlarda azalmış reseptör aracılı tepkiler kaydedilmiştir.

Borderline kişilik bozukluğunun oluşumunda etkili olabilecek çeşitli faktörler, aile araştırmalarıyla ortaya konmuştur; bunlar arasında, aile bireylerindeki ruh hali bozuklukları geçmiş ve uyuşturucu bağımlılığı sayılabilir. Ayrıca, son bulgular, gözetim eksikliği de dahil olmak üzere ihmal edilmenin ve bakıcıların duygusal olarak ilgisiz kalmasının önemli bir rol

oynadığını göstermektedir. Geleceğe yönelik yapılan çocuk araştırmaları, ebeveynin duygusal olarak ilgisizliğinin, çocuğun sosyal hayattaki zorluklarına ve muhtemelen intihar girişimi tehlikesine neden olduğunu ortaya koymuştur (Johnson ve diğ.,2002). BKB olan kişiler bozukluğu olmayan kişilere göre önemli ölçüde daha sık olarak annelerini mesafeli veya aşırı korumacı ve onunla ilişkilerini çatışmalı olarak görürken, baba daha az ilgili ve daha mesafeli olarak algılanır. Bu, her iki ebeveynle ilgili sorunların, yalnızca ebeveynlerden biriyle ilgili sorunlardan ziyade, bu gruptaki ortak patojenik etki olma olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bulguların BKB'den kurtulmuş kişilerle tekrarlanması gerekirken, iki ebeveynli zorlukların BKB'nin oluşumunda önemli olduğu hakkındaki genel nokta, istismar çalışmalarından daha fazla destek almaktadır. Fiziksel, cinsel ve duygusal istismarın tümü bir aile ortamında meydana gelebilir ve BKB olan kişilerde yüksek oranlar rapor edilmiştir (Johnson ve diğ.,1999). Zancarini ve arkadaşları (2000), BKB olan kişilerin %84'ünün geriye dönük olarak, 18 yaşından önce iki ebeveyn tarafından ihmal ve duygusal istismar deneyimlerini tanımladıklarını ve bakıcıları tarafından deneyimlerinin duygusal olarak inkar edilmesinin BKB'nin bir yordayıcısı olduğunu bildirmiştir (Zancarini ve diğ.,2000). Bu, bu ebeveynlerin, aile etkileşimleri bağlamında çocuğun deneyimini dikkate alamadıklarını göstermektedir.

İstismar tek başına BKB'nin gelişimi için ne gerekli ne de yeterli değildir ve predispozan faktörler ve ebeveyn-çocuk ilişkisinin bağlamsal özellikleri muhtemelen bu bozukluğun gelişiminde aracı faktörlerdir. Uzun vadeli sonuçlarda istismara bakıcının tepkisinin istismarın kendisinden daha önemli olduğu görülmüştür (Horwitz ve diğ.,2001). Bir çocuğun dünyaya bakış açısıyla ilgili tutarlı söylemi engelleyen bir aile ortamının, travmayı takiben başarılı bir uyum sağlama olasılığı düşüktür. Dolayısıyla kritik faktör aile ortamıdır. BKB'de çocukluk çağı travmasının aile bağlamını inceleyen araştırmalar, istikrarsız, destekleyici olmayan aile ortamını (Bradley ve diğ.,2005b) ve istismarın (Zweig-Frank ve Paris, 1991). BKB'yi etkileyen bir faktör olduğunu göstermektedir. Bu da çevresel faktörlerin BKB ile saldırganlık arasındaki bağlantıya aracılık edebileceği olasılığını göstermektedir. Yukarıda özetlendiği gibi, BKB'nin kavramsal çerçevesinden de anlaşılacağı üzere, tanı ve gidişat açısından bozukluğun hem biyolojik hem de sosyo-gelişimsel bileşenleri vardır.

1.1.3. Borderline Kişilik Bozukluğunun Tanı Ölçütleri ve Klinik Özellikler

BKB olan hastalar genellikle diğer psikiyatrik hastalıklar için DSM kriterlerini karşılar. DSM-V tarafından BKB tanı ölçütleri şu şekilde tanımlanmıştır (APA, 2013):

Erken yetişkinlikte başlayan ve farklı durumlarda görülen, ilişkilerde, kendilik algısında ve duygularında istikrarsızlık ve aşırı dürtüsellik gösteren sürekli bir davranış biçimi:

1. Terk edilme korkusuyla, gerçek ya da hayal ürünü olsun, bunu önlemek için aşırı uğraşlar (Not: 5. Kriter kapsamındaki intihara meyilli veya kendini yaralama davranışlarını dahil etmeyin.)
2. Aşırı idealleştirme ve değersizleştirme arasında gidip gelen, yoğun ve istikrarsız kişilerarası ilişkiler.
3. Kimlik bozukluğu: Sürekli ve belirgin bir şekilde kendine ilişkin imaj veya duygu değişikliği.
4. En az iki alanda kendine zarar verebilecek dürtüsel davranışlar (örn. aşırı yeme, seks, harcama, dikkatsiz araba kullanma, madde bağımlılığı.). (Not: 5. Kriter kapsamındaki intihara meyilli veya kendini yaralama davranışlarını dahil etmeyin.)
5. Tekrarlayan intihara meyilli davranışlar, jestler, tehditler veya kendini yaralama davranışı.
6. Duygusal dengesizlik: Duygu durumunda aşırı değişimlere neden olan tepki verme biçimi (örn. sık sık ve yoğun bir şekilde mutsuzluk, sinirlilik veya endişe hissetme, bu durum genelde birkaç saat sürer, bazen birkaç günü geçer).
7. Sürekli boşluk hissi.
8. Yersiz, şiddetli öfke veya öfke kontrolünde zorlanma (örn. sık sık öfke krizleri, devamlı öfke, tekrarlayan fiziksel çatışmalar).
9. Stresle ilişkili geçici paranoya veya ağır bölünme belirtileri.

BKB'nin tanı ölçütlerinin ilk alanı duygusal rahatsızlıktır. BKB olan hastalar, öfke, keder, utanç, panik, terör ve kronik boşluk ve yalnızlık duyguları dahil olmak üzere bazen tiksindirici gerilim olarak deneyimlenen bir dizi yoğun disforik duygulanıma sahiptir. Bu bireyler, çok yönlü duygusal acılarının genel derecesi ile diğer gruplardan ayırt edilebilir (Lieb ve diğ.,2004). Duygusal rahatsızlıklarının bir başka yönü de muazzam ruh hali tepkisellikleridir. Hasta genellikle kişilerarası olarak reaktif bir ruh halinden diğerine büyük

bir hız ve akıcılıkla geçer, bir gün boyunca çeşitli disforik durumlar ve ötimi dönemleri yaşar (Koenigsberg ve diğ.,2002).

BKB'nin tanı ölçütlerinin ikincisi, rahatsız biliştir. Hastalar üç düzeyde bilişsel semptomatoloji gösterirler (Zanarini ve diğ.,1990):

- Rahatsız edici ama psikotik olmayan problemler, örneğin aşırı değer verilen kötü olma fikirleri, duyarsızlaşma ve derealizasyon açısından dissosiyasyon deneyimleri ve sanrısız olmayan şüphecilik ve referans fikirler.
- Yarı-psikotik veya psikotik benzeri semptomlar.Örneğin, geçici, sınırlı ve bir şekilde gerçekliğe dayalı sanrılar ve halüsinasyonlar
- Gerçek veya gerçek sanrılar ve halüsinasyonlar. Son kategori çoğunlukla psikotik depresyon bağlamında gerçekleşir.

BKB'nin tanı ölçütlerinin üçüncüsü dürtüselliktir. Hastalar iki tipte meşgul olur: kasıtlı olarak kendi kendine fiziksel zarar verme ve daha genel dürtüsellik biçimleri. Kendini yaralama, intihara meyilli iletişim ve intihar girişimleri birinci tür dürtüsellüğün kurucu unsurlarıdır ve ikincisinin yaygın biçimleri madde kötüye kullanımı, düzensiz yemek yeme, harcama çılgınlığı, sözlü patlamalar ve dikkatsiz araba kullanmadır (Lieb ve diğ.,2004).

BKB'nin tanı ölçütlerinin dördüncüsü, iki ayrı ama iç içe geçmiş problem türüyle karakterize edilen, yoğun istikrarsız ilişkilerdir. Birincisi, yalnız bırakılmaktan kaçınmak için çaresizce çaba gösterme eğiliminde olan derin bir terk edilme korkusudur. Örneğin, insanları tekrar tekrar telefonla aramak veya onlara fiziksel olarak sarılmak. İkincisi, sık tartışmalar, tekrarlanan ayrılıklar ve başkalarını hem kızdırabilecek hem de korkutabilecek bir dizi uyumsuz stratejiye bel bağlamak. Örneğin, son derece duygusal veya öngörülemeyen tepkiler (Lieb ve diğ.,2004).

BKB'nin klinik özellikleri arasında duygusal kararsızlık, dürtüsel şiddet, kendine zarar verme alışkanlığı ve bu hastaların ruh sağlığı hizmetlerini yoğun olarak kullanmasına neden olan sürekli intihar düşünceleri bulunmaktadır (Lieb ve ark.,2004). BKB, özellikle kişilik ve duygusal kararsızlığın bir sonucu olarak sağlıklı ilişkiler kurma yeteneğinde önemli derecede bozulma ile bağlantılıdır. Birçok kişi için BKB'ye özgü belirtiler ve davranışlar, kişisel, sosyal ve mesleki işlevsellikte ciddi sorunlarla ilişkilidir. Ancak, her zaman böyle olmayabilir

ve bazı kişilerde BKB'nin tipik görünümüne benzeyen başka biçimlerde ortaya çıkabilir ve bu kişiler mesleklerinde çok yüksek performans gösterebilirler (Stone, 1993). BKB'li kişilerin çoğu, dayanması zor sıkıntıdan kurtulmak için kendilerine defalarca zarar verirler. Ayrıca, BKB'li kişilerde intihar çok sık görülür ve belirtiler ilk kez görüldükten birkaç yıl sonra meydana gelebilir (Paris ve Zweig-Frank, 2001). Bu nedenle BKB'li kişiler, duygu durumlarında şiddetli değişimler yaşayabilir ve kendilerini nasıl algıladıklarında netlik eksikliği duyabilirler. Diğer insanlara karşı duyguları kolayca değişebilir ve çok yakın olmaktan çok uzak olmaya geçebilir. Bu değişken duygular, kararsız ilişkilere ve duygusal ızdıraba neden olabilir. BKB'li kişiler, olayları tamamen olumlu ya da tamamen olumsuz gibi aşırı noktalarda algılama eğilimindedir. İlgilendikleri konular ve değer verdikleri şeyler hızla değişebilir ve düşünmeden veya umursamadan davranabilirler.

BKB'nin prognozu nispeten iyi olsa da, çoğu insan 5 yıl sonra tanı kriterlerini karşılamadığından, çok az sayıda insanın yaşamlarının son dönemlerine kadar kalıcı semptomlar gösterdiğine dikkat etmek önemlidir. Tekrarlayan kendine zarar verme yaşlılarda zaman zaman sorun olabilir ve bu gibi durumlarda bunun BKB'den kaynaklanabileceği ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca yaşlılarda bu durumun görülme sıklığı gençlere kıyasla çok daha azdır ve iyileşmeyle ilgili umut verici yönlerden biri, diğer pek çok ruhsal bozuklukta olduğu kadar sık olmayan nükslerdir. BKB, şiddetli ve istikrarlı işlevsel bozulma ile ilişkilidir (Lenzenweger ve diğ.,2007) ve yüksek intihar riski ile karakterizedir (Oldham, 2006). İntihardan ölüm oranı %8 ile %10 arasındadır, bu da genel popülasyondan 50 kat daha fazladır (Guidelines, 2001). Paris, (2019) göre de BKB hastalarının yaklaşık %10'unun intihar nedeniyle öldüğü bilinmektedir. Bu oranlara karşın daha düşük oranlar olduğuna dair raporlar da bulunmaktadır (Zanarini ve diğ.,2004). BKB olan hastalar, majör depresif bozukluğu olan hastalara göre daha fazla işlevsel bozulmaya ve daha fazla tedavi kullanımına sahiptir (Skodol ve diğ.,2002). Bununla birlikte, BKB olan bazı hastalarda iyi bir psikososyal işlevsellik (%25-9) vardır, ancak çoğu (%80) bu işlevsellik düzeyini zamanla kaybeder ve yeniden kazanmaz (Zanarini ve diğ.,2010). Öte yandan BKB, çeşitli eksen bozukluklarının tedavi sonuçlarını olumsuz etkilemektedir (Skodol ve diğ.,2002).

Ayrıca, BKB uzun yıllardır tedavi edilemez olarak ün yapmıştır (Choi-Kain ve diğ.,2017) ve halen tedavisi zor bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır (Stone, 2016). Klinik ortamlarda BKB hastalarının ciddi damgalanma ile karşılaşması ve klinisyenlerin bu hastalarla çalışmayı tercih etmemesi şaşırtıcı değildir (Black ve diğ.,2011).

1.1.4. Borderline Kişilik Bozukluğunun Tedavisi

Daha önce bahsedildiği gibi, önceki bazı yaklaşımlar BKB'yi tedavi edilemez bir bozukluk olarak nitelendirse de BKB'nin semptomlarını yönetmek için etkili güncel uygulamalar mevcuttur.

Farmakolojik tedavisi, BKB için uygulanabilir tedavi alternatiflerinden biri olarak önerilmiş olsa da, araştırmalar ilaçların etkinliği konusunda şüphe uyandırmaktadır ve daha fazla araştırma için farmakoterapiye dikkat edilmesi gerektiğini göstermektedir (Starcevic ve Janca, 2018). Nitekim farmakoterapinin BKB hastalarına yardımcı olduğunu iddia eden kanıtların bulunmadığı bildirilmiştir (Hancock-Johnson ve diğ.,2017). Bir gözden geçirme çalışması, psikoterapinin BKB için etkili bir tedavi olduğunu ve en sık kullanılan terapilerin Diyalektik Davranış Terapisi (DDT) ve Zihinselleştirmeye Dayalı Tedavi (MBT) olduğunu göstermiştir (Storebø ve diğ.,2020). Benzer şekilde Üstbilişsel Kişilerarası Terapi (MIT) de BKB hastalarına uygulanan bir diğer alternatif psikoterapi tedavisidir (Dimaggio ve diğ.,2015). DDT, BPD için en etkili tedavilerden biri olarak kabul edilir (Stiglmayr ve diğ.,2014) ve terapi seanslarındaki dengesiz benlik duygusu, kaotik ilişkiler, terk edilme korkusu, duygusal değişkenlik ve dürtüsellik üzerine odaklanır (May ve diğ.,2016). MBT ve MIT çoğunlukla rahatsız zihinselleştirme/üstbilişsel yetenek ve bu kapasiteyi geliştirme üzerinde durur (Bateman ve Fonagy, 2010; Dimaggio ve diğ.,2015).

BKB olan hastaların yüksek bir oranı sürekli olarak ilaç almaktadır ve yoğun polifarmasi oranları nadir değildir ve zamanla azalmaz (Hennen ve Silk, 2004). Diğer taraftan plasebo kontrollü çalışmaların sonuçları, BKB için farmakoterapinin belirli yönleri hedeflemek için kullanılabileceğini düşündürmektedir (Rinne ve diğ.,2002; Zanarini ve Frankenburg, 2001). Birçok hastada ilaç, hastaları sakinleştirmenin yanı sıra harekete geçmeden önce düşüncelerini de sağlayabilir. Bu tedavi, psikososyal müdahalelerle ilgili olabilir ve hastalar kendi kendilerini idare etmeyi öğrendikten sonra ilacı bırakma imkanı sağlar (Lieb ve diğ.,2004).

Çok az sayıda randomize kontrollü çalışma, özellikle diğer psikiyatrik bozukluklar için yapılan çalışmaların sayısıyla karşılaştırıldığında, BKB için psikososyal müdahaleleri değerlendirmiştir. Ancak son 10 yılda, bu bozukluğa etkili müdahaleler olarak iki yapılandırılmış psikoterapötik program ortaya çıkmıştır. Her iki tedavi de son derece işlevsiz ve kontrolden çıkmış hastayı hedeflemektedir. İkisi arasında, bilişsel davranışçı terapinin bir

varyasyonu olan diyalektik davranışçı terapi (DBT), yedi iyi kontrollü çalışmadan en fazla ampirik desteğe sahiptir (Lieb ve diğ.,2004). Psikolojik ve psikososyal müdahaleler, ulusal sağlık sistemi içinde çeşitli yol ve ortamlarda klinik psikologlar ve psikiyatristler, hemşireler, sosyal hizmet uzmanları ve diğer ruh sağlığı terapistleri gibi psikolojik terapiler konusunda eğitim almış diğer personel tarafından sunulmaktadır. Psikoloji ve psikoterapi bölümlerinde, gündüz servislerinde ve toplum ruh sağlığı servislerinde bireysel ve grup terapileri mevcuttur. Bazıları terapötik topluluk ilkelerine dayanan, bu müşteri grubuna yönelik programlarda özel uzmanlıkla gündüz hizmetleri oluşturulmuştur (Crawford ve diğ.,2007). Bu bozukluğun temelini oluşturan gelişimsel kökenlerin ve psikolojik mekanizmaların daha iyi anlaşılması ve doğal seyrine ilişkin epidemiyolojik kanıtların ortaya çıkmasıyla birlikte, en azından kısmen etkili psikolojik tedavilerin ortaya çıkması, BKB'nin değişmez olduğuna dair geleneksel görüşlere meydan okumuştur.

1.1.5. Borderline Kişilik Bozukluğu İle İlgili Araştırmalar

Zanarini ve Frankenburg (1997) tarafından gerçekleştirilen çalışmada BKB'nin etiyolojisine ilişkin mevcut ampirik kanıtlar gözden geçirilmiştir. Araştırmada daha sonra BKB gelişiminin üçlü bir modeli sunulmaktadır. Bu modelin üç unsuru vardır: travmatik bir çocukluk (geniş tanımlı), savunmasız (hiperbolik) bir mizaç ve tetikleyici bir olay veya olaylar dizisi. Yazarlar, her borderline hastanın, talihsiz ama tanıdık bir temanın acı verici bir varyasyonu olan BKB'nin gelişimine giden benzersiz bir yola sahip olduğu sonucuna varmışlardır.

Sansone ve Sansone (2011) çalışmalarında BKB'de cinsiyet kalıplarını incelemişlerdir. Bu doğrultuda bugüne kadar, BKB'deki bir dizi klinik özellik, cinsiyet farklılıkları açısından incelenmiştir. Önceki araştırmalar, kadınların erkeklerden daha yüksek bir oranının BKB'den muzdarip olduğu sonucuna varmıştır, ancak daha yeni araştırmalar cinsiyete göre yaygınlık açısından herhangi bir farklılık belirlememiştir. Ek olarak, BKB'de, kendini kesme veya klinik sunumdaki psikolojik sıkıntı düzeyleri gibi belirli kendine zarar verme davranışı türleri açısından cinsiyet farklılıkları olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte, mevcut kanıtlar, BKB'de kişilik özellikleri açısından kayda değer cinsiyet farklılıkları olduğunu göstermektedir.

Faraji (2021) tarafından gerçekleştirilen derleme makalesi, ergenlikte BKB tanısının tartışmalı doğasını tartışmaktadır. BKB'nin genellikle ergenlik döneminde başladığı göz önüne alındığında, terapötik olarak ergenlerde de BKB tanısı konulabileceği düşünülmektedir.

Ergenler için tedavi seçenekleri, genç yetişkinler için olanlarla hemen hemen aynıdır ve erken teşhis, ergenin spesifik tedaviye başlamasını sağlamaktadır.

1.2. Yakınlık Korkusu Kavramı İle İlgili Alanyazın

Yakınlık, genellikle arzulanan ancak aynı zamanda korkulan bir durumdur. İnsanlar genellikle yakın ve samimi ilişkiler kurmak için çok zaman ve enerji harcarlar, ancak bu durum aynı zamanda korku ve endişe ile de bağlantılıdır. (Vangelisti ve Beck, 2007). Bu durum literatürde yakınlık korkusu olarak adlandırılmaktadır. Bireylerin yakınlığı aramak için harcadıkları çabalara ve yakınlığın insanların fiziksel ve psikolojik sağlığı üzerindeki önemine rağmen, araştırmacılar hala kavramın nasıl tanımlanacağı konusunda mücadele etmektedir. Birçok kişi, yakınlığın sevgi, anlayış ve yakınlık duygularını içerdiği konusunda anlaşmaktadır (Perlman ve Fehr, 1987), ancak yakınlığın nasıl tanımlanması gerektiği konusunda herkes aynı görüşte değildir. (Vangelisti ve Beck, 2007). Çalışmanın bu başlığında yakınlık korkusu ile ilgili literatür gözden geçirilmektedir.

1.2.1. Yakınlık Korkusunun Tanımı

Yakınlık kavramı, kimliklerin eşleştirilmesi ve birleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Erickson, 1968). Sullivan (1953), yakınlığı iki kişi arasındaki kişisel değer yapılarının sürdürülmesine olanak sağlayan bir durum olarak tanımlamıştır. Birkaç temel yakın ilişki türü vardır (Catchings, 2022). Bunlar (Feiring ve diğ.,2009):

- Deneyimsel Yakınlık: Deneyimsel ilişkilerde, yakın bir ilişkide bağları iletmeye hizmet eden paylaşılan faaliyetlerde veya deneyimlerde ortak çıkarlarımızın olduğu ilişkilerdir.
- Manevi Yakınlık: Manevi olan ilişkiler, daha yüksek bir güç hakkındaki benzer düşüncelere veya kendi varlığımızın ötesindeki inançlara dayanan biriyle ilişki kurulmasına izin verebilir.
- Duygusal Yakınlık: Duygusal ilişkilerde, çok bağlantılı bir bağa ve hatta ruhsal bağlantıya yol açabilecek derin ve içsel duyguları paylaşılması.
- Entelektüel Yakınlık: Derin sohbetlere veya akıllıca fikir paylaşımına dayalı bir ilişkinin varlığında bu bağlantı büyük ölçüde entelektüel nitelikte olabilir.

- Cinsel Yakınlık: Çok şehvetli, uyarıcı veya yakın ilişkiler, cinsel olarak kabul edilebilir olma.

İnsanlar genellikle yakın ilişkiler oluşturmak için çok zaman ve enerji harcarlar. Ancak, yakınlık hem arzu edilen hem de korkulan bir durumdur. Birçok insan için, zorlu çocukluk deneyimleri ve başarısız yetişkin ilişkileri, yakınlığın aldatıcı olduğu veya kaçınılmaz olarak acı ve hayal kırıklığına yol açtığı yönündeki korkuları güçlendirir. Özellikle yakın bir partner arayanlar, başarılı olup olamayacakları, doğru stratejileri kullanıp kullanamayacakları ve eğer bir partner bulurlarsa mutlu olup olmayacakları konusunda endişe duyarlar (Vangelisti ve Beck, 2007). Bu endişe ve korkuyu yaşayanlar, yakınlıktan korkarlar (Firestone ve Catlett, 1999). Yakınlıktan kaçınma, yakın bir duygusal veya fiziksel ilişkiyi paylaşma korkusu olarak tanımlanır. Bu korkuyu yaşayan insanlar genellikle yakınlıktan kaçınmayı istemezler ve hatta yakınlığı özlerler, ancak sıklıkla başkalarını uzaklaştırırlar ve hatta ilişkilerini sabote ederler (Fritscher, 2023). Descutner ve Thelen (1991) yakınlık korkusunu bireyin, çok değer verilen başka bir kişiyle kişisel öneme sahip düşünce ve duygu alışverişinde bulunma kaygısı nedeniyle engellenmiş kapasitesi olarak tanımlamıştır.

1.2.2. Yakınlık Korkusunun Kuramsal Gelişimi

Yakınlık tipik olarak insanların yakın ilişkiler geliştirme ve sürdürme kapasitelerindeki farklılıklar olarak görülür. Araştırmacılar, bu kapasiteyi yansıtan bir takım bireysel farklılıkları çeşitli kuramlar açısından incelemiştir. Bunlardan belki de en çok çalışılanlardan biri bağlanmadır. Bağlanma kuramı, bebekler ve bakıcıları arasındaki erken etkileşimlerin, benlikle ilgili olarak başkalarının yanıt verebilirliğine ilişkin inançların ve beklentilerin geliştirilmesi için bir bağlam işlevi gördüğünü ileri sürmektedir (Bowlby, 1969, 1973). Kişilerin kendilerine ve başkalarına ilişkin sahip oldukları inançlar ve beklentiler, içsel çalışan modeller olarak bilinir. Bu modeller zamanla değişiklik gösterebilir, ancak genellikle sabittir ve insanların yetişkinlikte kurdukları yakın ilişkileri şekillendirir (Pietromonacove ve ark.,2002). Gerçekten de, güvenli bağlanmış kişiler, kaçınmacı bağlanmış kişilere kıyasla, yakınlık gerektiren davranışları sergilemeye daha yatkındırlar. Örneğin, güvenli bir şekilde bağlanan kişilerin sosyal destek teklif etme ve kabul etme olasılıkları kaçınanlardan daha fazladır (Collins ve Feeney, 2000; Simpson ve diğ.,1992). Güvenli bağlananlar ayrıca kaçınan muadillerine kıyasla yakınlık için daha yüksek ihtiyaç ve mesafe için daha düşük ihtiyaç bildirme eğilimindedir (Feeney, 1999) ve günlük etkileşimlerinde daha yüksek düzeyde yakınlık ve olumlu duygu bildirme olasılıkları daha yüksektir (Tidwell ve diğ.,1996).

Yakınlık korkusunu açıklayan diğerk bir çalışma da Reis ve Shaver'ın (1988) kişilerarası ilişki süreci yakınlık modelidir. Bu modele göre yakınlık öncelikle duyguların, düşüncelerin ve davranışların açıklanmasıyla gerçekleşmektedir. Buradaki yapılar geçmiş durumlar ve tahmin edilen sonuçlar çerçevesinde şekillenir. Yakınlık kişinin karşısındakine düşüncelerini, duygularını, kişiliğine dair bilgilerini anlatarak kurduğu iletişimle başlar. Kendini ifade, sözlü veya sözsüz ifade ve davranışlardan oluşur. Bu yakınlık sürecinde, dinleyici rolünde olan kişi partnerinin ifadelerine yanıt olarak kabul ve onay ile duygu ve düşüncelerini yansıttığı zaman yakın ilişkiler başlamaktadır (Laurenceau, Rivera ve diğ.,2004).

1.2.3. Yakınlık Korkusunun Etiyoloji

Yakın ilişkiler kurma ve devam ettirme yeteneğini etkileyen bir bireysel fark olan yakınlık korkusu, yaşamın başlangıcında ortaya çıkan, kendini ve diğerklerini olumsuz değerlendiren tutumlardan kaynaklanır (Descutner ve Thelen, 1991). Bu tutumlar, bağlanma kuramcılarının içsel çalışan modeller dediği gibi, insanların kimliklerinin bir bileşenidir, değişmeye karşı koymakta ve insanların yakın ilişkilerine yansıtmaktadır. İçsel alışan modeller olarak tanımlanan bu inançlar ve beklentiler, zaman içinde değişse de, oldukça sabit kalır ve insanların yetişkinlikteki yakın ilişkilerini belirler (Firestone ve Catlett, 1999). Nitekim, güvenli bağlanan kişiler, kaıncımacı bağlananlara nazaran, yakınlık içeren davranışları yapmaya daha meyillidirler. Örneğın, yakınlıktan korkan bireylerin biçimlendirme ve sürdürme kapasiteleri sınırlıdır (Vangelisti ve Beck, 2007).

İlk olarak yakınlık korkusu kavramını tartışan Hatfield (1984) bir dereceye kadar herkeste var olan yakınlık korkusunun altında yatan unsurların ana hatlarını çizmiş ve yakınlışma korkusunun altında yatan nedenlerin açığa çıkma korkusu, kızgın saldırı korkusu, kişinin bireyselliğini kaybetme korkusu, terk edilme korkusu, kişinin kendi yıkıcı dürtülerinden korkması ve kontrolü kaybetme korkusu olduğunu iddia etmiştir. Açığa ıkma korkusu, bir partnerin başka bir birey hakkında keşfedeceği ve utanabilecekleri şeyleri içerebilecek bilgilerle ilgilidir. Terk edilme korkusu, partnerin kendisi hakkında çok fazla şey öğrendikten sonra ayrılacağı endişesidir. Kızgın saldırılardan korkma, kişinin bir ilişkide kendisine karşı kullanılması ihtimaline karşı bilgiyi ifşa etme konusundaki isteksizliğidir. Kişinin kendi yıkıcı dürtülerinden korkması, hissettikleri şeyle temas halinde olma korkusuyla ilgilidir. Son olarak, kişinin bireyselliğini kaybetme korkusu, kendilerini bir başkasında kaybetme veya tamamen “bir başkası tarafından yutulma” korkusudur.

Yakınlık korkusunun ortaya çıkmasında cinsiyet de önemli bir etkidir. Hatfield (1984) kadınların diğer bireylerle yakınlaşmayı daha kolay bulduğunu, erkeklerin ise bağımsız bir kimlik kazanmayı daha kolay bulduğunu öne sürmektedir. Benzer şekilde Ridley (1993) yakınlık söz konusu olduğunda, kadınların sıcak duyguları ifade etmenin yanı sıra sevgi ve şefkati tercih etme eğiliminde olduklarını, oysa erkeklerde vurgunun fiziksel yakınlık ve cinsel aktivite üzerinde olduğunu kaydetmiştir. Hook ve arkadaşları (2003) da yakınlık açısından kadın ve erkek arasındaki farklılıkları vurgu yapmıştır. Araştırmacılar yakınlığın dört faktörünü (kendini ifşa etme, sevgi ve şefkat, kişisel doğrulama, güven) ölçtükleri çalışmalarında kadınlar sevgi ve şefkat ve kişisel onaylama konusunda erkeklerden daha yüksek puan almıştır. Bu sonuçlar, kadınların erkeklere göre şefkat istediğini ve bu konuda daha rahat olduklarını ve çeşitli alanlarda (entelektüel, cinsel ve sosyal durumlar) kim olduklarını daha güçlü bir şekilde kabul ettiklerini göstermektedir (Hook ve diğ.,2003). Nahon ve Lander (2016), erkek psikolojisi literatüründeki olumlu değişikliklere odaklanarak erkeklerin bütünlük, samimiyet ve topluluk konularını nasıl ele aldığını araştırır. Çalışma, erkeklerin bu terapötik yaklaşıma hızla adapte olduklarını, duygusal ifadelerini kolayca keşfettiklerini ve savunmanın neredeyse bulunmadığını vurgular.

Bir kişinin yakınlıktan korkmasına neden olabilecek birkaç faktör bulunmaktadır. Geçmiş deneyimler ve özellikle de çocukluk çağında yaşanan olumsuz deneyimler bunlar içinde öne çıkanlarıdır. Çocukluk çağında yaşanan olumsuz deneyimler sonucunda ortaya çıkan reddedilme ve terkedilme korkusu yakınlık korkusunu etkilemektedir (Legg, 2019).

Yakınlık korkusu için risk faktörleri genellikle çocukluktan ve ebeveyn figürlerine ve bakıcılara güvenli bir şekilde güvenememekten kaynaklanır ve bu da bağlanma sorunlarına yol açabilir. Yakınlıktan korkma riskini artıracı deneyimler şunları içermektedir (Fritscher, 2023).

İç içe geçmiş aileler: İç içe geçmiş aileler, yüzeyde sevgi dolu ve destekleyici görünebilirken, bu tür ailelerde sınırlar ve roller bulanıklaşabilir ve bu durum bağlanma, bağımsızlık ve yakınlık ile ilgili sorunlara yol açabilir (Kivisto ve diğ.,2015).

Duygusal ihmal: Fiziksel olarak uygun olan ancak duygusal olarak müsait olmayan ebeveynler, çocuklara kendilerine (ve dolayısıyla diğerlerine) güvenilemeyeceği mesajını gönderirler (Saunders ve diğ.,2015).

Ebeveyn kaybı: Ebeveynlerinden birini kaybetmek, ölüm, boşanma veya hapis gibi nedenlerle, kişilerde terk edildikleri hissine yol açabilir ve bu da yetişkinlikte yakın ilişkiler kurmalarını güçleştirebilir (Fritscher, 2023). Yapılan araştırmalar, terk edilme korkusunun ruh sağlığı problemleri ve sonraki romantik ilişkilerde endişe ile bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur (Schoenfelder ve diğ.,2011).

Ebeveyn hastalığı: Bir ebeveynde hastalık, özellikle rol değişikliği veya “ebeveynlik yapma” ve genç yaşta diğer kardeşlere bakma ihtiyacı söz konusu olduğunda, kendisinden başka kimseye güvenememe hissine neden olabilir (Fritscher, 2023).

Ebeveyn akıl hastalığı: Ebeveynlerin narsisistik kişilik bozukluğu gibi akıl hastalıkları, çocukların bağlanma gelişimini olumsuz etkileyebilir ve bu da yetişkinlikte güvensiz bağlanma ve başa çıkamama gibi sorunlara yol açabilir (Reedtz ve ark.,2019).

Ebeveyn madde kullanımı: Madde bağımlılığı, ebeveynlerin çocuklarına düzenli bakım sağlamasını engelleyebilir ve bu da bağlanma gelişimini bozabilir (Fritscher, 2023).

Fiziksel veya cinsel istismar: Çocuklukta yaşanan istismar, bir yetişkin olarak hem duygusal hem de cinsel yakınlık yaşamayı güçleştirebilir (Fritscher, 2023).

İhmal: Çocuklukta ihmal edilen kişiler, yetişkinlikte yakın ilişkileri de içeren başkalarına güvenmekte ve güvenilir olmakta zorlanabilirler (Fritscher, 2023).

Sözlü taciz: Duygusal olarak taciz edilen çocuklar, başkalarıyla bir şey paylaştıklarında alay konusu olacakları veya sözlü olarak saldırıya uğrayacakları korkusuyla büyüyebilirler (Fritscher, 2023).

Yakınlık korkusu reddedilme korkusundan kaynaklanıyor olabilir, bu nedenle reddedilme korkusu yaşayanlar bir ilişki kurmaya yönelik ilk adımları asla atmazlar. Bu bireyler daha önce deneyimlediği veya başkalarının başına geldiğini gördüğü ve bu tür bir incinmeyi yaşamak istemediği için reddedilmekten korkmaktadır. Diğer taraftan birey yakın bir ilişkiye girdikten sonra terk edilme korkusundan ötürü diğer kişinin ayrılacağından endişe ediyor olabilir. Terk edilme korkusu çocuklukta yaşanan bir olaydan kaynaklanabilir. Bir ebeveynin veya başka bir yakın yetişkinin ölümü veya ayrılması buna örnektir (Legg, 2019).

1.2.4. Yakınlık Korkusunun Belirtileri

Yakınlık korkusu bariz olabilir, ancak öfke, kayıtsızlık veya soğukluk olarak yanlış yorumlanabilir. Yakınlıktan korkan bir kişide aşağıdaki belirtiler ortaya çıkabilir (Legg, 2019):

- Düşük özgüvene sahip olmak
- Güven sorunları yaşama
- Öfke nöbetleri geçirme
- Aktif olarak fiziksel temastan kaçınma
- Yakın ilişkiler kurmakta sorun yaşama
- İstikrarsız ilişkiler geçmişine sahip olma
- Duyguları paylaşamama veya duyguları ifade edememe
- Doyumsuz bir cinsel arzuya sahip olma
- Kendi kendine empoze edilen sosyal izolasyonda yaşama

Yakınlık korkusu, romantik, platonik veya ailevi olsun, herhangi bir ilişki türünde çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir (Fritscher, 2023). Dolayısıyla yakınlık korkusu, özellikle romantik bir ilişkide, hayatınız üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Araştırmalar, yakınlık korkusunun bir partner ilişkisinin kalitesini olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir. Yakınlık korkusu, kişinin sevgiyi esirgemesine veya duygusal ya da cinsel sevgiye engeller koymasına neden olabilir. Partneriniz bunu bilmiyor veya anlamıyorsa, kendisini istenmeyen ve sevilmemiş hissedebilir. Bunun dışında yakınlık korkusunun diğer etkiler şunlardır (Legg, 2019):

- Sosyal izolasyon
- Depresyon ve madde kötüye kullanımı için daha büyük risk
- Seri flört veya çok sayıda kısa süreli ilişki yaşama
- Zor ve aşırı eleştirel davranarak ilişkileri sabote etme

Fritscher'e (2023) göre yakınlık korkusu yaşayan bireylerde yaygın olarak görülen bazı özel davranışlar aşağıdaki gibidir:

Seri Buluşma ve Bağlılık Korkusu: Yakınlık korkusu yaşayan bir kişi, başlarda, çoğunlukla diğerleriyle iletişim kurabilir. İlişki derinleştikçe ve ilişkinin önemi büyüdükçe sorunlar ortaya çıkar. Bu kişiler, yakın bir bağ oluşturmak yerine, ilişkiyi bir şekilde bitirir ve başka, daha sıkı bir ilişkiye geçer. Sonuç olarak, çok sayıda kısa süreli ilişki görülür.

Mükemmelliyetçilik: Yakınlık korkusunun altında, genelde bir kişinin kendini sevmeye ve desteklenmeye layık görmediği hissi yatar. Bu, kişinin kendini sevdirmeye çabasıyla “mükemmel” olması gerektiğini düşünmesine neden olur.

İhtiyaçları İfade Etmekte Zorlanma: Yakınlık korkusu olan bir kişi, ihtiyaçlarını ve isteklerini ifade etmekte büyük güçlük çekebilir. Bu durum bireyin başka birinin desteğini hak etmediğini hissetmesinden kaynaklanabilir. Bu model, ifade edilmemiş ihtiyaçları anlayan bir partnerin olmamasının ilişkide daha fazla güven eksikliğine yol açtığı bir kısır döngüye dönüşebilir.

İlişkileri Sabote Etmek: Yakınlık korkusu olan kişiler, ilişkilerini birçok yönden sabote edebilir. Sabotaj eylemi, nitellemek ve bir partneri çok eleştirmek şeklinde olabilir. Aynı zamanda bir şekilde kendilerini sevimsiz kılmak, şüpheli davranmak ve gerçekte olmayan bir şey için bir partneri suçlamak şeklinde de olabilir.

Fiziksel Temasla İlgili Sorunlar: Yakınlık korkusu, fiziksel temas konusunda da uç noktalara götürebilir. Kişi bir taraftan fiziksel temastan uzak durabilir. Diğer taraftan, devamlı fiziksel temasa gereksinim duyduğu izlenimi verebilir.

1.2.5. Yakınlık Korkusu İle İlgili Araştırmalar

Thelen ve arkadaşlarının (2000) çalışmasında heteroseksüel flört eden çiftlerde yakınlık korkusu, Yakınlık Korkusu Ölçeği ve İlişkilerde Yakınlığın Kişisel Değerlendirmesi ile incelenmiştir. 6 aylık bir aradan sonra çiftlerle tekrar görüşülerek ilişkilerine devam edip etmedikleri belirlenmiştir. Buna göre erkekler, kadınlardan daha yüksek yakınlık korkusu puanları bildirmiş ve yakınlık korkusu puanları, çiftler arasında pozitif korelasyon göstermiştir. Ayrıca, erkek ve kadınların yakınlık korkusu puanları, gerçek ve arzulanan yakınlık endeksleriyle anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, kadınlar için, yakınlık korkusu puanlarının arzu edilen yakınlıkla olan korelasyonları, gerçek yakınlıkla olan korelasyonlardan önemli ölçüde daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Elibol ve Tok (2019) çalışmalarında kırılğan narsisizm ile yetişkin bağlanma stilleri, duyguları düzenlemede zorluk, reddedilmeye karşı duyarlılık, yakınlık korkusu ve kendini gizleme arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Bu amaçla, araştırmanın örneklemini normal popülasyondan seçilen 18-60 yaş arası 236 yetişkin katılımcı oluşturmuştur. Araştırmanın bulgularında, kırılğan narsisizm ile kaygılı bağlanma, duyguları düzenlemede güçlük, reddedilme duyarlılığı ve kendini gizleme arasında anlamlı pozitif ilişkiler bulunurken, kırılğan narsisizm ile yakınlık korkusu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Berenson ve diğerleri (2009), sosyal reddetme hassasiyetinin (RS) bireylerin dikkatini sosyal tehdit işaretleriyle nasıl etkilediğini inceleyen bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bu araştırma, RS'nin potansiyel reddetmeyi algılama ve yönetme eğilimindeki rolünü anlamayı amaçlamaktadır. İlk çalışmada, RS'nin Duygusal Stroop görevinde sosyal tehditlere karşı devam eden hedefe yönelik dikkatin bozulduğu bulunmuştur. Ancak, ilginç bir şekilde, negatif kelimelere karşı aynı etkinin gözlenmediği ortaya çıkmıştır. İkinci çalışmada, araştırmacılar RS'nin görsel bir görevde nasıl etki ettiğini incelemiştir. Bu görevde, katılımcıların dikkati tehdit edici yüzlerle karşılaştırılmış ve RS'nin tehdit edici yüzlerden kaçınmaya yönelik dikkati artırdığı, ancak hoş giden yüzlerden kaçınma eğilimine etki etmediği gözlemlenmiştir.

Cash ve arkadaşları (2004) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı, her iki cinsiyet için çok boyutlu beden imajı yapısının belirli yönleri ile kişilerarası kaygı ve yetişkin bağlanma süreçleri arasındaki ilişkileri incelemektir. Katılımcılar, beden imajının yanı sıra sosyal değerlendirme kaygısı, romantik yakınlık korkusu, genel yetişkin bağlanması ve romantik bağlanma boyutlarının standartlaştırılmış değerlendirmelerini tamamlayan 103 erkek ve 125 kadın üniversite öğrencisidir. Araştırmanın bulguları, beden imajı ölçümü, yatırım ve etki ile hem erkekler hem de kadınlar için sosyal değerlendirme endişesi ve sadece kadınlar için romantik yakınlık endişesi arasında anlamlı bağlantılar olduğunu ortaya koymuştur. Hem erkekler hem de kadınlar için, daha çok vücut imajı sorunu, daha az güvenli genel ilişki, özellikle daha fazla meşguliyet içeren genel yetişkin ilişkisi ve daha kaygılı romantik ilişki ile ilişkilidir.

Giovazolias ve Paschalidi'nin (2022) çalışması, genç yetişkinlik dönemindeki yakınlık korkusunu detaylı bir şekilde ele almaktadır. Araştırma, özellikle kadınların yakınlık korkusunu etkileyen bir faktör olarak reddetme duyarlılığını incelemektedir. Bulgular,

kişilerarası anksiyetenin bu etkileşimde aracılık rolü oynadığını göstermektedir. Ayrıca, ilişkilerin hatırlanan anne kabulü tarafından düzenlendiği ortaya çıkmıştır. Çalışma, genç yetişkinlerin kaygılı kişilerarası kalıplarını fark etmelerine ve ilişkilerinde tepkilerini düzenlemelerine yardımcı olabilecek bir potansiyele işaret etmektedir. Bu bağlamda, öğrenci danışmanlığının, genç yetişkinlerin duygusal ihtiyaçlarını anlamalarına ve sağlıklı kişilerarası ilişkiler geliştirmelerine destek olabileceği öne sürülmektedir.

1.3. Bağlanma Kavramı İle İlgili Alanyazın

John Bowlby (1969) tarafından geliştirilen bağlanma teorisi, hayatta kalmak ve gelişmek için bakıcıya karşı duygusal bir bağ kurmaya yönelik evrensel bir eğilim ve ihtiyaç olduğunu savunur. Bu duygusal bağ sayesinde bebek ile bakıcı arasında bir yakınlık kurulur ve bebek olası tehlikelere karşı korunur, kendini güvende hisseder ve çevresini güvenle keşfedebilir (Sümer ve Güngör, 1999). Bağlanma hem yakınlık korkusununun açıklanmasına (Collins ve Feeney, 2000) hem de kişilik bozukluklarının anlaşılmasına (Yıldızhan, 2017) yardımcı olan önemli bir kavramdır. Çalışmanın bu başlığında kavramı ile ilgili alanyazın gözden geçirilmektedir. Bu doğrultuda öncelikle genel hatlarıyla ve tarihsel süreçte bağlanma teorisi gözden geçirilmekte ardından farklı bağlanma biçimleri açıklanmaktadır.

1.3.1. Bağlanma Kavramının Tanımı ve Tarihi Gelişimi

Bağlanma, bir kişi ile diğerinin arasında zaman ve mekanı aşan güçlü ve sürekli bir duygusal ilişkidir (Ainsworth, 1973; Bowlby, 1969). Diğer bir deyişle, bağlanma, çocukların, kendilerini kötü veya tehlikeli hissettiklerinde bağlandıkları kişiye yakınlaşma gibi özel davranışlar sergilemeleri olarak tanımlanmaktadır (Bowlby, 1969).

Bağlanma teorisi, ebeveyn-çocuk ilişkisinin nasıl geliştiğini ve ileriki gelişimi nasıl etkilediğini anlatır. Psikolojide bağlanma teorisi, John Bowlby'nin (1958) çığır açan çalışmasından doğmuştur. 1930'larda John Bowlby, Londra'da bir Çocuk Danışmanlık Kliniğinde psikiyatr olarak çalışırken duygusal olarak sorunlu pek çok çocukla ilgilenmiştir. Bu tecrübe Bowlby'yi çocuğun annesiyle olan ilişkisinin sosyal, duygusal ve bilişsel gelişim üzerindeki önemine odaklanmış ve özellikle, bebeğin anneden erken ayrılmasının sonradan uyum sorunlarına yol açtığına dair inancını oluşturmuştur. Bu da Bowlby'yi bağlanma teorisini oluşturmaya yönlendirmiştir. Bowlby, Robertson (1952) ile işbirliği yaparak, çocukların annelerinden ayrıldıklarında şiddetli sıkıntı çektiklerini gözlemlemiştir. Bu çocuklar başka bakıcılar tarafından beslense bile, bu çocuğun endişesini hafifletmemiştir.

Bowlby, bağlanmayı “insanlar arasında sürekli bir psikolojik yakınlık” olarak tanımlamıştır (Bowlby, 1969). Bowlby (1958), bakıcının bebeğe güvenlik ve koruma sağlaması açısından, bağlanmanın evrimsel bir çerçevede kavranabileceğini savunmuştur.

Bağlanma kuramı, yaşamın ilk yıllarında birincil bakım veren kişiyle yaşanan ilişkisel deneyimlerin içsel çalışan model olarak adlandırılan benlik, başkaları ve dünya ile ilgili temsillerin inşasına yol açtığını öne sürmektedir (Bowlby, 1973). Bebek, birincil bakıcının uyumunu ve ihtiyaçlarına yanıt verebilirliğini içselleştirir, böylece kendisinin değeri, başkalarının güvenilirliği ve dünyadaki güvenlik hakkında çıkarımlar yapar. Bu zihinsel temsiller, bebek için başkalarıyla ve çevreyle etkileşimde bulunmak ve yaşam boyu duygusal, bilişsel ve davranışsal gelişimini şekillendirmek için bir şablon haline gelir. Ayrıca, bu temsiller, bebeklikten yetişkinliğe kadar olan yakın ilişkide örtülü ya da açık bir şekilde tekrar tekrar ortaya çıkar.

Bowlby (1973), bağlanmayı dört ana tezahürle kavramsallaştırır: yakınlık arama, ayrılma protestosu, güvenli alan ve güvenli temel. Bağlanma kuramına göre bebeklerin yakınlık arayışı olarak adlandırılan çevrede hayatta kalabilmeleri için bağlanma figürleriyle fiziksel yakınlığa ihtiyaçları vardır. Bebekler, bağlanma figüründen uzaklaştıklarında huzursuzluk ve sıkıntı tepkileri gibi rahatsızlıklar gösterirler. Bu tepkiler ayrılık protestoları olarak kavramsallaştırılır. Güvenli alan, kaygı gibi içsel faktörler veya çevrede tetikleyici bir uyarının varlığı gibi dışsal faktörler nedeniyle bebeğin sıkıntısını kendi başına gideremediği durumlarda bağlanma figürünün yatıştırıcı ve rahatlatıcı duruşunu temsil eder. Güvenli alanın içselleştirilmesi, ileriki yıllarda bebeklerde kendi kendini düzenleme kapasitesini oluşturacaktır. Son olarak, güvenli temel, bağlanma figürünün güvenilir, öngörülebilir bir duruşu ve bebeğin ihtiyaçları karşısında yanıt verebilirliğini temsil eder. Bağlanma figürünün güvenli bir üs olarak içselleştirilmesi, çevreyi çekinmeden özgürce keşfetmeyi ve gerektiğinde bağlanma figürüne geri dönmeyi sağlar.

Hardy ve Fisher'ın (2018) çalışması, farklılaşma ve bağlanma kavramlarını geniş bir perspektiften değerlendirir. Farklılaşma, çiftler arasındaki bireysel ayrılığı ve özerkliği temsil ederken, bağlanma ise duygusal yakınlığı ve güveni içerir. Çalışma, bu iki kavram arasındaki ilişkiyi değil, tam aksine, birbirlerini tamamlayıcı unsurlar olarak ele almayı amaçlamaktadır. Çalışma, bağlanma ve farklılaşma genel teorileri arasında bütünleşme noktalarını vurgulayarak, terapistlere çift terapisinde daha etkili bir yaklaşım geliştirmelerine yardımcı olabilecek bilgiler sunmaktadır.

1.3.2. Bağlanmayı Etkileyen Faktörler

Bağlanma iki yönlü bir ilişkidir. Bu da iki tarafın ihtiyaçlarının karşılanması sonucunda olur. Bağlanma, stres ve korku durumlarında anne ve çocuğu rahatlatmak, birbirlerine güvenmek ve destek olmak gibi faktörlerden etkilenir (Golds ve diğ.,2022; Sroufe, 2021). Bağlanmada bazı davranışsal özellikler de etkilidir. Çocuğun yaşamının ilk dokuz ayında geliştirdiği ve anne babasıyla iletişimde kullandığı davranışa bağlanma davranışı denilmektedir (Biro ve diğ.,2021). Bu bağlanmayla ilişkili davranışlar arasında emme, sarılma, bakma, ağlama ve gülümseme yer almaktadır.

Şiddetli ağlama bağlanmayı olumsuz şekilde etkilemektedir. Anne bebeğin ağlamasına aldırış etmezse bebek daha çok ağlar. Bebekler çok ağladığında annenin onu bırakma, yok sayma, teselli etme çabalarının faydasız olduğunu düşündüğü bir kısır döngü oluşabilir ve anne kendini geri çekmek isteyebilir (Mantler ve diğ.,2022). Sonuç olarak, bağlanma ilişkileri bozulur. Ebeveynlerin çocuğun davranışlarının farkında olması, sinyalleri yorumlaması ve soğukkanlılığını koruması önemlidir (Sroufe, 2021).

Bağlanmayı etkileyen bir diğer faktör de bebeklerin sağlık durumlarıdır. Ağır engelli çocuklarda ebeveynler, çocuklarını çok az ilgilenmek ya da terk etmek gibi çeşitli şekillerde reddedebilirler (Yan ve Chen, 2022). Reddedilme her çocuğu etkilese de çocukların bu duruma tepkileri de değişebilmektedir. Bazı çocuklar böyle bir durumda davranış sorunları gösterip küskün bir tavır sergilerken, bazı çocuklar bu süreci diğer ebeveynle güçlü etkileşimle dengelemek isteyebilir (Gleeson ve diğ.,2021). Diğer yönden, Faraji ve Sucu (2021), erken nesne ilişkilerinin ve reddetme duyarlılığının romantik ilişkileri nasıl etkilediğini incelemiştir. İstanbul'da yapılan araştırma, erken nesne ilişkileri ile reddetme duyarlılığı arasında pozitif bir ilişki tespit eder. Reddetme duyarlılığının, erken nesne ilişkileri ile yakın ilişkiler arasındaki ilişkide kısmi aracı bir rol oynadığı bulunmuştur.

1.3.3. Bağlanma Stilleri

Mary Ainsworth (1969), Bowlby'nin bağlanma konusundaki çalışmasına dayanarak, bir yaşındaki çocukların içsel çalışma modellerini laboratuvar ortamında incelemiştir ve gözlemlerine dayanarak, çocukların üç tür bağlanma davranışına sahip olduğunu fark etmiştir. Buna göre güvenli olarak nitelendirilen çocukların bir kısmı annelerinin yanında çevreyi keşfetmekte, anneleri odadan çıktıktan sonra hüsrana uğramakta ve anne dönünce kolayca sakinleşmektedir. Kaygılı bağlanma olarak tanımlanan diğer bazı çocuklar, anne odadayken

dahi çevreyle ilgilenmemekte, anne yokluğunda çok sinirlenmekte ve anne döndükten sonra dahi sakinleşmemektedir. Kaçınmacı bağlanan son kategorideki çocuklar, annenin gitmesine üzülmemekte, çevreyi keşfetmeye devam etmekte, annenin yokluğunda odadaki yabancıyla oynamakta, kavuştuktan sonra da annesiyle ilgilenmemektedirler. Daha sonra, Ainsworth'ün kategorizasyonuna ek olarak, bağlanma davranışında bir strateji olmaması nedeniyle sınıflandırılması zor olan, dağınık bağlanma olarak adlandırılan yeni bir bağlanma kategorisi bulunmuştur (Main ve Solomon, 1990).

1.3.4. Yetişkinlerde Bağlanma

Bowlby (1969), birincil bakıcılarla erken ilişkilerin, bireylerin daha sonraki duygu, düşünce ve davranışlarında önemli bir rol oynadığına dikkat çekmiştir. Daha sonraki araştırmacıların (Hazan ve Shaver, 1994; Bartholomew ve Horowitz, 1991) katkılarıyla, bağlanma kuramı yetişkinlerin duygu ve davranışlarını inceleyecek şekilde genişletilmiştir. Buna göre çocukluk ve yetişkinlikteki bağlanma kalıplarının birbirine benzer olduğu ileri sürülmüştür; başka bir deyişle, bebek-bakıcı ilişkisindeki içsel çalışma modelleri, yetişkin bağlanma örüntülerinde de temsil edilmektedir (Main ve diğ.,1985).

Ainsworth (1969) bebek bağlanması sınıflandırmasına dayanarak üç tür yetişkin bağlanması önermiştir. Bu modele göre, güvenli bireyler, ilişkilerinde güvensiz bireylere göre daha fazla doyum, istikrar ve sıcaklığa sahiptir. Kaygılı bireyler romantik ilişkilerinden daha yoğun duygularla bahsederken, çekingen bireyler ilişkilerine güvenmez ve ilişkilerinde kendileri hakkında paylaşımda bulunmazlar. Bartholomew ve Horowitz (1991) ise bağlanmanın kendine ve ötekine ilişkin inançlar açısından inşa edilmesi fikrine dayanan dört tip yetişkin bağlanma örüntüsü önermiştir. Bu modele göre, güvenli bağlananlar kendileri ve diğerleri hakkında olumlu görüşlere sahiptir. Saplantılı bağlanan bireyler, benliğin sevgiye layık olmadığı olumsuz bir benlik görüşüne ve başkalarına karşı olumlu bir görüşe sahiptir, böylece başkalarının onları kolayca terk edebileceğini ve bağlı kalamayacağını hissederler. Kayıtsız bağlanan bireyler, olumlu bir benlik duygusuna ve başkaları hakkında olumsuz görüşlere sahiptir, diğerinin ihtiyaç duyulduğunda bulunmayacağı, böylece ilişkide başkalarına değil, yalnızca kendilerine güvenileceklerini hissederler. Böylece özerk olmaya ve ilişkilerinin önemini en aza indirmeye çalışırlar. Son olarak, kaygılı bağlanan yetişkinler kendileri ve başkaları hakkında olumsuz görüşlere sahiptir.

1.3.5. Bağlanma İle İlgili Araştırmalar

Soysal ve arkadaşları (2005) alışmalarında bebeklik dönemindeki bağlanma sürecini incelemişlerdir. Buna göre ebeveynler, bebeklik döneminde sağlıklı duygusal gelişimde önemli bir rol oynar. Çocukluk ve ergenlik döneminde ortaya çıkan birçok psikopatolojinin kaynağı, çocuğun birincil bakım veren kişiyle kurduğu ilişkinin kalitesiyle yakından ilgilidir. Ortaya çıkan patolojilerin çoğu bu ilişkinin çözümlenmesini gerektirir ve klinik tedavinin temelini oluşturur.

Kışlak ve avuşoğlu (2006) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın amacı, güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma stillerine sahip evli kadın ve erkeklerin evlilik uyum puanları, benlik saygısı puanları ve nedensel yükleme ve sorumluluk puanları arasındaki olası farklılıkları araştırmaktır. Araştırma gönüllü katılan 100 evli çift ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda katılımcıların evlilik leği puanları ile ilişkiler leğinin alt boyut puanları arasında hesaplanan korelasyonlar, güvenli bağlanma biçimi alt ölçeğinde anlamlı düzeyde bulunmuştur. Diğer taraftan saplantılı ve güvenli bağlanma örüntüsü gösterenlerin evlilik uyumu puanları korkulu bağlananlardan yüksek bulunmuştur.

Başka bir çalışmada Levy ve arkadaşları (2011) BKB'deki bağlanma ve bağlanmayla ilgili yapılar hakkındaki son literatürü gözden geçirmekte ve bu alandaki son bulguların bozukluğun etiyolojisi, sürdürülmesi ve tedavisinin altında yatan mekanizmaların anlaşılmasına nasıl yardımcı olabileceğine dikkat çekmektedir. Bulgular, bağlanma ve ilgili yapıların BKB'nin altında yatan psikopatolojiyi büyük ölçüde etkileyebileceğini ve bozukluk için psikoterapinin sürecini ve sonucunu önemli ölçüde etkileyebileceğini düşündürmektedir.

Bağlanma, sosyal kaygının gelişiminde rol oynamaktadır. Nitekim Manning ve arkadaşlarının (2017) bu bozukluklarda yetişkin bağlanmasının rolünü araştıran mevcut literatürü gözden geçirdikleri çalışmalarında belirlenen 30 çalışmadan 28'i güvensiz bağlanma ile sosyal kaygı arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla literatür, bağlanma stilinin sosyal kaygı ile ilişkili olduğunu göstermektedir.

BÖLÜM 2: YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada belirlenen amaç doğrultusunda, tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. Bu model; iki ya da daha fazla sayıdaki değişkenler arasındaki değişimin varlığını ve/veya bu değişimin derecesini belirlemeyi amaçlar (Karasar, 2013).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, Türkiye’de yaşayan 18-45 yaş arasındaki yetişkinlerden oluşmaktadır. Araştırmada evrenin tamamına ulaşmak zorluğundan ötürü örneklem seçim yoluna gidilmiştir. Bu kapsamda, uygun örnekleme yöntemi ile araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen kişiler dahil edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, verilerin toplanması amacıyla anket yöntemine başvurulmuştur. Online olacak şekilde katılımcılara ulaştırılan anket formu içerisinde toplam 4 bölüm yer almaktadır. Bu bölümlerin içerikleri ile ilgili bilgiler aşağıda açıklanmıştır.

2.3.1. Demografik Özellikler Formu

Araştırmaya katılanların demografik özelliklerini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Bu kısımda, katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve psikolojik tedavi görme durumları ile ilgili toplam 4 soru yer almaktadır.

2.3.2. Yakınlık Korkusu Ölçeği

Bu çalışmada kullanılan veri toplama aracında ikinci kısımda "Yakınlık Korkusu Ölçeği," kullanılmıştır. Ölçek, Descutner ve Thelen (1991) tarafından geliştirilmiş ve dilimize Elibol ve Sevi Tok (2018) tarafından uyarlanmıştır. Ölçek, 5’li Likert ölçeğinde, 1: "Hiç bana uygun bir özellik değil" ile 5: "Kesinlikle bana uygun bir özellik" arasında değerlendirilen toplam 35 madde içermektedir. Ölçek, hayal edilen yakınlık korkusu, geçmiş dönem yakınlık korkusu ve açıklık olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin 3, 6, 7, 8, 10, 14, 17, 18, 19, 21, 22, 25, 27, 29 ve 30. maddeleri ters bir şekilde kodlanmıştır. Minimum 35, maksimum 175 puanın alınabildiği ölçeğin yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach Alpha katsayısı 0,86 olarak tespit edilmiştir.

Güvenirlilik analizleri sonucunda ölçeğin toplam puanının iç tutarlılık katsayısı 0,81 olarak bulunmuş, test-tekrar test güvenirlilik analizinde ise iki uygulama arasındaki korelasyonun 0,76 olduğu gözlemlenmiştir. Madde analizi sonuçları, madde toplam korelasyonlarının 0,20'den büyük olduğunu ve %27'lik alt-üst grup karşılaştırmalarında madde ortalama puanları arasındaki farklılıkların tümünün anlamlı ($p<0,001$) çıktığını göstermiştir.

Yapı geçerliği ile ilgili bulgular, açıklayıcı faktör analizi temel alınarak oluşturulan ve doğrulayıcı faktör analiziyle sınanan modelin iyi bir uyum gösterdiğini ortaya koymuştur. Son olarak, Yakınlık Korkusu Ölçeği'nin (YKÖ) Türkçe formunun geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır (Elbol ve Sevi Tok, 2018).

2.3.3. Bağlanma Stilleri Ölçeği

Bağlanma Stilleri Ölçeği, Erzen (2016) tarafından özgün bir şekilde geliştirilmiş olup, bu çalışmanın anket formunun üçüncü bölümünde kullanılmıştır. Ölçek, katılımcıların bağlanma stillerini değerlendirmek için kullanılan bir araçtır ve (1) Kesinlikle katılmıyorum ile (5) Kesinlikle katılıyorum arasında yapılandırılmış bir 5'li Likert ölçeği kullanmaktadır. Toplamda 18 maddeden oluşan bu ölçek, herhangi bir ters madde içermemektedir, bu da ölçeğin netliğini artırmaktadır.

Ölçeğin dil geçerliği, Cohen Kappa uyuma ölçümü ile değerlendirilmiş ve bu değer, 0.87 olarak kaydedilmiştir. Aynı şekilde içerik geçerliği de dikkate alındığında, Bağlanma Stilleri Ölçeği'nin güvenilir bir ölçüm aracı olduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, GFI değerini 0.93, AGFI değerini 0.90, CFI değerini 0.90, RMSEA değerini 0.05 ve χ^2/sd oranını 2.48 olarak ortaya koymaktadır. Madde toplam korelasyonu değerleri, 0.49 ile 0.75 arasında değişmekte olup, madde kalan analizleri yüksek değerlere sahiptir (0.96 ile 0.98), bu da ölçeğin yapısal sağlamlığını göstermektedir.

Güvenirlilik analizi sonuçlarına göre, ölçeğin alt boyutları için belirlenen Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları şu şekildedir: Kaçınan bağlanma için (1, 3, 5, 9, 12, 15 ve 18) 0.80, güvenli bağlanma için (4, 7, 10, 13 ve 16. Maddeler) 0.69 ve kaygılı-kararsız bağlanma için (2, 6, 8, 11, 14 ve 17. Maddeler) 0.71. Bu değerler, Bağlanma Stilleri Ölçeği'nin güvenilirliğini desteklemekte olup, yapılan güvenirlilik analizi sonucunda ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0.87 olarak tespit edilmiştir(Erzen, 2016). Bu sonuçlar, Bağlanma Stilleri Ölçeği'nin sağlam, güvenilir ve etkili bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir.

2.3.4. Borderline Kişilik Ölçeği

Anket formunun dördüncü bölümünde, veri toplama sürecinde Poreh ve arkadaşları (2006) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye Ceylan (2016) tarafından uyarlanan "Borderline Kişilik Ölçeği (Türkçe BPQ)" kullanılmıştır. Anket, toplamda 80 maddeden oluşmakta olup, "dürtüsellik, duygulanımda kararsızlık, terk edilme, ilişkiler, kendilik-imesi, intihar/kendini yaralama davranışı, boşluk duygusu, yoğun öfke ve psikoz benzeri durumlar" olmak üzere 9 alt boyuttan oluşmaktadır. Maddelere verilen cevaplar doğru ve yanlış olarak değerlendirilmiş, pozitif maddelerde her doğru soru 1 puan olarak, yanlış sayıları ise 0 puandır; negatif maddelerde ise her doğru için 0 puan verilirken, yanlışlar 1 puan ile hesaplanmıştır.

Türkçe BPQ'nun iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alpha değeri 0.89 olarak hesaplanmış ve testtekrar test için yapılan uygulamalarda alt boyutlar için korelasyon katsayıları sırasıyla şu değerlere ulaşılmıştır: Dürtüsellik (0.50), Duygulanımda Kararsızlık (0.77), Terk Edilme (0.40), İlişkiler (0.68), Kendilik İmgesi (0.72), İntihar/Kendini Yaralama Davranışı (0.48), Boşluk Duygusu (0.73), Yoğun Öfke (0.74) ve Psikoz Benzeri Durumlar (0.62). Anket, Türkçe BPQ alt boyutlar düzeyinde 2 faktörlü yapı elde edilmiş ve madde düzeyinde ise 5 faktörlü yapı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, Borderline Kişilik Ölçeği'nin (Türkçe BPQ) DSM-IV tanı kriterlerine göre borderline kişilik bozukluğunun belirlenmesinde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceğini desteklemektedir.

2.4. Verilerin Analizinde Kullanılan Yöntemler

Bu araştırmada, anket yöntemi ile elde edilen verilerin analizinde SPSS 26 paket programı kullanılmıştır. Elde edilen veriler ise ilgili bölümlerde tablolaştırılarak sunulmuştur. SPSS 26 paket programı aracılığıyla, ölçek ve alt boyutlarının güvenilirliklerinin ortaya konmasında Cronbach's Alpha katsayısına yer verilmiştir. Elde edilen verilerin normal dağılım sonuçlarının ortaya konmasında Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk değerleri baz alınmıştır. Buna göre elde edilen p anlamlılık düzeyinin 0,05'ten küçük olması durumunda verilerin normal dağılmadığı, büyük olması durumunda ise verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir. Araştırmaya katılanların demografik özelliklerinin ortaya konmasında frekans dağılımına; ölçek ve alt boyutlarına ait tanımlayıcı bulguların ortaya konmasında ise betimsel istatistiklere yer verilmiştir. Araştırmada yakınlık korkusu, bağlanma stilleri ve borderline kişilik ölçekleri ve alt boyutlarının birbirleri ile olan ilişkisinin ortaya konmasında korelasyon analizine başvurulmuştur. Son olarak, ele alınan değişkenlerin katılımcıların demografik

özelliklerine göre karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testine başvurulmuştur. Bu testin anlamlılık düzeyi 0,05 olarak baz alınmıştır.

BÖLÜM 3: BULGULAR

3.1. Ölçek ve Alt Boyutlarına Yönelik Elde Edilen Bulgular

Çalışmanın bu kısmında, anket formu içerisinde yer alan ölçekler ve alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistiklere yer verilmiştir. Elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1
Araştırma Kapsamında Yer Alan Değişkenleri Tanımlayıcı Bulgular

	Ort.	SS
Yakınlık Korkusu Ölçeği	125,21	15,440
Hayali Yakınlık Korkusu	50,11	10,162
Hayali Açıklık	58,12	8,594
Geçmiş Dönem Yakınlık Korkusu	16,99	3,517
Bağlanma Stilleri Ölçeği	54,10	7,163
Güvenli Bağlanma Stili	13,27	3,721
Kaçınan Bağlanma Stili	21,18	5,316
Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili	16,24	4,078
Borderline Kişilik Ölçeği	123,89	10,749
Dürtüsellik	13,88	1,341
Duygulanımda Kararsızlık	15,34	1,615
Terk Edilme	16,45	2,157
İlişkiler	12,20	1,945
Kendilik-İmgesi	12,84	2,268
İntihar/Kendini Yaralama Davranışı	11,04	1,868
Boşluk Duygusu	15,87	1,741
Yoğun Öfke	15,20	1,852
Psikoz Benzeri Durumlar	11,08	1,359

Yakınlık korkusu ölçeği toplam puan ortalamasının 125,21 olduğu görülmektedir. Bu ölçek içerisinde yer alan hayali yakınlık korkusu alt boyutunun ortalamasının 50,11; hayali açıklık alt boyutunun ortalamasının 58,12 ve geçmiş dönem yakınlık korkusu alt boyutunun 16,99 olduğu görülmektedir.

Bağlanma stilleri ölçeği toplam puan ortalamasının 54,10 olduğu görülmektedir. Güvenli bağlanma stili alt boyutunun ortalamasının 13,27; kaçınan bağlanma stili alt boyutunun ortalamasının 21,18 ve kaygılı-kararsız bağlanma stili alt boyutunun ortalamasının 16,24 olduğu görülmektedir.

Borderline kişilik ölçeği toplam puan ortalamasının 123,89 olduğu görülmektedir. Bu ölçek içerisinde yer alan dürtüsellik alt boyutuna ilişkin ortalamasının 13,88, duygulanımda kararsızlık alt boyutunun ortalamasının 15,34; terk edilme alt boyutunun ortalamasının 16,45; ilişkiler alt boyutunun ortalamasının 12,20; kendilik-imesi alt boyutunun 12,84; intihar/kendini yaralama davranışı alt boyutunun 11,04; boşluk duygusu alt boyutunun ortalamasının 15,87; yoğun öfke alt boyutunun ortalamasının 15,20; psikoz-benzeri durumlar alt boyutunun ortalamasının 11,08 olduğu görülmektedir.

3.2. Normallik Test Sonuçları

Çalışmanın bu kısmında, anket uygulaması sonucu elde edilen verilerin normallik test sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2
Ölçek ve Alt Boyutlarının Normallik Test Bulguları

	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	df	p	İstatistik	df	p
Yakınlık Korkusu Ölçeği	,285	382	,000	,805	382	,000
Hayali Yakınlık Korkusu	,323	382	,000	,746	382	,000
Hayali Açıklık	,356	382	,000	,603	382	,000
Geçmiş Dönem Yakınlık Korkusu	,219	382	,000	,817	382	,000
Bağlanma Stilleri Ölçeği	,173	382	,000	,935	382	,000
Güvenli Bağlanma Stili	,226	382	,000	,844	382	,000
Kaçınan Bağlanma Stili	,251	382	,000	,824	382	,000
Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili	,222	382	,000	,853	382	,000
Borderline Kişilik Ölçeği	,312	382	,000	,775	382	,000
Dürtüsellik	,312	382	,000	,694	382	,000
Duygulanımda Kararsızlık	,226	382	,000	,891	382	,000
Terk Edilme	,235	382	,000	,890	382	,000
İlişkiler	,196	382	,000	,910	382	,000
Kendilik-İmgesi	,187	382	,000	,899	382	,000
İntihar/Kendini Yaralama Davranışı	,138	382	,000	,925	382	,000
Boşluk Duygusu	,222	382	,000	,872	382	,000
Yoğun Öfke	,246	382	,000	,851	382	,000
Psikoz Benzeri Durumlar	,285	382	,000	,842	382	,000

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, anket uygulaması sonucu elde edilen veriler normal dağılım göstermemektedir ($p<,05$). Bundan ötürü, çalışmada parametrik olmayan test yöntemleri kullanılmıştır.

3.3. Katılımcıları Tanımlayıcı Bulgular

Çalışmanın bu kısmında, anket uygulamasına katılanları tanımlayıcı bulgular yer almaktadır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3
Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	N	%
Kadın	270	70,7
Erkek	112	29,3
Yaş	N	%
18-25 yaş	28	7,3
26-35 yaş	240	62,8
36-45 yaş	114	29,8
Eğitim Düzeyi	N	%
Lisans ve aşağısı	224	58,6
Lisansüstü	158	41,4
Psikolojik Tedavi Görme	N	%
Evet	145	38,0
Hayır	237	62,0
TOPLAM	382	100,0

Araştırmaya katılanların demografik özellikleri ile ilgili elde edilen bulgulara bakıldığında, %70,7'sinin kadın, %29,3'ünün erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların %7,3'ünün 18-25 yaş, %62,8'inin 26-35 yaş ve %29,8'inin 36-45 yaşında olduğu görülmektedir. Katılımcıların %58,6'sının lisans ve aşağısı, %41,4'ünün ise lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir. Son olarak, katılımcıların %38'inin psikolojik tedavi gördüğü, %62'sinin ise psikolojik tedavi görmediği ortaya çıkmıştır.

3.4. Korelasyon Analizi Bulguları

Çalışmanın bu kısmında, araştırma kapsamında ele alınan değişkenler arasındaki korelasyon analizi bulguları yer almaktadır. Bu kısımda ilk olarak, yakınlık korkusu ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye dönük bulgulara yer verilmiştir. Sonrasında ise yakınlık korkusu ile borderline kişilik arasındaki ilişkiye yönelik bulgulara yer verilmiştir. Son olarak, bağlanma stilleri ile borderline kişilik arasındaki ilişkiye dönük bulgulara yer verilmiştir.

3.4.1. Yakınlık Korkusu İle Bağlanma Stilleri Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon

Analizi Bulguları

Yakınlık korkusu ile bağlanma stilleri alt boyutları arasındaki ilişkiye yönelik elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4

Yakınlık Korkusu İle Bağlanma Stilleri Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7
Yakınlık Korkusu Ölçeği (1)	-						
Hayali Yakınlık Korkusu (2)	,880**	-					
Hayali Açıklık (3)	,595**	,375**	-				
Geçmiş Dönem Yakınlık Korkusu (4)	,584**	,569**	,349**	-			
Güvenli Bağlanma Stili (5)	-,453**	-,284**	-,084	-,196**	,446**	-	
Kaçınan Bağlanma Stili (6)	-,183**	-,120*	-,318**	-,236**	-,717**	,468**	-
Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili (7)	-,634**	-,481**	-,480**	-,595**	,355**	,657**	,693**

Yukarıdaki tabloda, yakınlık korkusu ölçeği ve alt boyutları ile bağlanma stilleri ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkinin korelasyon analizi bulguları yer almaktadır. Buna göre;

Yakınlık korkusu ölçeği toplam puanı ile bağlanma stilleri alt boyutları olan güvenli bağlanma ($r=-,453$, $p<,01$), kaçınan bağlanma ($r=-,183$, $p<,01$) ve kaygılı-kararsız bağlanma stili ($r=-,634$, $p<,01$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Hayali yakınlık korkusu alt boyut puanı ile bağlanma stilleri alt boyutları olan kaçınan bağlanma ($r=-,120$, $p<,05$) ve kaygılı-kararsız bağlanma stili ($r=-,481$, $p<,01$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Hayali açıklık alt boyut puanı ile bağlanma stilleri alt boyutları olan kaçınan bağlanma stili ($r=-,318$, $p<,01$) ve kaygılı-kararsız bağlanma stili ($r=-,480$, $p<,01$) arasında anlamlı bir ilişki olduğu buna karşın güvenli bağlanma ($r=-,084$, $p>,01$) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Geçmiş dönem yakınlık korkusu alt boyut puanı ile bağlanma stilleri alt boyutları olan güvenli bağlanma ($r=-,196$, $p<,01$), kaçınan bağlanma ($r=-,236$, $p<,01$) ve kaygılı-kararsız bağlanma stili ($r=-,595$, $p<,01$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

3.4.2. Yakınlık Korkusu İle Borderline Kişilik Arasındaki Korelasyon Analizi Bulguları

Yakınlık korkusu ile borderline kişilik özelliği arasındaki ilişkiye yönelik elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5
Yakınlık Korkusu İle Borderline Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Yakınlık Korkusu Ölçeği (1)	-												
Hayali Yakınlık Korkusu (2)	,880**	-											
Hayali Açıklık (3)	,595**	,375**	-										
Geçmiş Dönem Yakınlık Korkusu (4)	,584**	,569**	,349**	-									
Borderline Kişilik Ölçeği (5)	-,005	-,064	,182**	-,123*	-								
Dürtüsellik (6)	-,428**	,280**	-,048	-,317**	,338**	-							
Duygulanımda Kararsızlık (7)	,017	-,076	-,005	,092	,237**	-,117*	-						
Terk Edilme (8)	-,188**	,219**	-,155**	,535**	,631**	,356**	,356**	-					
İlişkiler (9)	,547**	,456**	,614**	,372**	,476**	,094	,359**	-,024	-				
Kendilik-İmgesi (10)	-,352**	,460**	,141**	,173**	,559**	-,082	,536**	,275**	,024	-			
İntihar/Kendini Yaralama Davranışı (11)	,026	,076	,245**	-,058	,434**	,758**	-,049	,260**	,470**	-,236**	-		
Boşluk Duygusu (12)	,014	-,021	,059	-,399**	,710**	,380**	,022	,831**	,312**	,175**	,444**	-	
Yoğun Öfke (13)	-,272**	,370**	,158**	-,125*	,303**	-,098	,773**	,122*	,039	,728**	-,205**	,083	-
Psikoz Benzeri Durumlar (14)	-,168**	,193**	,226**	-,032	,472**	,723**	-,062	,254**	,284**	,011	,698**	,287**	-,095

*p<,05; **p<,01

Yukarıdaki tabloda, yakınlık korkusu ölçeği ve alt boyutları ile borderline kişilik ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkinin korelasyon analizi bulguları yer almaktadır. Buna göre;

Yakınlık korkusu ölçeği toplam puanı ile borderline kişilik ölçeği toplam puanı ($r=-,005$), duygulanımda kararsızlık ($r=-,017$), intihar/kendini yaralama davranışı ($r=-,026$), boşluk duygusu ($r=-,014$) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı buna karşın dürtüsellik ($r=-,428$, $p<,01$), terk edilme ($r=-,188$, $p<,01$), ilişkiler ($r=-,547$, $p<,01$), kendilik imgesi ($r=-,352$, $p<,01$), yoğun öfke ($r=-,272$, $p<,01$) ve psikoz benzeri durumlar ($r=-,168$, $p<,01$) arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Hayali yakınlık korkusu alt boyut puanı ile borderline kişilik ölçeği toplam puanı ($r=-,064$), duygulanımda kararsızlık ($r=-,076$), intihar/kendini yaralama davranışı ($r=-,076$), boşluk duygusu ($r=-,021$) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı buna karşın dürtüsellik ($r=-,280$, $p<,01$), terk edilme ($r=-,219$, $p<,01$), ilişkiler ($r=-,456$, $p<,01$), kendilik imgesi ($r=-,460$, $p<,01$), yoğun öfke ($r=-,370$, $p<,01$) ve psikoz benzeri durumlar ($r=-,193$, $p<,01$) arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Hayali açıklık alt boyut puanı ile dürtüsellik ($r=-,048$), duygulanımda kararsızlık ($r=-,005$) ve boşluk duygusu ($r=-,059$) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı buna karşın borderline kişilik ölçeği toplam puanı ($r=-,182$, $p<,01$), terk edilme ($r=-,155$, $p<,01$), ilişkiler ($r=-,614$, $p<,01$), kendilik imgesi ($r=-,141$, $p<,01$), intihar/kendini yaralama davranışı ($r=-,245$, $p<,01$), yoğun öfke ($r=-,158$, $p<,01$) ve psikoz benzeri durumlar ($r=-,226$, $p<,01$) arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Geçmiş dönem yakınlık korkusu alt boyut puanı ile duygulanımda kararsızlık ($r=-,092$), intihar/kendini yaralama davranışı ($r=-,058$) ve psikoz benzeri durumlar ($r=-,032$) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı buna karşın borderline kişilik ölçeği toplam puanı ($r=-,123$, $p<,01$), dürtüsellik ($r=-,317$, $p<,01$), terk edilme ($r=-,535$, $p<,01$), ilişkiler ($r=-,372$, $p<,01$), kendilik imgesi ($r=-,173$, $p<,01$), boşluk duygusu ($r=-,399$, $p<,01$) ve yoğun öfke ($r=-,125$, $p<,01$) arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

3.4.3. Bağlanma Stilleri İle Borderline Kişilik Arasındaki Korelasyon Analizi Bulguları

Borderline kişilik özelliği ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye yönelik elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 6
Borderline Kişilik Özellikleri İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Güvenli Bağlanma Stili (1)	,446**	-											
Kaçınan Bağlanma Stili (2)	,717**	,468**	-										
Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili (3)	,355**	,657**	,693**	-									
Borderline Kişilik Ölçeği (4)	-	-	-	-	-								
Dürtüsellik (5)	,030	,752**	,235**	,540**	,338**	-							
Duygulanımda Kararsızlık (6)	,278**	,304**	,542**	,354**	,237**	-,117*	-						
Terk Edilme (7)	-	-,013	,160**	,373**	,631**	,356**	-,111*	-					
İlişkiler (8)	-	-	-	-	,476**	,094	,359**	-,025	-				
Kendilik-İmgesi (19)	-	-	-	-	,559**	-,082	,536**	,275**	,024	-			
İntihar/Kendini Yaralama Davranışı (10)	-,051	,559**	,089	,230**	,434**	,758**	-,049	,260**	,470**	-	-		
Boşluk Duygusu (11)	-	-,038	-,009	,183**	,710**	,380**	,022	,831**	,312**	,175**	,444**	-	
Yoğun Öfke (12)	-	-	-	-	,303**	-,098	,773**	,122*	,039	,728**	-	,083	-
Psikoz Benzeri Durumlar (13)	,285**	,278**	,451**	,198**							,205**		
	,005	,558**	,042	,212**	,472**	,723**	-,062	,254**	,284**	,011	,698**	,287**	-,095

*p<,05; **p<,01

Yukarıdaki tabloda, bağlanma stilleri ölçeği ve alt boyutları ile borderline kişilik ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkinin korelasyon analizi bulguları yer almaktadır. Buna göre;

Güvenli bağlanma alt boyut puanı ile borderline kişilik ölçeği toplam puanı ($r=-,140$, $p<,01$), dürtüsellik ($r=,752$, $p<,01$), ilişkiler ($r=-,172$, $p<,01$), duygulanımda kararsızlık ($r=-,304$, $p<,01$), kendilik imgesi ($r=-,355$, $p<,01$), intihar/kendini yaralama davranışı ($r=,559$, $p<,01$), yoğun öfke ($r=-,278$, $p<,01$) ve psikoz benzeri durumlar ($r=,558$, $p<,01$) arasında anlamlı bir ilişki olduğu buna karşın terk edilme ($r=-,013$) ve boşluk duygusu ($r=-,038$) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Kaçınan bağlanma alt boyut puanı ile borderline kişilik ölçeği toplam puanı ($r=-,453$, $p<,01$), dürtüsellik ($r=,235$, $p<,01$), duygulanımda kararsızlık ($r=-,542$, $p<,01$), terk edilme ($r=,160$, $p<,01$), ilişkiler ($r=-,522$, $p<,01$), kendilik imgesi ($r=-,551$, $p<,01$), yoğun öfke ($r=-,451$, $p<,01$) arasında anlamlı bir ilişki olduğu buna karşın intihar/kendini yaralama davranışı

($r=,089$), boşluk duygusu ($r=-,009$) ve psikoz benzeri durumlar ($r=,042$) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Kaygılı-kararsız alt boyut puanı ile borderline kişilik ölçeği toplam puanı ($r=-,147$, $p<,01$), dürtüsellik ($r=,540$, $p<,01$), duygulanımda kararsızlık ($r=-,354$, $p<,01$), terk edilme ($r=,373$, $p<,01$), ilişkiler ($r=-,543$, $p<,01$), kendilik imgesi ($r=-,189$, $p<,01$), yoğun öfke ($r=-,198$, $p<,01$), intihar/kendini yaralama davranışı ($r=,230$, $p<,01$), boşluk duygusu ($r=,183$, $p<,01$) ve psikoz benzeri durumlar ($r=,212$, $p<,01$) arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

3.5. Yakınlık Korkusunun Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Test Bulguları

Çalışmanın bu kısmında, yakınlık korkusu ölçeği ve alt boyutlarının katılımcıların demografik özelliklerine göre karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgular aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 7
Yakınlık Korkusu Ölçeğinin Cinsiyete Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar

	Cinsiyet	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	MWU	p
Yakınlık Korkusu Ölçeği	Kadın	270	167,09	45114,50	8529,500	,00
	Erkek	112	250,34	28038,50		
	Toplam	382				
Hayali Yakınlık Korkusu	Kadın	270	164,24	44344,00	7759,000	,00
	Erkek	112	257,22	28809,00		
	Toplam	382				
Hayali Açıklık	Kadın	270	179,41	48441,00	11856,000	,00
	Erkek	112	220,64	24712,00		
	Toplam	382				
Geçmiş Dönem Yakınlık Korkusu	Kadın	270	182,99	49406,00	12821,000	,02
	Erkek	112	212,03	23747,00		
	Toplam	382				

Cinsiyete göre yakınlık korkusu ölçeği toplam puanı ve alt boyut puanlarının karşılaştırmasına yönelik yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına bakıldığında, ölçeğin toplam puanı ile alt boyutlarından alınan puanların 0,05 düzeyinde anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Farklılığın görüldüğü tüm alanlarda erkeklerin puanının kadınlardan yüksek olduğu

görülmektedir. Buna göre, erkeklerin yakınlık korkusu puanının kadınlardan yüksek olduğu ifade edilebilir.

Tablo 8

Yakınlık Korkusu Ölçeğinin Yaşa Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar

	Yaş	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	MWU	p
Yakınlık Korkusu Ölçeği	35 yaş ve altı	268	182,66	48952,50	12906,500	,02
	36-45 yaş	114	212,29	24200,50		
	Toplam	382				
Hayali Yakınlık Korkusu	35 yaş ve altı	268	188,25	50450,00	14404,000	,37
	36-45 yaş	114	199,15	22703,00		
	Toplam	382				
Hayali Açıklık	35 yaş ve altı	268	164,83	44174,00	8128,000	,00
	36-45 yaş	114	254,20	28979,00		
	Toplam	382				
Geçmiş Dönem Yakınlık Korkusu	35 yaş ve altı	268	158,05	42358,50	6312,500	,00
	36-45 yaş	114	270,13	30794,50		
	Toplam	382				

Yaşa göre yakınlık korkusu ölçeği toplam puanı ve alt boyut puanlarının karşılaştırmasına yönelik yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına bakıldığında, ölçeğin toplam puanı ile hayali açıklık ve geçmiş dönem yakınlık korkusu alt boyutlarından alınan puanların 0,05 düzeyinde anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Bununla beraber, hayali yakınlık alt boyutundan alınan puanın 0,05 düzeyinde farklılaşmadığı görülmektedir. Farklılığın görüldüğü alanlarda 36-45 yaşında olanların puanının 35 yaş ve altında olanlardan yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 9**Yakınlık Korkusu Ölçeğinin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar**

	Eğitim Düzeyi	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	MWU	p
Yakınlık Korkusu Ölçeği	Lisans ve aşağısı	224	153,37	34354,50	9154,500	,00
	Lisansüstü	158	245,56	38798,50		
	Toplam	382				
Hayali Yakınlık Korkusu	Lisans ve aşağısı	224	167,28	37471,00	12271,000	,00
	Lisansüstü	158	225,84	35682,00		
	Toplam	382				
Hayali Açıklık	Lisans ve aşağısı	224	157,06	35182,00	9982,000	,00
	Lisansüstü	158	240,32	37971,00		
	Toplam	382				
Geçmiş Dönem Yakınlık Korkusu	Lisans ve aşağısı	224	165,39	37047,00	11847,000	,00
	Lisansüstü	158	228,52	36106,00		
	Toplam	382				

Eğitim düzeyine göre yakınlık korkusu ölçeği toplam puanı ve alt boyut puanlarının karşılaştırmasına yönelik yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına bakıldığında, ölçeğin toplam puanı ile alt boyutlarından alınan puanların 0,05 düzeyinde anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Farklılığın görüldüğü tüm alanlarda lisansüstü mezunu olanların puanının lisans ve aşağı düzeyde mezun olanlardan yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 10**Yakınlık Korkusu Ölçeğinin Psikolojik Tedavi Görme Durumuna Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar**

	Psikolojik Tedavi Görme	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	MWU	p
Yakınlık Korkusu Ölçeği	Evet	145	182,31	26435,00	15850,000	,20
	Hayır	237	197,12	46718,00		
	Toplam	382				
Hayali Yakınlık Korkusu	Evet	145	198,93	28844,50	16105,500	,29
	Hayır	237	186,96	44308,50		
	Toplam	382				
Hayali Açıklık	Evet	145	204,99	29723,50	15226,500	,06
	Hayır	237	183,25	43429,50		
	Toplam	382				
Geçmiş Dönem Yakınlık Korkusu	Evet	145	168,62	24450,00	13865,000	,00
	Hayır	237	205,50	48703,00		
	Toplam	382				

Psikolojik tedavi görme durumuna göre yakınlık korkusu ölçeği toplam puanı ve alt boyut puanlarının karşılaştırmasına yönelik yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına bakıldığında, ölçeğin toplam puanı ile hayali yakınlık korkusu ve hayali açıklık alt boyutlarından alınan puanların 0,05 düzeyinde anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Bununla beraber, geçmiş dönem yakınlık korkusu alt boyutundan alınan puanın 0,05 düzeyinde farklılaştığı ve bu farklılıkta psikolojik tedavi görmeyenlerin aldıkları puanın psikolojik tedavi görenlerden yüksek olduğu görülmektedir.

3.6. Bağlanma Stilleri Alt Boyutlarının Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Test Bulguları

Çalışmanın bu kısmında, bağlanma stilleri ölçeği alt boyutlarının katılımcıların demografik özelliklerine göre karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgular aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 11
Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Cinsiyete Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar

	Cinsiyet	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	MWU	p
Güvenli Bağlanma Stili	Kadın	270	215,67	58231,00	8594,000	,00
	Erkek	112	133,23	14922,00		
	Toplam	382				
Kaçınan Bağlanma Stili	Kadın	270	225,50	60885,00	5940,000	,00
	Erkek	112	109,54	12268,00		
	Toplam	382				
Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili	Kadın	270	216,02	58324,50	8500,500	,00
	Erkek	112	132,40	14828,50		
	Toplam	382				

Cinsiyete göre bağlanma stilleri ölçeği alt boyutlarına yönelik yapılan Mann-Whitney U testi analizine göre, bağlanma stilleri ile cinsiyet arasında belirgin farklılıklar gözlemlenmektedir. Güvenli bağlanma stili açısından, kadınlar, erkeklere kıyasla daha yüksek bir sıralı ortalama sergilemektedirler; bu durum, kadınların genel olarak güvenli bağlanma eğiliminde olduğunu işaret etmektedir. Kaçınan bağlanma stili ise kadınlar arasında belirgin bir şekilde daha yüksek bulunmuştur, bu da kadınların genellikle duygusal bağlantılardan kaçınma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Ayrıca, kaygılı-kararsız bağlanma stili de kadınlarda erkeklere göre anlamlı ölçüde yüksek bulunmuştur; bu durum, kadınların ilişkilerde daha fazla kaygı ve kararsızlık yaşayabileceğini düşündürülebilir. Bu sonuçlar, cinsiyetin bireylerin bağlanma stilleri üzerindeki etkisini anlamak açısından önemli bir perspektif sunmaktadır.

Tablo 12**Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Yaşa Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar**

	Yaş	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	MWU	p
Güvenli Bağlanma Stili	35 yaş ve altı	268	185,95	49834,50	13788,500	,00
	36-45 yaş	114	204,55	23318,50		
	Toplam	382				
Kaçınan Bağlanma Stili	35 yaş ve altı	268	205,73	55136,50	11461,500	,00
	36-45 yaş	114	158,04	18016,50		
	Toplam	382				
Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili	35 yaş ve altı	268	216,01	57890,00	8708,000	,00
	36-45 yaş	114	133,89	15263,00		
	Toplam	382				

Tablo 12'ye göre, genç bireylerde güvenli bağlanma eğilimi belirgin bir şekilde yüksekken, duygusal bağlantılardan kaçınma ve ilişkilerde daha fazla kaygı ve kararsızlık yaşama eğilimi gözlemlenmektedir. Özellikle 35 yaş ve altındaki katılımcılar arasında bu eğilimler daha belirgindir. Bununla birlikte, 36-45 yaş aralığındaki bireylerde bu farklılıklar daha az belirgin hale gelmektedir. Sonuçlar, yaşın bireylerin bağlanma stilleri üzerinde etkili bir faktör olduğunu göstermekte ve genç yaş grubunun özellikle güvenli bağlanma eğiliminde öne çıktığını işaret etmektedir.

Tablo 13**Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar**

	Eğitim Düzeyi	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	MWU	p
Güvenli Bağlanma Stili	Lisans ve aşağısı	224	250,31	56069,00	4523,000	,00
	Lisansüstü	158	108,13	17084,00		
	Toplam	382				
Kaçınan Bağlanma Stili	Lisans ve aşağısı	224	256,61	57480,50	3111,500	,00
	Lisansüstü	158	99,19	15672,50		
	Toplam	382				
Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili	Lisans ve aşağısı	224	253,43	56768,00	3824,000	,00
	Lisansüstü	158	103,70	16385,00		
	Toplam	382				

Tablo 13'teki Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre, Bağlanma Stilleri Ölçeği toplam puanı ve alt boyut puanlarına yönelik karşılaştırmalarda, eğitim düzeyi ile bağlanma stilleri arasında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçlar, bireylerin eğitim düzeyinin bağlanma stillerini etkileyebileceğini ve özellikle lisansüstü eğitim alan bireylerin güvenli bağlanma

eğiliminde daha düşük, duygusal bağlantılardan kaçınma ve ilişkilerde kaygı-kararsızlık yaşama eğiliminde ise daha az belirgin olduğunu göstermektedir. Lisans ve altı eğitim düzeyine sahip bireylerde güvenli bağlanma eğilimi belirgin bir şekilde yüksekken, lisansüstü eğitim almış bireylerde bu eğilim daha düşüktür. Aynı şekilde, lisans ve altı eğitim düzeyine sahip bireylerde duygusal bağlantılardan kaçınma ve ilişkilerde kaygı-kararsızlık yaşama eğilimi daha belirginken, lisansüstü eğitim almış bireylerde bu eğilimler daha düşük düzeydedir. Sonuçlar, eğitim düzeyinin bireylerin bağlanma stilleri üzerinde etkili bir faktör olduğunu ve bu bağlamda lisansüstü eğitim alan bireylerin genellikle daha düşük bağlanma eğilimine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 14

Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Psikolojik Tedavi Görme Durumuna Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar

	Psikolojik Tedavi Görme	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	MWU	p
Güvenli Bağlanma Stili	Evet	145	281,29	40787,00	4163,000	,00
	Hayır	237	136,57	32366,00		
	Toplam	382				
Kaçınan Bağlanma Stili	Evet	145	272,22	39472,50	5477,500	,00
	Hayır	237	142,11	33680,50		
	Toplam	382				
Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili	Evet	145	263,37	38188,50	6761,500	,00
	Hayır	237	147,53	34964,50		
	Toplam	382				

Psikolojik tedavi görme durumuna göre bağlanma stilleri ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırmasına yönelik yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına bakıldığında, Psikolojik tedavi gören bireylerde güvenli bağlanma stili sıralı ortalama puanı daha yüksekken, kaçınan bağlanma stili ve kaygılı-kararsız bağlanma stili sıralı ortalama puanları daha düşüktür. Bu durum, psikolojik tedavi gören bireylerin genellikle daha güvenli bağlanma eğiliminde olduğunu ve duygusal bağlantılardan kaçınma ile ilişkilerde kaygı-kararsızlık yaşama eğilimlerinin daha az belirgin olduğunu işaret etmektedir.

3.7. Borderline Kişilik Özelliklerinin Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Test Bulguları

Çalışmanın bu kısmında, borderline kişilik ölçeği ve alt boyutlarının katılımcıların demografik özelliklerine göre karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgular aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 15
Borderline Kişilik Ölçeğinin Cinsiyete Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar

	Cinsiyet	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	MWU	p
Borderline Kişilik Ölçeği	Kadın	270	183,96	49668,00	13083,000	,00
	Erkek	112	209,69	23485,00		
	Toplam	382				
Dürtüsellik	Kadın	270	203,47	54938,00	11887,000	,00
	Erkek	112	162,63	18215,00		
	Toplam	382				
Duygulanımda Kararsızlık	Kadın	270	166,59	44979,00	8394,000	,00
	Erkek	112	251,55	28174,00		
	Toplam	382				
Terk Edilme	Kadın	270	204,43	55195,50	11629,500	,00
	Erkek	112	160,33	17957,50		
	Toplam	382				
İlişkiler	Kadın	270	161,06	43487,50	6902,500	,00
	Erkek	112	264,87	29665,50		
	Toplam	382				
Kendilik-İmgesi	Kadın	270	185,01	49953,50	13368,500	,07
	Erkek	112	207,14	23199,50		
	Toplam	382				
İntihar/Kendini Yaralama Davranışı	Kadın	270	190,19	51352,00	14767,000	,72
	Erkek	112	194,65	21801,00		
	Toplam	382				
Boşluk Duygusu	Kadın	270	186,34	50311,00	13726,000	,14
	Erkek	112	203,95	22842,00		
	Toplam	382				
Yoğun Öfke	Kadın	270	185,14	49987,50	13402,500	,07
	Erkek	112	206,83	23165,50		
	Toplam	382				
Psikoz Benzeri Durumlar	Kadın	270	214,01	57783,50	9041,500	,00
	Erkek	112	137,23	15369,50		
	Toplam	382				

Cinsiyete göre borderline kişilik ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların karşılaştırılmasına yönelik elde edilen sonuçlara bakıldığında, borderline kişilik ölçeği ve dürtüsellik, duygulanımda kararsızlık, terk edilme, ilişkiler ve psikoz benzeri durumlar ile cinsiyet arasında 0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu buna karşın diğer alanlarda anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Farklılığın görüldüğü borderline kişilik ölçeği

toplam puanı, duygulanımda kararsızlık, ilişkiler alt boyutlarından alınan puanların erkeklerde daha yüksek olduğu; dürtüsellik, terk edilme ve psikoz benzeri durumlar alt boyutlarından alınan puanların kadınlarda daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 16

Borderline Kişilik Ölçeğinin Yaşa Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar

	Yaş	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	MWU	p
Borderline Kişilik Ölçeği	35 yaş ve altı	268	181,65	48682,50	12636,500	,01
	36-45 yaş	114	214,65	24470,50		
	Toplam	382				
Dürtüsellik	35 yaş ve altı	268	190,77	51126,00	15080,000	,83
	36-45 yaş	114	193,22	22027,00		
	Toplam	382				
Duygulanımda Kararsızlık	35 yaş ve altı	268	204,64	54843,00	11755,000	,00
	36-45 yaş	114	160,61	18310,00		
	Toplam	382				
Terk Edilme	35 yaş ve altı	268	208,63	55911,50	10686,500	,00
	36-45 yaş	114	151,24	17241,50		
	Toplam	382				
İlişkiler	35 yaş ve altı	268	175,41	47010,00	10964,000	,00
	36-45 yaş	114	229,32	26143,00		
	Toplam	382				
Kendilik-İmgesi	35 yaş ve altı	268	187,97	50376,50	14330,500	,33
	36-45 yaş	114	199,79	22776,50		
	Toplam	382				
İntihar/Kendini Yaralama Davranışı	35 yaş ve altı	268	186,61	50010,50	13964,500	,18
	36-45 yaş	114	203,00	23142,50		
	Toplam	382				
Boşluk Duygusu	35 yaş ve altı	268	207,24	55539,50	11058,500	,00
	36-45 yaş	114	154,50	17613,50		
	Toplam	382				
Yoğun Öfke	35 yaş ve altı	268	201,89	54107,00	12491,000	,00
	36-45 yaş	114	167,07	19046,00		
	Toplam	382				
Psikoz Benzeri Durumlar	35 yaş ve altı	268	163,61	43847,00	7801,000	,00
	36-45 yaş	114	257,07	29306,00		
	Toplam	382				

Yaşa göre borderline kişilik ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların karşılaştırılmasına yönelik elde edilen sonuçlara bakıldığında, borderline kişilik ölçeği ve duygulanımda kararsızlık, terk edilme, ilişkiler, boşluk duygusu, yoğun öfke ve psikoz benzeri durumlar ile

yaş arasında 0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu buna karşın diğer alanlarda anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Farklılığın görüldüğü borderline kişilik ölçeği toplam puanı ile ilişkiler ve psikoz benzeri durumlardan alınan puanların 36-45 yaşında olanlarda daha yüksek; duygulanımda kararsızlık, terk edilme, boşluk duygusu ve yoğun öfke alt boyutlarından alınan puanların 35 yaş ve altında olanlarda daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 17
Borderline Kişilik Ölçeğinin Psikolojik Tedavi Görme Durumuna Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar

	Psikolojik Tedavi Görme	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	MWU	p
Borderline Kişilik Ölçeği	Evet	145	169,10	24519,00	13934,000	,00
	Hayır	237	205,21	48634,00		
	Toplam	382				
Dürtüsellik	Evet	145	255,79	37090,00	7860,000	,00
	Hayır	237	152,16	36063,00		
	Toplam	382				
Duygulanımda Kararsızlık	Evet	145	107,20	15543,50	4958,500	,00
	Hayır	237	243,08	57609,50		
	Toplam	382				
Terk Edilme	Evet	145	204,39	29636,00	15314,000	,06
	Hayır	237	183,62	43517,00		
	Toplam	382				
İlişkiler	Evet	145	177,66	25760,50	15175,500	,04
	Hayır	237	199,97	47392,50		
	Toplam	382				
Kendilik-İmgesi	Evet	145	107,15	15537,00	4952,000	,00
	Hayır	237	243,11	57616,00		
	Toplam	382				
İntihar/Kendini Yaralama Davranışı	Evet	145	253,50	36757,50	8192,500	,00
	Hayır	237	153,57	36395,50		
	Toplam	382				
Boşluk Duygusu	Evet	145	211,01	30597,00	14353,000	,01
	Hayır	237	179,56	42556,00		
	Toplam	382				
Yoğun Öfke	Evet	145	100,24	14534,50	3949,500	,00
	Hayır	237	247,34	58618,50		
	Toplam	382				
Psikoz Benzeri Durumlar	Evet	145	249,59	36190,50	8759,500	,00
	Hayır	237	155,96	36962,50		
	Toplam	382				

Psikolojik tedavi görme durumuna göre borderline kişilik ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların karşılaştırılmasına yönelik elde edilen sonuçlara bakıldığında, borderline kişilik ölçeği ve alt boyutlardan (terk edilme alanı hariç) alınan puanların 0,05 düzeyinde farklılaştığı

görülmektedir. Farklılığın görüldüğü borderline kişilik ölçeği toplam puanı ile duygulanımda kararsızlık, ilişkiler, kendilik-imgesi ve yoğun öfke alt boyutlarından alınan puanların psikolojik tedavi görmeyenlerde daha yüksek; dürtüsellik, intihar/kendini yaralama davranışı, boşluk duygusu ve psikoz benzeri durumlardan alınan puanların psikolojik tedavi görenlerde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 18
Borderline Kişilik Ölçeğinin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırmasına Yönelik Elde Edilen Sonuçlar

	Eğitim Düzeyi	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	MWU	p
Borderline Kişilik Ölçeği	Lisans ve aşağısı	224	145,87	32675,50	7475,500	,00
	Lisansüstü	158	256,19	40477,50		
	Toplam	382				
Dürtüsellik	Lisans ve aşağısı	224	220,35	49357,50	11234,500	,00
	Lisansüstü	158	150,60	23795,50		
	Toplam	382				
Duygulanımda Kararsızlık	Lisans ve aşağısı	224	162,98	36508,50	11308,500	,00
	Lisansüstü	158	231,93	36644,50		
	Toplam	382				
Terk Edilme	Lisans ve aşağısı	224	189,06	42348,50	17148,500	,59
	Lisansüstü	158	194,97	30804,50		
	Toplam	382				
İlişkiler	Lisans ve aşağısı	224	146,34	32781,00	7581,00	,00
	Lisansüstü	158	255,52	40372,00		
	Toplam	382				
Kendilik-İmgesi	Lisans ve aşağısı	224	154,57	34624,00	9424,000	,00
	Lisansüstü	158	243,85	38529,00		
	Toplam	382				
İntihar/Kendini Yaralama Davranışı	Lisans ve aşağısı	224	198,54	44472,50	16119,500	,13
	Lisansüstü	158	181,52	28680,50		
	Toplam	382				
Boşluk Duygusu	Lisans ve aşağısı	224	173,51	38866,50	13666,500	,00
	Lisansüstü	158	217,00	34286,50		
	Toplam	382				
Yoğun Öfke	Lisans ve aşağısı	224	170,64	38223,50	13023,500	,00
	Lisansüstü	158	221,07	34929,50		
	Toplam	382				
Psikoz Benzeri Durumlar	Lisans ve aşağısı	224	204,95	45909,00	14683,000	,00
	Lisansüstü	158	172,43	27244,00		
	Toplam	382				

Eğitim düzeyine göre borderline kişilik ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların karşılaştırılmasına yönelik elde edilen sonuçlara bakıldığında, borderline kişilik ölçeği ve alt boyutlardan (terk edilme ve intihar/kendini yaralama davranışı alanları hariç) alınan puanların 0,05 düzeyinde farklılaştığı görülmektedir. Farklılığın görüldüğü borderline kişilik ölçeği

toplam puanı ile duygulanımda kararsızlık, ilişkiler, kendilik-imgesi, boşluk duygusu ve yoğun öfke alt boyutlarından alınan puanların lisansüstü mezunu olanlarda daha yüksek; dürtüsellik ve psikoz benzeri durumlardan alınan puanların ise lisans ve aşağı düzeyde olanlarda daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

BÖLÜM 4: TARTIŞMA

4.1. Yakınlık Korkusu İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Bağlanma teorisi, psikolojinin önemli bir alanını oluşturmakta olup, ilişki dinamiklerini ve bireyler arası etkileşimleri anlamada derinlemesine bir anlayış sağlar. Bu çalışmada, yakınlık korkusu ölçeği toplam puanı ile hayali yakınlık alt boyut puanı arasında güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı-kararsız bağlanma stili alt boyut puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Bu bulgular, yakınlık korkusu puanının artmasıyla birlikte güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı-kararsız bağlanma puanlarının azalacağını göstermektedir.

Elibol ve Tok'un (2019) çalışmasında, kaçınan bağlanma ile yakınlık korkusu ölçeği arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, kaygılı bağlanma ile negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca, Hazan ve Shaver'in (1987) çalışması, kaygılı bağlanmaya sahip bireylerin yakınlık kurma korkusunun yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Thorberg ve Lyvers'in (2006) çalışması, güvensiz bağlanma tarzına sahip kişilerde yakınlık korkusunun yüksek olduğunu belirtmiştir.

Elibol'un (2018) çalışmasında, güvenli bağlanmaya sahip bireylerin olumlu psikolojik temsillere, dengeye ve kendilerine güvene sahip oldukları vurgulanmıştır. Güvensiz bağlanma boyutunda ise durumun tam tersi olduğu ifade edilmiştir. Bu bilgiler ışığında, bağlanma stiline yalnızlık üzerindeki etkilerini ölçmek amacıyla gerçekleştirilen Gazi Üniversitesi'nde yapılan bir çalışma, güvenli bağlanmada yüksek puan alan katılımcıların kendilerini daha az yalnız hissettiklerini, korkulu bağlanmada yüksek puan alanların ise daha yalnız hissettiklerini göstermiştir (İlhan, 2012).

Doi ve Thelen (1993) araştırması, yakınlıktan korkan kişilerin başkalarına güvenmekte zorlandıklarını ve yakınlıktan rahatsız olduklarını göstermiştir. Guerrero (2019) ise korkulu ve kaçınan bağlanma stillerine sahip kişilerin yakınlıktan daha fazla korktuklarına dikkat çekmiştir. Araştırmalar, kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerin yakınlığa ilgi duymadıklarını, korkulu bağlanma stiline sahip kişilerin ise ilişkilerden kaçındıklarını ortaya koymuştur. Feeney ve Noller (1990) çalışması, çocukluk döneminde annelerinden erken ayrılan yetişkinlerin yakın ilişkilerde daha yüksek düzeyde güvensizlik yaşadıklarını bulmuştur. Aynı

çalışmada, çocukluk döneminde kaygılı/kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerin bağımlı ilişkilere eğilim gösterdikleri ve derin bağımlılık arzuladıkları kaydedilmiştir.

Bağlanma korkusu genellikle duygusal kaçınma ve duyguların bastırılması stratejileriyle ilişkilendirilir, bu da partnerlere güvensiz bağlanmayı besler. Hardy ve Fisher (2018) ile Lampis ve Cautadella (2019) tarafından yapılan çalışmalar, yetişkin bağlanmanın içerdiği güvensiz örüntülerin, özellikle çocukluk dönemindeki ebeveyn ilişkilerinden kaynaklanan belirli davranış kalıplarının, düşük kendinden farklılaşma ile ilişkilendirilebileceğini göstermektedir. Bu bulgular, bireyin duygusal bağlanma ve ilişki kurma biçimlerinin, kendi kimliğini net bir şekilde tanımlama ve sürdürme yeteneğiyle ters bir ilişki içinde olduğunu ima etmektedir.

Tüm bu çalışmalar, bağlanma stillerinin yakınlık korkusu, güvensizlik ve ilişki kurma biçimleri üzerindeki etkilerini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Araştırma sonuçları, bireylerin bağlanma stillerinin, geçmiş deneyimlerinden kaynaklanan belirli kalıpları yansıttığını ve bu kalıpların yakın ilişkilerdeki davranışlarını etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmalar, bireylerin kişisel gelişimlerinde ve ilişki dinamiklerinde daha derinlemesine anlayışlar sağlamak için önemli bir temel oluşturmaktadır.

4.2. Yakınlık Korkusu İle Borderline Kişilik Arasındaki İlişkiye Yönelik Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Araştırmada, yakınlık korkusu ölçeği toplam puanı ile borderline kişilik ölçeği toplam puanı, duygulanımda kararsızlık, intihar/kendini yaralama davranışı, boşluk duygusu arasında anlamlı ilişki olmadığı buna karşın dürtüsellik, terk edilme, ilişkiler, kendilik imgesi, yoğun öfke ve psikoz benzeri durumlar alt boyut puanları arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, yakınlık korkusu ölçeği toplam puanı ile borderline kişilik ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir. Bu bulgular literatür ile benzerlik göstermektedir (Berenson vd., 2009). Diğer yönden, duygulanımda kararsızlık, intihar/kendini yaralama davranışı, boşluk duygusu gibi belirli alt boyutlarda anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir (Faraji ve Tezcan, 2022). Bu sonuçlar, Borderline kişilik bozukluğuna sahip bireylerin yaşadığı duygusal dalgalanmaların, özellikle belirli psikopatolojik alt boyutlarda yoğunlaştığını göstermektedir (APA, 2013).

Araştırmalar, Borderline kişilik bozukluğu olan bireylerin dürtüsellik, terk edilme korkusu, ilişkiler, kendilik imgesi, yoğun öfke ve psikoz benzeri durumlar alt boyutlarında anlamlı

ilişkiler sergilediğini göstermektedir (Gunderson ve Singer, 1975:8; Zeigler–Hill ve Abraham, 2006). Bu durum, Borderline kişilik bozukluğu olan bireylerin hayatlarını aşırı davranışlarla yönlendirebilecekleri ve temel yaşam konularında zorluklar yaşayabilecekleri anlamına gelmektedir. Özellikle terk edilme korkusunun, bu bireylerin yalnızlıkla başa çıkmak istememelerine ve ilişkilerinde yoğun bir bağımlılık hissi yaşamalarına neden olduğu vurgulanmıştır (Gunderson ve Singer, 1975:8; Friedel, 2018). Yine de, Borderline kişilik bozukluğuna sahip bireylerin yaklaşık üçte birinin işitsel halüsinasyonlar yaşayabileceği ve gerçeği algılamada yaşadıkları zorlukların yanlış kararlar almalarına yol açabileceği belirtilmiştir (Rogers, 1995). Ayrıca, bu bireylerin yoğun, gerçekçi olmayan izole edilme korkusu, kısa süreli ayrılıkların bile travmatik etkiler yaratabileceği ve semptomların kötüleşmesine neden olabileceği vurgulanmıştır.

Bu veriler, yakınlık korkusu ve Borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkinin karmaşıklığını daha iyi anlamamıza katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, Borderline kişilik bozukluğu olan bireylerin yaşadığı duygusal zorluklar ve aşırı davranışlar, yakınlık korkusunun bu süreçte önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir.

4.3. Borderline Kişilik İle Bağlanma Stilleri Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Bu çalışmanın bulguları, güvenli bağlanma ile borderline kişilik ölçeğinin alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, literatürde daha önce yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Fonagy, 2000; Coşgun, 2018; Soykan, 2019). Bulgulara göre, dürtüsellik, ilişkilerde kararsızlık, duygusal dalgalanmalar, kendilik imgesi, intihar/kendini yaralama davranışları, yoğun öfke ve psikoz benzeri durumlar alt boyut puanları, güvenli bağlanma alt boyut puanı ile negatif bir korelasyon göstermektedir. Ancak, terk edilme ve boşluk duygusu alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir (Fonagy, 2000; Coşgun, 2018).

Bu araştırmada, güvenli bağlanma alt boyut puanı ile borderline kişilik ölçeği toplam puanı arasında anlamlı ilişkiler belirlenmiştir. Dürtüsellik, ilişkilerde kararsızlık, duygusal dalgalanmalar, kendilik imgesi, intihar/kendini yaralama davranışları, yoğun öfke ve psikoz benzeri durumlar alt boyut puanları ile güvenli bağlanma alt boyut puanı arasında negatif bir korelasyon bulunmuştur. Ancak, terk edilme ve boşluk duygusu alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir (Fonagy, 2000; Coşgun, 2018).

Ayrıca, kaçınan bağlanma alt boyut puanı ile borderline kişilik ölçeği toplam puanı arasında dürtüsellik, duygusal dalgalanmalar, terk edilme, ilişkiler, kendilik imgesi ve yoğun öfke alt boyut puanları arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Ancak, intihar/kendini yaralama davranışları, boşluk duygusu ve psikoz benzeri durumlar alt boyut puanları ile kaçınan bağlanma alt boyut puanı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Son olarak, kaygılı-kararsız bağlanma alt boyut puanı ile borderline kişilik ölçeği toplam puanı arasında dürtüsellik, duygusal dalgalanmalar, terk edilme, ilişkiler, kendilik imgesi, yoğun öfke, intihar/kendini yaralama davranışları, boşluk duygusu ve psikoz benzeri durumlar alt boyut puanları arasında anlamlı ilişkiler belirlenmiştir.

Soykan'ın (2019) çalışmasında, borderline kişilik özelliği ile güvenli bağlanma arasında negatif bir ilişki olduğu, korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma ve saplantılı bağlanma arasında ise pozitif bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, Agrawal ve diğerleri (2004) tarafından yapılan bir çalışmada, borderline kişilik bozukluğu semptomlarının güvensiz bağlanma stilleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Coşğun'un (2018) çalışmasında, borderline kişilik bozukluğu olan bireylerin daha çok saplantılı bağlanma stilini benimsediği ve en az benimsenen bağlanma stilinin güvenli bağlanma olduğu ortaya konmuştur. Lyons-Ruth ve diğerleri (2005) tarafından yapılan bir çalışmada ise, bebeklikten yetişkinliğe kadar geçen süreçte borderline kişilik bozukluğunun erken yetişkinlikte güvenli bağlanma ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

4.4. Yakınlık Korkusu İle Demografik Özellikler Arasındaki Karşılaştırmaya Yönelik Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Araştırmada, katılımcıların cinsiyetleri ile yakınlık korkusu ölçeği toplam puanı ve alt boyut puanları arasında anlamlı farklılık olduğu ve bu farklılıkta erkeklerin puanlarının kadınlardan yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bir başka çalışmada ise, kadınların yakınlığı güçlü bir şekilde arzulayacak şekilde sosyalleştiklerini, kadınların bu tarz bir ilişkiye girmekten korkmasına rağmen yakın ilişki kurmayı arzuladığı ifade edilmiştir (Baxter, 1986). Erkeklerin yakınlık korkusu konusunda kadınlara göre daha yüksek puan aldığını gösteren önceki araştırmalardan elde edilen bulgular (Nahon ve Lander, 2016; Giovazolias ve Paschalidi, 2022), çalışmamızın bulgularıyla tutarlıdır. Demirören'in (2022) çalışmasında, yakınlık korkusu ölçeği toplam puanının cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Firestone ve Catlett (1999) tarafından yapılan çalışmada ise, kadınların erkeklere göre daha fazla yakınlık korkusu olduğu tespit

edilmiştir. Bartan ve Ulusoy'un (2022) yaptıkları araştırma sonucuna göre yakınlık korkusu düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Araştırmada yakınlık korkusu ölçeği toplam puanı ve alt boyut puanlarının yaşa göre karşılaştırılmasına yönelik elde edilen sonuçlarda, ölçeğin toplam puanı ile hayali açıklık ve geçmiş dönem yakınlık korkusu alt boyut puanlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı buna karşın hayali yakınlık alt boyut puanının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Yakınlık ölçeğin toplam puanı ve hayali açıklık ile geçmiş dönem korkusunun 36-45 yaşında olanlarda daha yüksek olduğu kaydedilmiştir. Demirören'in (2022) çalışmasında, yakınlık korkusu ölçeği toplam puanı ile yaş arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada psikolojik tedavi görme durumu ile yakınlık korkusu ölçeği toplam puanı ile hayali yakınlık korkusu ve hayali açıklık alt boyut boyutlarından alınan puanların anlamlı düzeyde farklılaşmadığı buna karşın geçmiş dönem alt boyut puanının anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Psikolojik tedavi görmeyenlerin aldıkları puanın psikolojik tedavi görenlerden yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.5. Bağlanma Stilleri Alt Boyutları İle Demografik Özellikler Arasındaki Karşılaştırmaya Yönelik Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Araştırmada, katılımcıların cinsiyetleri ile bağlanma stilleri ölçeği alt boyut puanları arasında anlamlı farklılık olduğu ve bu farklılıkta erkeklerin puanlarının kadınlardan yüksek olduğu tespit edilmiştir. Erkan'ın (2002) çalışmasında, cinsiyetin kaçınmacı bağlanma stili üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir. West'in (2018) çalışmasında, cinsiyete göre katılımcıların güvenli, korkulu ve saplantılı bağlanma stillerinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı buna karşın kayıtsız bağlanma stili anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Farklılığın olduğu kısımda, kadınların kayıtsız bağlanma puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yiğit'in (2020) çalışmasında, bağlanma stilleri ölçeğinin kaygılı-kararsız bağlanma alt boyutunun cinsiyete göre farklılaştığı diğer bağlanma stillerinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Farklılığın olduğu kısımlarda, kızların aldığı puanın erkeklerden yüksek olduğu tespit edilmiştir. Akpınar'ın (2019) çalışmasında ise güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma, kaygılı-kararsız bağlanma stilleri ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Kadınların kaçınmacı stillerinin erkeklerden; güvenli stillerinin ise erkeklerde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Şipit'in (2019) çalışmasında, güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma alt

boyutlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık bulunmamıştır. Saymaz'ın (2003) yaptığı çalışmada, erkeklerin güvenli bağlanma stiline kızlara göre daha fazla sahip oldukları tespit edilmiştir.

Araştırmada, yaş değişkeni ile bağlanma stilleri ölçeği alt boyut puanları arasında anlamlı farklılık olduğu ve bu farklılıkta 36-45 yaşında olanların puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. West'in (2018) çalışmasında, yaş ile güvenli, korkulu, saplantılı ve kaygısız bağlanma stillerinin anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Yiğit'in (2020) çalışmasında, yaş ile bağlanma stilleri altboyutu kaçınan bağlanma stili arasında anlamlı farklılık olduğu ve bu farklılıkta yaşı büyük olanların puanının diğer yaş gruplarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Şipit'in (2019) yaptığı çalışmada ise güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı ve kayıtsız bağlanma ölçekleri ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir. Bir diğer çalışmada, 20-22 yaş ve 22 yaş üzeri olanların güvenli bağlanma stiline 18-20 yaş arasında olanlara kıyasla daha fazla sahip oldukları tespit edilmiştir (Saymaz, 2003).

Araştırmada, eğitim düzeyi ile bağlanma stilleri ölçeğinin alt boyut puanları arasında anlamlı farklılık olduğu ve bu farklılıkta lise ve aşağısında olanların puanlarının lisansüstü mezunu olanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Saymaz'ın (2003) yaptığı çalışmada, annesi okumamış olanların güvenli bağlanma stiline diğer gruplara göre daha fazla sahip oldukları; annesi okumamışların korkulu bağlanma stiline annesi ortaokul ve lise mezunu olanlara göre daha az sahip oldukları; annesi ilköğretim mezunu olanların ise korkulu bağlanma stiline annesi ortaokul mezunu olanlara göre daha az sahip oldukları tespit edilmiştir. Çalışmada, babası ortaokul mezunu olanların ise kayıtsız bağlanma stiline babası lise mezunu olanlara kıyasla daha fazla sahip oldukları bulunmuştur.

4.6. Borderline Kişilik İle Demografik Özellikler Arasındaki Karşılaştırmaya Yönelik Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Cinsiyet ile borderline kişilik ölçeği ve dürtüsellik, duygulanımda kararsızlık, terk edilme, ilişkiler ve psikoz benzeri durumlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu buna karşın diğer alanlarda anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Farklılığın görüldüğü borderline kişilik ölçeği toplam puanı, duygulanımda kararsızlık, ilişkiler alt boyutlarından alınan puanların erkeklerde; dürtüsellik, terk edilme ve psikoz benzeri durumlar alt boyutlarından alınan puanların ise kadınlarda daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İmamoğlu ve Bilge'nin (2022)

yaptıkları çalışmada, ölçeğin tamamı ile dürtüsellik, intihar/kendini yaralama davranışı ve psikoz benzeri durumlar alt boyut puanlarının cinsiyete göre farklılaştığı diğer alt boyut puanların ise farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bush ve arkadaşlarının (2016) yaptıkları çalışmada, erkeklerin daha yüksek düzeyde borderline kişilik özelliği sergilediği sonucuna ulaşılmıştır. Sher ve arkadaşlarının (2019) çalışmasında erkek katılımcıların Dürtüsellik, İntihar/Kendini Yaralama Davranışı ve Psikoz Benzeri Durumlar alt boyutlarından aldığı anlamlı düzeyde yüksek puanların toplam puan açısından fark oluşmasında etkili olduğu görülmüştür. Çalışmada bu durum, borderline kişilik bozukluğu belirtilerine sahip erkeklerin daha dürtüsel ve saldırgan davranışlar sergilemesi ile açıklanmıştır (Sher ve diğ.,2019). Ceylan'ın (2016) üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, ölçeğin bütünü ile Dürtüsellik, İntihar/Kendini Yaralama Davranışı ve Psikoz Benzeri Durumlar alt boyutlarından erkeklerin anlamlı şekilde yüksek puanlar aldığı, diğer boyutlarda ise cinsiyet açısından fark olmadığı tespit edilmiştir. Eser'in (2022) çalışmasında, Dürtüsellik, Duygulanım ve Psikoz alt boyutu puanlarının cinsiyete göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Erkek katılımcıların Dürtüsellik ve Psikoz alt boyutu puanlarının kadın katılımcılardan; kadın katılımcıların Duygulanım alt boyutu puanları ise erkek katılımcılardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Terk Edilme, İlişkiler, Kendilik, İntihar, Boşluk ve Öfke alt boyutu puanlarının cinsiyete göre ise farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Yaş ile borderline kişilik ölçeği ve duygulanımda kararsızlık, terk edilme, ilişkiler, boşluk duygusu, yoğun öfke ve psikoz benzeri durumlar arasında anlamlı farklılık olduğu buna karşın diğer alanlarda anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Farklılığın görüldüğü borderline kişilik ölçeği toplam puanı ile ilişkiler ve psikoz benzeri durumlardan alınan puanların 36-45 yaşında olanların; duygulanımda kararsızlık, terk edilme, boşluk duygusu ve yoğun öfke alt boyutlarından alınan puanların ise 35 yaş ve altında olanların aldığı puanın daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Tuna'nın (2019) çalışmasında, katılımcıların yaşları ile borderline kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Eser'in (2022) çalışmasında, Duygulanım, Terk Edilme, İlişkiler, Kendilik, İntihar, Öfke ve Psikoz alt boyutları ile ölçek toplam puanlarının yaşa göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Çalışmada farklılığın görüldüğü alanlarda yaşı küçük olanların puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber, Dürtüsellik ve Psikoz alt boyutu puanlarının yaş değişkenine bakımından anlamlı şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Ceylan'ın (2016) çalışmasında, yaş ile ölçeğin bütünü ve dürtüsellik, duygulanımda kararsızlık, terk edilme, kendilik imgesi,

intihar/kendini yaralama, psikoz benzeri durumlar, boşluk arasında anlamlı bir ilişki olmadığı buna karşın yaş ile yaralama davranışı arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Psikolojik tedavi görme durumu ile borderline kişilik ölçeği ve alt boyutlardan (terk edilme alanı hariç) alınan puanların anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Farklılığın görüldüğü borderline kişilik ölçeği toplam puanı ile duygulanımda kararsızlık, ilişkiler, kendilik-imesi ve yoğun öfke alt boyutlarından alınan puanların psikolojik tedavi görmeyenlerde daha yüksek; dürtüsellik, intihar/kendini yaralama davranışı, boşluk duygusu ve psikoz benzeri durumlardan alınan puanların ise psikolojik tedavi görenlerde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Psikolojik destek alma durumuna göre ortaya çıkan farklılık, psikoterapi sürecinde kişinin problemlerine karşı deneyimlediği farkındalık ve değişimin etkisinden kaynaklanmaktadır. Bir diğer çalışmada, duygulanım, ilişkiler, kendilik, intihar, boşluk ve öfke alt boyutları ile ölçek toplam puanlarının psikolojik destek alma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Farklılığın görüldüğü alanlarda psikolojik destek alanların puanlarının psikolojik destek almayanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Bununla beraber, dürtüsellik, terk edilme ve psikoz alt boyut puanlarının psikolojik destek alma durumu bakımından anlamlı şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Eser, 2022).

Eğitim düzeyine göre yapılan analiz sonucunda, borderline kişilik ölçeği ve alt boyutlardan (terk edilme ve intihar/kendini yaralama davranışı alanları hariç) alınan puanların anlamlı düzeyinde farklılaştığı tespit edilmiştir. Farklılığın görüldüğü borderline kişilik ölçeği toplam puanı ile duygulanımda kararsızlık, ilişkiler, kendilik-imesi, boşluk duygusu ve yoğun öfke alt boyutlarından alınan puanların lisansüstü mezunu olanlarda; dürtüsellik ve psikoz benzeri durumlardan alınan puanların ise lisans ve aşağı düzeyde olanlarda daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Tuna'nın (2019) çalışmasında, eğitim düzeyi ile borderline kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aner Aktan'ın (2018) çalışmasında, eğitim durumunun borderline kişilik bozukluğu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

SONUÇ

Bu araştırmada, DSM-V'e göre borderline kişilik örüntüsü gösteren kişilerde yakınlık korkusu bağlanma stilleri açısından incelenmiştir. Araştırmada, yakınlık korkusu toplam puanı ve hayali yakınlık korkusu alt boyutundan alınan puanlar ile bağlanma stilleri alt boyutu olan güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı-kararsız bağlanma stilleri toplam puanı arasında ters yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında, hayali açıklık alt boyutundan alınan puan ile bağlanma stilleri alt boyutu olan kaçınan bağlanma stili, kaygılı-kararsız bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki olduğu buna karşın güvenli bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada, yakınlık korkusu toplam puanı, hayali yakınlık korkusu alt boyut puanı ile borderline kişilik toplam puanı ve duygulanımda kararsızlık, intihar/kendini yaralama davranışı, boşluk duygusu alt boyutlardan alınan puan arasında anlamlı bir ilişki olmadığı buna karşın dürtüsellik, terk edilme, ilişkiler, kendilik imgesi, yoğun öfke ve psikoz benzeri durumlar alt boyutlardan alınan puan arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın, hayali açıklık alt boyut puanı ile dürtüsellik, duygulanımda kararsızlık ve boşluk duygusu alt boyutlardan alınan puan arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; borderline kişilik ölçeği toplam puanı, terk edilme, ilişkiler, kendilik imgesi, intihar/kendini yaralama davranışı, yoğun öfke ve psikoz benzeri durum alt boyutlardan alınan puan arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Geçmiş dönem yakınlık korkusu alt boyut puanı ile duygulanımda kararsızlık, intihar/kendini yaralama davranışı ve psikoz benzeri durumlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı buna karşın borderline kişilik ölçeği toplam puanı, dürtüsellik, terk edilme, ilişkiler, kendilik imgesi, boşluk duygusu ve yoğun öfke arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Bağlanma stilleri ölçeği alt boyutlarından güvenli bağlanma alt boyut puanı ile borderline kişilik ölçeği toplam puanı ve dürtüsellik, ilişkiler, duygulanımda kararsızlık, kendilik imgesi, intihar/kendini yaralama davranışı, yoğun öfke ve psikoz benzeri durumlar arasında anlamlı ilişki olduğu buna karşın terk edilme ve boşluk duygusu arasında anlamlı ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Bağlanma stilleri ölçeği alt boyutlarından kaçınan bağlanma alt boyut puanı ile borderline kişilik ölçeği toplam puanı, dürtüsellik, duygulanımda kararsızlık, terk edilme, ilişkiler, kendilik imgesi, yoğun öfke arasında anlamlı ilişki olduğu buna karşın intihar/kendini

yaralama davranışı, boşluk duygusu ve psikoz benzeri durumlar arasında anlamlı ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Bağlanma stilleri ölçeği alt boyutlarından kaygılı-kararsız alt boyut puanı ile borderline kişilik ölçeği toplam puanı, dürtüsellik, duygulanımda kararsızlık, terk edilme, ilişkiler, kendilik imgesi, yoğun öfke, intihar/kendini yaralama davranışı, boşluk duygusu ve psikoz benzeri durumlar arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmanın sonuçlarına göre, cinsiyet temelinde yapılan analizlerde kadınların genel olarak güvenli bağlanma eğiliminde daha yüksek bir sıralı ortalama sergilediği, kaçınan bağlanma stili ve kaygılı-kararsız bağlanma stili açısından ise kadınların belirgin bir şekilde daha yüksek bulunduğu gözlemlenmiştir.

Yaşa göre karşılaştırmada, genç bireylerde güvenli bağlanma eğiliminin belirgin bir şekilde yüksek olduğu, kaçınan bağlanma ve kaygılı-kararsız bağlanma eğilimlerinin ise özellikle 35 yaş ve altındaki katılımcılar arasında daha belirgin olduğu tespit edilmiştir.

Eğitim düzeyi temelinde yapılan analizlerde, lisansüstü eğitim alan bireylerin genellikle daha düşük güvenli bağlanma eğilimine sahip olduğu, duygusal bağlantılardan kaçınma ve ilişkilerde kaygı-kararsızlık yaşama eğilimlerinin ise daha az belirgin olduğu görülmüştür. Psikolojik tedavi görme durumuna göre yapılan karşılaştırmada, psikolojik tedavi gören bireylerin genellikle daha yüksek güvenli bağlanma eğilimine sahip olduğu, duygusal bağlantılardan kaçınma ile ilişkilerde kaygı-kararsızlık yaşama eğilimlerinin ise daha az belirgin olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, psikolojik tedavi gören bireylerin bağlanma stilleri açısından daha olumlu bir profil sergilediğini göstermektedir..

Öneriler

Araştırmaya katılan kitlenin daha çok kadınlardan oluşmasından ötürü elde edilen bulgular genellenemez niteliktedir. Buradan yola çıkarak, daha geniş ve farklı kitleler üzerinde yeni çalışmalar yapılabilir.

Araştırmada, belirlenen amaca ulaşılması kapsamında nitel desenli yöntemlerden anket yöntemine başvurulmuştur. Buradan yola çıkarak, nitel desenli yöntemlerden odak grup görüşmeleri ile konunun derinlemesine incelenmesi sağlanabilir.

Gelecekte boylamsal çalışmaların yürütülmesinin yanında ilgili araştırmanın klinik örnekleme sınanmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve psikolojik destek görme durumuna göre karşılaştırmalar yapılmıştır. Gelecekte, çocuk sahipliği, gelir düzeyi gibi yeni değişkenlere göre karşılaştırmalara dönük çalışmalar yapılabilir.

Borderline kişilik örüntüsü gösteren kişilerde yakınlık korkusunun bağlanma stilleri açısından incelenmesiyle ilgili geniş örnekleme yapılan daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Daha geniş örnekleme araştırılmanın yapılması değişkenler üzerinde daha kapsamlı sonuçlar oluşturabilir.

Araştırmada kullanılan ölçekler çevrimçi anket yöntemiyle katılımcılara iletilmiştir. Ölçekler cevaplanırken yaşanabilecek farklı etkiler kontrol altına alınamamıştır. Katılımcıların soruları anlamadığı durumlarda anketörden yardım almaları için, gelecekte yapılan araştırmalarda yüz yüze veri toplanması önerilmektedir. Bu zaman katılımcılar zaman aşımına uğramadan sorulara daha dikkatle cevap verebilirler.

Araştırma sonuçlarından yola çıkarak daha geniş araştırmaların yapılması sonucunda ulaşılan bulgular, borderline kişilik bozukluğu tanısı alan bireylerin tedavisinde ve desteklenmesinde klinik uygulamalara yol gösterebilir.

Borderline kişilik örüntüsü gösteren bireylerin bağlanma dinamikleri, özellikle kültürel etmenlere duyarlılık gösterebilir. Bu durumu anlamak, tedavi ve destek stratejilerinin kişiselleştirilmesi için önemli bir adım olabilir. Terapötik müdahalelerin, kültür ve bireyin bağlamına uygun hale getirilmesi, daha etkili sonuçlar elde etme potansiyelini artırabilir.

Kültürün klinik uygulamalardaki rolünü anlamak, borderline kişilik bozukluğu tedavisi ve destek stratejilerinde yeni perspektiflerin geliştirilmesine olanak tanıyabilir. Bu bağlamda, kültürel faktörlerin dikkate alındığı kişiselleştirilmiş yaklaşımlar, bireylerin daha etkili bir şekilde desteklenmesine katkı sağlayabilir.

Kişilik Bozukluğunu araştırırken kültürel etmenleri gözardı edemeyiz. Çünkü kişilik genetik yatkınlıkla beraber daha sık olarak çevreyle etkileşim sonucunda oluşmaktadır. Bu bağlamda teorik veya klinik çalışmalarda farklı kültürel etmenler üzerinden Borderline kişilik örüntüsü gösteren yetişkin bireylerde yakınlık kurma korkusu ile bağlanma stilleri arasında ilişkinin incelenmesiyle ilgili araştırmaların yapılması önerilebilir. Bu bulgulardan yola çıkarak Borderline kişilik bozukluğunu anlamada ve tedavide daha etkili sonuçlara ulaşılabilir.

KAYNAKÇA

- Agrawal, H. R., Gunderson, J., Holmes, B. M. ve Lyons-Ruth, K. (2004). Attachment studies with borderline patients: A review. *Harvard Review of Psychiatry*, 12(2), 94-104.
- Ainsworth, M. D. S. (1969). Individual Differences in Strange-Situational Behaviour of One-Year-Olds.
- Ainsworth, M. D. S. (1973). The development of infant-mother attachment. In B. Cardwell ve H. Ricciuti (Eds.), *Review of child development research* (Vol. 3, pp. 1-94) Chicago: University of Chicago Press.
- Ainsworth, M. D. S. (1978). The bowlby-ainsworth attachment theory. *Behavioral and brain sciences*, 1(3), 436-438.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., ve Wall, S. N. (2015). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Psychology Press.
- Akpınar, E. H. (2019). Üniversite öğrencilerinin rastgele cinsel yaşantıları ile bağlanma stilleri ve Yalnızlık algısı düzeyleri Arasındaki ilişkinin incelenmesi, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Haliç Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Allport, G. (1961). *Pattern and growth in personality*. New York: Holt.
- Amad, A., Ramoz, N., Thomas, P., Jardri, R., ve Gorwood, P. (2014). Genetics of borderline personality disorder: Systematic review and proposal of an integrative model. *Neuroscience ve Biobehavioral Reviews*, 40, 6-19.
- American Psychiatric Association. (1980). *Diagnostic and statistical manual*. APA Press.
- American Psychiatric Association (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. (4th ed., rev). Washington, DC: Author.
- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. (5th ed.). Washington, DC: Author.
- Aner Aktan, E. (2021). Sınırdaki Kişilik Bozukluğunda Bağlanma, Empati ve Benlik Saygısı, İksad Yayınevi: İstanbul.

- Annemiek van, D., Julian D, F., Onno van der, H., Maarten J.M., V. S., Peter G.M., V. D., ve Martina, B. (2011). Childhood traumatization by primary caretaker and affect dysregulation in patients with borderline personality disorder and somatoform disorder. *European Journal of Psychotraumatology*, 2(1), 5628.
- Arkowitz, H. (1997). Integrative theories of therapy.
- Aydın, A., ve Yavuzer, N. (2022). Narsisistik Kişilik Yapılanmasında Yakın İlişkiye Yönelik Eğilimlerin İncelenmesi. *International Journal of Economics Administrative and Social Sciences*, 5(1), 1-20.
- Ball, J. S., ve Links, P. S. (2009). Borderline personality disorder and childhood trauma: Evidence for a causal relationship. *Current Psychiatry Reports*, 11(1), 63-68.
- Bandelow, B., Krause, J., Wedekind, D., Broocks, A., Hajak, G., ve Rüther, E. (2005). Early traumatic life events, parental attitudes, family history, and birth risk factors in patients with borderline personality disorder and healthy controls. *Psychiatry Research*, 134(2), 169-179.
- Bartan, B. Ulusoy, Y. Ö. (2022). Genç Yetişkinlik Dönemindeki Bireylerin Babalarına Duygusal Erişilebilirlik, Yakınlık Korkusu ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, 23. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 183-198.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal relationships*, 7(2), 147-178.
- Bartholomew, K., ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226.
- Bateman, A., ve Fonagy, P. (2010). Mentalization based treatment for borderline personality disorder. *World Psychiatry*, 9(1), 11-15.
- Baxter, L. A. (1986). Gender differences in the heterosexual relationship rules embedded in bread-up accounts. *Journal of Social Relationships*, 3, 289-306.
- Baytimur, N. M. (2022). Şizoid Kişilik Bozuklukları Üzerine: Nermin Yıldırım'ın Unutma Beni Apartmanı Romanında Süreyya Örneği. *Karadeniz Araştırmaları*, 19(73), 225-235.
- Berenson, K. R., Gyurak, A., Ayduk, Ö., et al. (2009). Rejection sensitivity and disruption of attention by social threat cues. *Journal of Research in Personality*, 43, 1064-1072.

- Bingöl, F., ve Çelik, E. (2021). Yalnızlığın Bağlanma Stilleri, Beğenilme Arzusu ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Açısından İncelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, (85), 187-202.
- Biro, S., Peltola, M. J., Huffmeijer, R., Alink, L. R., Bakermans-Kranenburg, M. J., ve van IJzendoorn, M. H. (2021). Frontal EEG asymmetry in infants observing separation and comforting events: The role of infants' attachment relationship. *Developmental Cognitive Neuroscience*, 48, 100941.
- Black, D. W., Pfohl, B., Blum, N., McCormick, B., Allen, J., North, C. S., Phillips, K. A., Robins, C., Siever, L., Silk, K. R., Williams, J. B., ve Zimmerman, M. (2011). Attitudes toward borderline personality disorder: A survey of 706 mental health clinicians. *CNS Spectrums*, 16(3), 67-74.
- Blatt, S. J., Auerbach, J. S., ve Levy, K. N. (1997). Mental representations in personality development, psychopathology, and the therapeutic process. *Review of General Psychology*, 1(4), 351-374.
- Boag, S. (2017). Repression (Defense mechanism). *Encyclopedia of Personality and Individual Differences*, 1-4.
- Bornovalova, M. A., Hicks, B. M., Iacono, W. G., ve McGue, M. (2009). Stability, change, and heritability of borderline personality disorder traits from adolescence to adulthood: A longitudinal twin study. *Development and Psychopathology*, 21(4), 1335-1353.
- Bowlby, J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. *International Journal of Psychoanalysis*, 39, 350-371.
- Bowlby, J. (1969). Attachment and Loss: Attachment, Vol. 1 New York. NY: Basic Books
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Volume 2: Separation, anxiety and anger*. 1st Edition. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A Secure Base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J., ve Robertson, J. (1952). A two-year-old goes to hospital. *Proceedings of the Royal Society of Medicine*, 46, 425-427.

- Busch, A. J., Balsis, S., Morey, L. C., Oltmanns, T. F. (2016). Gender differences in borderline personality disorder features in an epidemiological sample of adults age 55–64: Self versus informant report. *Journal of Personality Disorders*, 30(3), 419-432.
- Cameron, A. A., Guta, A., Bungay, V., ve Krabbe, J. (2018, November). Defining and Describing Outreach: A scoping review. In *APHA's 2018 Annual Meeting ve Expo (Nov. 10-Nov. 14)*. APHA.
- Cash, T. F., Theriault, J., ve Annis, N. M. (2004). Body image in an interpersonal context: Adult attachment, fear of intimacy and social anxiety. *Journal of social and clinical psychology*, 23(1), 89-103.
- Caspi, A., McClay, J., Moffitt, T. E., Mill, J., Martin, J., Craig, I. W., ... ve Poulton, R. (2002). Role of genotype in the cycle of violence in maltreated children. *Science*, 297(5582), 851-854.
- Caspi, A., Sugden, K., Moffitt, T. E., Taylor, A., Craig, I. W., Harrington, H., ... ve Poulton, R. (2003). Influence of life stress on depression: moderation by a polymorphism in the 5-HTT gene. *Science*, 301(5631), 386-389.
- Catchings, V. C. (2022). Fear of Intimacy: Signs, Causes, and How to Overcome It. <https://www.talkspace.com/blog/fear-of-intimacy/#:~:text=%E2%80%9CThe%20fear%20of%20intimacy%20can,of%20a%20professional%20is%20necessary.%E2%80%9D>, (Erişim Tarihi: 24.02.2023).
- Cattane, N., Rossi, R., Lanfredi, M., ve Cattaneo, A. (2017). Borderline personality disorder and childhood trauma: Exploring the affected biological systems and mechanisms. *BMC Psychiatry*, 17(1), 1-14.
- Ceylan, V. (2016) Borderline Kişilik Ölçeği (Türkçe BPQ): Geçerlik, Güvenirliği, Faktör Yapısı. [Yüksek Lisans Tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Klinik Psikoloji Bilim Dalı.
- Ceylan, V. (2017). Borderline kişilik ölçeği (Türkçe BPQ): Geçerlik,güvenirliği, faktör yapısı [Yüksek Lisans Tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

- Choi-Kain, L. W., Finch, E. F., Masland, S. R., Jenkins, J. A., ve Unruh, B. T. (2017). What works in the treatment of borderline personality disorder? *Current Behavioral Neuroscience Reports*, 4(1), 21–30.
- Collins, N. L., ve Feeney, B. C. (2000). A safe haven: an attachment theory perspective on support seeking and caregiving in intimate relationships. *Journal of personality and social psychology*, 78(6), 1053.
- Coşğun, S. (2018). Çocukluk Çağında Ruhsal Travmaya Maruz Kalan Ergenlerde Borderline Kişilik Bozukluğu Gelişimini Yordayan Faktörlerin İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Uzmanlık Tezi, İstanbul.
- Crawford, M., Rutter, D., Price, K., Weaver, T., Jossion, M., Tyrer, P., ... ve Moran, P. (2007). *Learning the lessons: a multi-method evaluation of dedicated community-based services for people with personality disorder*. London: National Co-ordinating Centre for NHS Service Delivery and Organisation.
- De la Fuente, J., Goldman, S., Stanus, E., Vizuite, C., Morlán, I., Bobes, J., ve Mendlewicz, J. (1997). Brain glucose metabolism in borderline personality disorder. *Journal of psychiatric research*, 31(5), 531-541.
- Demirören, D. (2022). Ebeveyne Duygusal Erişilebilirlik İle Yakınlık Korkusu Arasındaki İlişkide Benlik Farklılaşmasının Aracı Rolü, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, [Yüksek Lisans Tezi], İstanbul.
- Descutner, C. J., ve Thelen, M. H. (1991). Development and validation of a Fear-of-Intimacy Scale. *Psychological assessment: A journal of consulting and clinical psychology*, 3(2), 218.
- Dimaggio, G., Montano, A., Popolo, R., ve Salvatore, G. (2015). *Metacognitive interpersonal therapy for personality disorders: A treatment manual*. Routledge.
- Distel, M., Trull, T., Derom, C., Thiery, E., Grimmer, M., Martin, N., Willemsen, G., ve Boomsma, D. (2007). Heritability of borderline personality disorder features is similar across three countries. *Psychological Medicine*, 38(9), 1219-1229.
- Doi, S. C. ve Thelen, M. H. (1993). The fear-of-intimacy scale: Replication and extension. *Psychological Assessment*, 5(3), 377–383.

- Donegan, N. H., Sanislow, C. A., Blumberg, H. P., Fulbright, R. K., Lacadie, C., Skudlarski, P., ... ve Wexler, B. E. (2003). Amygdala hyperreactivity in borderline personality disorder: implications for emotional dysregulation. *Biological psychiatry*, 54(11), 1284-1293.
- Elibol, Ş. (2018). *Yakınlıktan korkma, kendini saklama, duygu düzenleme güçlüğü ve bağlanmanın narsistik kişilik özelliği ile ilişkisi: Reddedilme duyarlılığının aracı rolü*, [Yüksek Lisans Tezi], Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Elibol, Ş., ve Tok, E. S. S. (2018). Yakınlık Korkusu Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. In *Yeni Symposium*, 56(4), 7-12.
- Elibol, Ş., ve Tok, E. S. S. (2019). Bağlanma stilleri, duygu düzenleme, reddedilme duyarlılığı, yakınlık korkusu ve kendini saklamanın kırılğan narsisizm ile ilişkisi. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 6(2), 127-148.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: Norton.
- Erkan, Y. D. D. Z. (2002). Sosyal Kaygı Düzeyi Yüksek ve Düşük Ergenlerin Ana Baba Tutumlarına İlişkin Nitel Bir Çalışma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (10).
- Eser, D. (2022). Yetişkin Bireylerde Borderline Kişilik Özellikleri, Otobiyografik Bellek Özellikleri Ve Olayların Merkeziliği İlişkisinin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yüksek Lisans Tezi], İstanbul.
- Faraji, H. (2021). Borderline kişilik bozukluğunun ergenlik döneminde belirlenmesine dair bir değerlendirme. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(43), 7139-7166.
- Faraji, H., ve Sucu, Ö. (2021). Yetişkin bireylerde ilk nesne ilişkileri ve reddetme duyarlılığı. Uluslararası Psikolojide Araştırmalar Kongresi, 25-26 Aralık 2021, İstanbul.
- Feeney, J. A. (1999). Adult attachment, emotional control, and marital satisfaction. *Personal Relationships*, 6(2), 169-185.
- Feeney, J. A. ve Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(2), 281–291.

- Feiring, C., Simon, V. A., ve Cleland, C. M. (2009). Childhood sexual abuse, stigmatization, internalizing symptoms, and the development of sexual difficulties and dating aggression. *Journal of consulting and clinical psychology*, 77(1), 127.
- Ferreira, C., Alves, S., Oliveira, C., ve Avelino, M. (2017). Is borderline personality disorder a neuroendocrine disease? *European Psychiatry*, 41(1), 631-632.
- Firestone, R. W., ve Catlett, J. (1999). *Fear of intimacy*. American Psychological Association.
- Fonagy, P. (2000). Attachment and borderline personality disorder. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 48(4), 1129-1146.
- Fonagy, P., ve Bateman, A. (2008). The development of borderline personality disorder—a mentalizing model. *Journal of personality disorders*, 22(1), 4–21.
- Friedel, O. R. (2018). *Borderline Personality Disorder Demystified, Revised Edition: An Essential Guide For Understanding And Living With BPD*. Newyork: Hachette Book Group.
- Fritscher, L. (2023). Fear of Intimacy: Signs, Causes, and Coping Strategies. <https://www.verywellmind.com/fear-of-intimacy-2671818>, (Erişim Tarihi: 24.02.2023).
- Giovazolias, T., ve Paschalidi, E. (2022). The Effect of Rejection Sensitivity on Fear of Intimacy in Emerging Adulthood. *European Journal of Psychology Open*.
- Gleeson, A., Curran, D., Reeves, R., J Dorahy, M., ve Hanna, D. (2021). A meta-analytic review of the relationship between attachment styles and posttraumatic growth. *Journal of Clinical Psychology*, 77(7), 1521-1536.
- Godbout, N., Daspe, M. E., Runtz, M., et al. (2019). Childhood maltreatment, attachment, and borderline personality-related symptoms: Gender-specific structural equation models. *Psychological Trauma*, 11(1), 90-98.
- Golds, L., Gillespie-Smith, K., Nimbley, E., ve MacBeth, A. (2022). What factors influence dyadic synchrony? A systematic review of the literature on predictors of mother–infant dyadic processes of shared behavior and affect. *Infant Mental Health Journal*, 43(5), 808-830.

- Guerrero, L.K. (2019). Conflict Style Associations with Cooperativeness, Directness, and Relational Satisfaction: A Case for a Six-Style Typology. *Negotiation and Conflict Management Research*.
- Guidelines, A. P. A. P. (2001). Practice guideline for the treatment of patients with borderline personality disorder. American Psychiatric Association. *The American journal of psychiatry*, 158(10 Suppl), 1-52.
- Gunderson, J. (1996). The borderline patient's intolerance of aloneness: Insecure attachments and therapist availability. *American Journal of Psychiatry*, 153(6), 752-758.
- Gunderson, J.G. and Singer, M.T. (1975). Defining Borderline Patients: An Overview. *American Journal of Psychiatry*, 13, 1-10.
- Hancock-Johnson, E., Griffiths, C., ve Picchioni, M. (2017). A focused systematic review of pharmacological treatment for borderline personality disorder. *CNS Drugs*, 31(5), 345-356.
- Hardy, N. R., ve Fisher, A. R. (2018). Attachment versus differentiation: The contemporary couple therapy debate. *Family Process*, 57(2), 557–571. <https://doi.org/10.1111/famp.12343>
- Hashmani, T. (2017). Personality disorders. *Encyclopedia of Evolutionary Psychological Science*, 1-13. https://doi.org/10.1007/978-3-319-16999-6_673-1
- Hatfield, E. (1984). The dangers of intimacy. In V. Derlaga (Ed.), *Communication, intimacy, and close relationships* (pp. 207-220). New York: Academic Press.
- Hazan, C., ve Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.
- Hazan, C., ve Shaver, P. (2017). Romantic love conceptualized as an attachment process. In *Interpersonal Development* (pp. 283-296). Routledge.
- Hazan, C., ve Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-22.
- Helgeland, M. I., ve Torgersen, S. (2004). Developmental antecedents of borderline personality disorder. *Comprehensive Psychiatry*, 45(2), 138-147.

- Hennen, J., ve Silk, K. R. (2004). Mental health service utilization by borderline personality disorder patients and Axis II comparison subjects followed prospectively for 6 years. *J Clin Psychiatry*, 65(1), 28-36.
- Herpertz, S. C., Dietrich, T. M., Wenning, B., Krings, T., Erberich, S. G., Willmes, K., ... ve Sass, H. (2001). Evidence of abnormal amygdala functioning in borderline personality disorder: a functional MRI study. *Biological psychiatry*, 50(4), 292-298.
- Hook, M. K., Gerstein, L. H., Detterich, L., ve Gridley, B. (2003). How close are we? Measuring intimacy and examining gender differences. *Journal of Counseling ve Development*, 81(4), 462-472.
- Horwitz, A. V., Widom, C. S., McLaughlin, J., ve White, H. R. (2001). The impact of childhood abuse and neglect on adult mental health: A prospective study. *Journal of health and social behavior*, 184-201.
- Ibrahim, J., Cosgrave, N., ve Woolgar, M. (2017). Childhood maltreatment and its link to borderline personality disorder features in children: A systematic review approach. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 23(1), 57-76.
- İlhan, T. (2012). Çocuk suçluluğunda ailesel faktörler: Ebeveyne bağlanma. *HUKAB Dergisi*, 1, 42.
- İmamoğlu, A. H. Bilge, Y. (2022). Borderline kişilik özellikleri çerçevesinde aile öngörülemezliği, benlik belirginliği ve savunma mekanizmalarının incelenmesi, *Türk psikoloji dergisi*, 37(89), 67-80.
- Johnson, J. G., Cohen, P., Brown, J., Smailes, E. M., ve Bernstein, D. P. (1999). Childhood maltreatment increases risk for personality disorders during early adulthood. *Archives of general psychiatry*, 56(7), 600-606.
- Johnson, J. G., Cohen, P., Gould, M. S., Kasen, S., Brown, J., ve Brook, J. S. (2002). Childhood adversities, interpersonal difficulties, and risk for suicide attempts during late adolescence and early adulthood. *Archives of general psychiatry*, 59(8), 741-749.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (25. bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kernberg, O. F. (1975). A systems approach to priority setting of interventions in groups. *International Journal of Group Psychotherapy*, 25(3), 251-275.

- Kernberg, O. F. (1975). *Borderline conditions and pathological Narcism*, New York (Jason Aronson) 1975.
- Kışlak, Ş. T., ve Çavuşoğlu, P. Ş. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9(9), 61-68.
- Kivisto, K. L., Welsh, D. P., Darling, N., ve Culpepper, C. L. (2015). Family enmeshment, adolescent emotional dysregulation, and the moderating role of gender. *Journal of Family Psychology*, 29(4), 604.
- Koenigsberg, H. W., Harvey, P. D., Mitropoulou, V., Schmeidler, J., New, A. S., Goodman, M., ... ve Siever, L. J. (2002). Characterizing affective instability in borderline personality disorder. *American Journal of Psychiatry*, 159(5), 784-788.
- Konduz, N. (2016). *DSM-5'e göre kişilik bozukluğu tanısı alan hastaların kişilerarası işlevsellikte yetersizlik düzeyleri*, [Yüksek Lisans Tezi], Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın
- Kunert, H. J., Druecke, H. W., Sass, H., ve Herpertz, S. C. (2003). Frontal lobe dysfunctions in borderline personality disorder? Neuropsychological findings. *Journal of personality disorders*, 17(6), 497-509.
- Lampis, J., ve Cataudella, S. (2019). Adult attachment and differentiation of self-constructs: A possible dialogue? *Contemporary Family Therapy*, 41(3), 227–235. <https://doi.org/10.1007/s10591-019-09489-7>
- Laurenceau, J. P., Rivera, L. M., Schaffer, A. ve Pietromonaco, P. R. (2004). Intimacy as an interpersonal process: Current status and future directions. Mashek, D. and Aron, A. (Ed.), *Handbook of closeness and intimacy*. (61-78). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Legg, T. J. (2019). Defining and Overcoming a Fear of Intimacy. <https://www.healthline.com/health/fear-of-intimacy>, (Erişim Tarihi: 24.02.2023).
- Leichsenring, F., Leibing, E., Kruse, J., New, A. S., ve Leweke, F. (2011). Borderline personality disorder. *The Lancet*, 377(9759), 74-84.
- Lenzenweger, M. F., Lane, M. C., Loranger, A. W., ve Kessler, R. C. (2007). DSM-IV personality disorders in the National Comorbidity Survey Replication. *Biological psychiatry*, 62(6), 553-564.

- Levy, K. N., Beeney, J. E., ve Temes, C. M. (2011). Attachment and its vicissitudes in borderline personality disorder. *Current psychiatry reports*, 13, 50-59.
- Levy, K. N., Johnson, B. N., Clouthier, T. L., Scala, J., ve Temes, C. M. (2015). An attachment theoretical framework for personality disorders. *Canadian Psychology/Psychologie Canadienne*, 56(2), 197.
- Levy, K., ve Johnson, B. N. (2016). *Personality Disorders*. APA Handbook of Clinical Psychology, Publisher: APA.
- Lieb, K., Zanarini, M. C., Schmahl, C., Linehan, M. M., ve Bohus, M. (2004). Borderline personality disorder. *The Lancet*, 364(9432), 453-461.
- Linehan M. (1993). *Cognitive-behavioral treatment of borderline personality disorder*. Guilford.
- Lis, E., Greenfield, B., Henry, M., Guilé, J. M., ve Dougherty, G. (2007). Neuroimaging and genetics of borderline personality disorder: A review. *Journal of Psychiatry ve Neuroscience: JPN*, 32(3), 162–173.
- Lyons–Ruth, K., Yellin, C., Melnick, S. ve Atwood, G. (2005). Expanding the concept of unresolved mental states: Hostile/helpless states of mind on the adult attachment interview are associated with disrupted mother–infant communication and infant disorganization. *Development and Psychopathology*, 17(1), 1-23.
- Magnavita, J., J. (2013). *Kişilik Yönelimli İlişkisel Psikoterapi* (T Özakkaş, Çev). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Main, M., ve Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation. *Attachment in the Preschool Years: Theory, Research, and Intervention*, 1, 121-160.
- Main, M., Kaplan, N., ve Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the society for research in child development*, 66-104.
- Manning, R. P., Dickson, J. M., Palmier-Claus, J., Cunliffe, A., ve Taylor, P. J. (2017). A systematic review of adult attachment and social anxiety. *Journal of affective disorders*, 211, 44-59.

- Mantler, T., Jackson, K. T., Walsh, E. J., Jackson, B., Baer, J. R., Davidson, C. A., ... ve Parkinson, S. (2022). Promoting Attachment Through Healing (PATH): Results of a retrospective feasibility study providing trauma-and-violence-informed care to pregnant women. *Journal of Advanced Nursing*, 78(2), 557-568.
- Masterson, J. F. (1976). *Psychotherapy of the borderline adult. A developmental approach*: Brunner/Mazel.
- Masterson, J. F. (2008). *Kişilik bozuklukları*. (B. Soylu, Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- May, J. M., Richardi, T. M., ve Barth, K. S. (2016). Dialectical behavior therapy as treatment for borderline personality disorder. *Mental Health Clinician*, 6(2), 62-67.
- Mischel, W., ve Shoda, Y. (1995). A cognitive-affective system theory of personality: reconceptualizing situations, dispositions, dynamics, and invariance in personality structure. *Psychological review*, 102(2), 246.
- Montesi, J. L., Conner, B. T., Gordon, E. A., Fauber, R. L., Kim, K. H., ve Heimberg, R. G. (2013). On the relationship among social anxiety, intimacy, sexual communication, and sexual satisfaction in young couples. *Archives of sexual behavior*, 42(1), 81-91.
- Nahon, D., ve Lander, N. R. (2016). The integrity model: Working with men, their intimacy issues, and their search for community. In *Journal of Men's Studies*, 24(1), 89–116. <https://doi.org/10.1177/1060826515600459>
- Oldham, J. M. (2006). Borderline personality disorder and suicidality. *American Journal of Psychiatry*, 163(1), 20-26.
- Oldham, J. M. (2006). Borderline personality disorder and suicidality. *American Journal of Psychiatry*, 163(1), 20-26.
- Paris, J. (2019). Suicidality in borderline personality disorder. *Medicina*, 55(6), 223.
- Paris, J., ve Zweig-Frank, H. (2001). A 27-year follow-up of patients with borderline personality disorder. *Comprehensive psychiatry*, 42(6), 482-487.
- Pietromonaco, P. R., Laurenceau, J. P., ve Feldman Barrett, L. (2002). Change in relational knowledge structures. *Stability and change in relationship behavior: Advances in personal relationships*, 5-34.

- Reedtz, C., Lauritzen, C., Stover, Y. V., Freili, J. L., ve Rognmo, K. (2019). Identification of children of parents with mental illness: a necessity to provide relevant support. *Frontiers in psychiatry*, 9, 728.
- Ridley, J. (1993). Gender and couples: Do men and women seek different kinds of intimacy?. *Sexual and Marital Therapy*, 8(3), 243-253.
- Rinne, T., van den Brink, W., Wouters, L., ve van Dyck, R. (2002). SSRI treatment of borderline personality disorder: a randomized, placebo-controlled clinical trial for female patients with borderline personality disorder. *American Journal of psychiatry*, 159(12), 2048-2054.
- Rogers, J.H. (1995). Aspects of depression associated with borderline personality disorder”, *The american journal of psychiatry*, 152(2), 268-270.
- Ruocco, A. C., ve Carcone, D. (2016). A neurobiological model of borderline personality disorder. *Harvard Review of Psychiatry*, 24(5), 311-329.
- Rüsch, N., Van Elst, L. T., Ludaescher, P., Wilke, M., Huppertz, H. J., Thiel, T., ... ve Ebert, D. (2003). A voxel-based morphometric MRI study in female patients with borderline personality disorder. *Neuroimage*, 20(1), 385-392.
- Sansone, R. A., ve Sansone, L. A. (2011). Gender patterns in borderline personality disorder. *Innovations in clinical neuroscience*, 8(5), 16.
- Saunders, H., Kraus, A., Barone, L., ve Biringen, Z. (2015). Emotional availability: theory, research, and intervention. *Frontiers in psychology*, 6, 1069.
- Saymaz, İ. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İlişkileri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Schmahl, C. G., Vermetten, E., Elzinga, B. M., ve Bremner, J. D. (2003). Magnetic resonance imaging of hippocampal and amygdala volume in women with childhood abuse and borderline personality disorder. *Psychiatry Research: Neuroimaging*, 122(3), 193-198.
- Schoenfelder, E. N., Sandler, I. N., Wolchik, S., ve MacKinnon, D. (2011). Quality of social relationships and the development of depression in parentally-bereaved youth. *Journal of youth and adolescence*, 40, 85-96.

- Sher, L., Rutter, S. B., New, A. S., Siever, L. J., ve Hazlett, E. A. (2019). Gender differences and similarities in aggression, suicidal behaviour, and psychiatric comorbidity in borderline personality disorder. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 139(2), 145-153.
- Siever, L. J., Torgersen, S., Gunderson, J. G., Livesley, W. J., ve Kendler, K. S. (2002). The borderline diagnosis III: identifying endophenotypes for genetic studies. *Biological Psychiatry*, 51(12), 964-968.
- Simpson, J. A., Rholes, W. S., ve Nelligan, J. S. (1992). Support seeking and support giving within couples in an anxiety-provoking situation: The role of attachment styles. *Journal of personality and social psychology*, 62(3), 434.
- Skodol, A. E., Gunderson, J. G., McGlashan, T. H., Dyck, I. R., Stout, R. L., Bender, D. S., ... ve Oldham, J. M. (2002). Functional impairment in patients with schizotypal, borderline, avoidant, or obsessive-compulsive personality disorder. *American Journal of Psychiatry*, 159(2), 276-283.
- Skodol, A. E., Gunderson, J. G., Pfohl, B., Widiger, T. A., Livesley, W. J., ve Siever, L. J. (2002). The borderline diagnosis I: psychopathology, comorbidity, and personality structure. *Biological psychiatry*, 51(12), 936-950.
- Soykan, A. (2019). Sınır Kişilik Özelliği Deneyimleyen Bireylerin Bağlanma Stilleri İle Duygu Farkındalığı ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Düzeylerinin İncelenmesi, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yüksek Lisans Tezi], Ankara.
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., ve Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8(2), 88-99.
- Sroufe, L. A. (2021). Then and now: The legacy and future of attachment research. *Attachment ve human development*, 23(4), 396-403.
- Sroufe, L. A. (2021). Then and now: The legacy and future of attachment research. *Attachment ve human development*, 23(4), 396-403.
- Starcevic, V., ve Janca, A. (2018). Pharmacotherapy of borderline personality disorder. *Current Opinion in Psychiatry*, 31(1), 69-73.
- Stein, D. J., Hollander, E., Cohen, L., Frenkel, M., Saoud, J. B., DeCaria, C., ... ve Cohen, L. (1993). Neuropsychiatric impairment in impulsive personality disorders. *Psychiatry Research*, 48(3), 257-266.

- Stern, A. (1938). Psychoanalytic investigation of and therapy in the border line group of neuroses. *The Psychoanalytic Quarterly*, 7(4), 467-489.
- Stiglmayr, C., Stecher-Mohr, J., Wagner, T., Meißner, J., Spretz, D., Steffens, C., Roepke, S., Fydrich, T., Salbach-Andrae, H., Schulze, J., ve Renneberg, B. (2014). Effectiveness of dialectic behavioral therapy in routine outpatient care: The Berlin borderline study. *Borderline Personality Disorder and Emotion Dysregulation*, 1(1), 20.
- Stone, M. H. (1993). Long-term outcome in personality disorders. *The British Journal of Psychiatry*, 162(3), 299-313.
- Stone, M. H. (2016). Long-term course of borderline personality disorder. *Psychodynamic Psychiatry*, 44(3), 449-474.
- Storebø, O. J., Stoffers-Winterling, J. M., Völm, B. A., Kongerslev, M. T., Mattivi, J. T., Jørgensen, M. S., Faltinsen, E., Todorovac, A., Sales, C. P., Callesen, H. E., Lieb, K., ve Simonsen, E. (2020). Psychological therapies for people with borderline personality disorder. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 5.
- Sullivan, H. S. (1953). *The interpersonal theory of psychiatry*. New York: Norton.
- Sümer, N., ve Güngör, D. (1999). The impact of perceived parenting styles on attachment styles, self-evaluations and close relationships. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35-62.
- Şipit, G. (2019). Yetişkin Bireylerde Bağlanma Stillerinin Duyguları İfade Etme Şekilleri ve Empatik Eğilim Yeteneklerine Etkileri, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yüksek Lisans Tezi], İstanbul.
- Thelen, M. H., Vander Wal, J. S., Thomas, A. M., ve Harmon, R. (2000). Fear of intimacy among dating couples. *Behavior modification*, 24(2), 223-240.
- Thorberg, F. A., ve Lyvers, M. (2006). Attachment, fear of intimacy and differentiation of self among clients in substance disorder treatment facilities. *Addictive behaviors*, 31(4), 732-737.
- Tidwell, M. C. O., Reis, H. T., ve Shaver, P. R. (1996). Attachment, attractiveness, and social interaction: a diary study. *Journal of personality and social psychology*, 71(4), 729.

- Torgersen, S., Czajkowski, N., Jacobson, K., Reichborn-Kjennerud, T., Røysamb, E., Neale, M. C., ve Kendler, K. S. (2008). Dimensional representations of DSM-IV cluster B personality disorders in a population-based sample of Norwegian twins: a multivariate study. *Psychological medicine*, 38(11), 1617-1625.
- Torgersen, S., Lygren, S., Øien, P. A., Skre, I., Onstad, S., Edvardsen, J., ... ve Kringlen, E. (2000). A twin study of personality disorders. *Comprehensive psychiatry*, 41(6), 416-425.
- Tuna, N. (2019). Tiyatro Oyuncularında Borderline ve Narsisistik Kişilik Özelliklerinin Optimal Performans Duygu Durum ve Öznel Kariyer Başarısı İle İlişkisi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yüksek Lisans Tezi], Ankara.
- van Elst, L. T., Hesslinger, B., Thiel, T., Geiger, E., Haegeler, K., Lemieux, L., ... ve Ebert, D. (2003). Frontolimbic brain abnormalities in patients with borderline personality disorder: a volumetric magnetic resonance imaging study. *Biological psychiatry*, 54(2), 163-171.
- Vangelisti, A. L., ve Beck, G. (2007). Intimacy and fear of intimacy. In *Low-cost approaches to promote physical and mental health* (pp. 395-414). Springer, New York, NY.
- Wei, M., Vogel, D. L., Ku, T. Y., ve Zakalik, R. A. (2005). Adult attachment, affect regulation, negative mood, and interpersonal problems: The mediating roles of emotional reactivity and emotional cutoff. *Journal of Counseling Psychology*, 52(1), 14. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.52.1.14>
- West, A. E. (2018). Yetişkin Bağlanma Stillerinin Savunma Mekanizmaları ve Yaşam Doyumuyla İlişkilerinin İncelenmesi, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans İstanbul.
- White, C. N., Gunderson, J. G., Zanarini, M. C., ve Hudson, J. I. (2003). Family studies of borderline personality disorder: A review. *Harvard Review of Psychiatry*, 11(1), 8-19.
- Yan, J. J., ve Chen, J. (2022). Adolescent affective psychopathic traits: the long-term outcomes of mother–infant attachment across 14 years. *European Child ve Adolescent Psychiatry*, 1-9.
- Yıldızhan, E. (2017). Bağlanma teorisi ve bağlanma bozukluklarına genel bir bakış. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 22(1), 66-72.

- Yiğit, Y. (2020). Lise öğrencilerinde bağlanma stilleri ile öz-yeterlik arasındaki ilişkinin incelenmesi, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Zanarini, M. C., ve Frankenburg, F. R. (1997). Pathways to the development of borderline personality disorder. *Journal of personality disorders*, 11(1), 93-104.
- Zanarini, M. C., ve Frankenburg, F. R. (2001). Olanzapine treatment of female borderline personality disorder patients: a double-blind, placebo-controlled pilot study. *The Journal of clinical psychiatry*, 62(11), 13207.
- Zanarini, M. C., Frankenburg, F. R., Reich, D. B., ve Fitzmaurice, G. (2010). The 10-year course of psychosocial functioning among patients with borderline personality disorder and axis II comparison subjects. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 122(2), 103-109.
- Zanarini, M. C., Frankenburg, F. R., Reich, D. B., Marino, M. F., Lewis, R. E., Williams, A. A., ve Khera, G. S. (2000). Biparental failure in the childhood experiences of borderline patients. *Journal of personality disorders*, 14(3), 264-273.
- Zanarini, M. C., Frankenburg, F. R., Reich, D. B., Silk, K. R., Hudson, J. I., ve McSweeney, B. A. (2007). The subsyndromal phenomenology of borderline personality disorder: A 10-year follow-up study. *American Journal of Psychiatry*, 164, 929-935.
- Zanarini, M. C., Frankenburg, F. R., Vujanovic, A. A., Hennen, J., Reich, D. B., ve Silk, K. R. (2004). Axis II comorbidity of borderline personality disorder: description of 6-year course and prediction to time-to-remission. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 110(6), 416-420.
- Zanarini, M. C., Gunderson, J. G., ve Frankenburg, F. R. (1990). Cognitive features of borderline personality disorder. *The American journal of psychiatry*. 147, 57-63.
- Zeigler-Hill, V., ve Abraham, J. (2006). Borderline personality features: Instability of self-esteem and affect. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 25(8), 668-687.
- Zilboorg, G. (1941). Ambulatory schizophrenia. *Psychiatry*, 4(2), 149-155.
- Zweig, F. H., ve Paris, J. (1991). Parent's emotional neglect and overprotection according to the recollections of patients with borderline personality disorder. *Am J Psych*, 148, 648-651.

ÖZ GEÇMİŞ

Zulfiyya AGHAYEVA; İlköğretim, ortaöğretim ve lise hayatını Azerbaycan’da, başarı ile tamamladı. 2017-2021 yılında öğrenim gördüğü İstinye Üniversitesi Psikoloji Bölümü’nden onur öğrencisi olarak mezun oldu. Kent Üniversitesi’nde 2021-2024 yılları arasında Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans programında öğrenim gördü.

